

Mały PORADNIK BIBLIJNY

Ogólny zarys treści ksiąg Pisma Świętego

Motto: „Badajcie Pisma...”
J.5:39 (TBS)

Praca pastora B. Götze.

Koszalin

Tytuł oryginału:
„Краткий Библейский Справочник”
(Библейский Спутник) – Б. Геце

Wydawnictwo Religijne B.Götze,
Warszawa 1, ul. St. Noakowskiego 10
1939 r.

Tłumaczenie i opracowanie: Krzysztof Wojnikiewicz.

(Przeznaczone do użytku wewnętrznego)

Wszelkie prawa dotyczące przekładu
i opracowania zastrzeżone są przez tłumacza.

Wykorzystano przekłady Biblii:

NOWY TESTAMENT I PSALMY, Nowy Przekład, wyd. III,
BRYTYJSKIE I ZAGRANICZNE TOWARZYSTWO BIBLIJNE,
Warszawa.

PISMO ŚWIĘTE STAREGO I NOWEGO TESTAMENTU,
BRYTYJSKIE I ZAGRANICZNE TOWARZYSTWO BIBLIJNE,
Warszawa 1984 r.

BIBLIA ŚWIĘTA to jest CAŁE PISMO ŚWIĘTE STAREGO I NOWEGO TESTA-
MENTU,
BRYTYJSKIE I ZAGRANICZNE TOWARZYSTWO BIBLIJNE, Londyn 1948 r. (BG)

PISMO ŚWIĘTE STAREGO I NOWEGO TESTAMENTU,
Wydawnictwo Pallottinum, Poznań – Warszawa, 1980 r. (BT)

PISMO ŚWIĘTE STAREGO TESTAMENTU w Przekładzie Polskim W.O. Jakuba
Wujka T.J.
Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Kraków 1956 r. (ks.J.W)

NOWY TESTAMENT, TRINITARIAN BIBLE SOCIETY (TBS)

WPROWADZENIE

DO CZYTELNIKA

Księga Biblii nie potrzebuje ani rekomendacji, ani obrony. Boskie i ludzkie pochodzenie Biblii (Autor – Duch Święty, ludzie – Jego narzędzia: 1P.1:11; 2P.1:21; 2Tm.3:16) postawiła ją w centrum całego życia ludzkości. Biblia jest jedyną w świecie księgą, zdejmującą przykrycie z tajemnicy pochodzenia wszechświata i człowieka, i wskazującą na cel wszechświata. Wielu zwolenników ma Biblia, lecz jeszcze więcej ma wrogów. Pierwsi czerpią z niej pobudzenie i siły do swego duchowego odrodzenia; ostatni zawsze starali się różnymi sposobami zniszczyć tę księgę i poderwać jej autorytet. Historia walki wokół Biblii pokazuje całkowitą bezsilność złej ludzkiej krytyki, podrywającej zaufanie do Słowa Bożego, gdyż prawdziwa nauka nic nie znajduje w Biblii, aby ją prostować, przeciwnie – potwierdza przytoczone w niej fakty swoimi badaniami i znaleziskami. I tak, pomimo wszystkich prób wrogich sił, Biblia jest niewzruszona i niesie po całym świecie radosną nowinę o tym, że dla naszego zbawienia wszystko już dokonano na Golgocie przez Baranka, który dobrowolnie wziął na Siebie grzech świata.

Powstanie, zachowanie i zebranie świętych ksiąg w jedną całość, kanon, odbywało się pod kierownictwem Bożym (5M.31:24-26; Joz.24:25 i dalsze; 1Sm.10:25). Starożytne rękopisy poszczególnych części chronione są teraz w niektórych księgozbiorach Europy. Chociaż setki lat dzieła zestawienie kanonu jednej świętej księgi od innej, jednak we wszystkich tych 66 księgach przewija się jedna podstawowa myśl – zbawienie człowieka przez ukrzyżowanego i zmarłego Chrystusa.

Podstawowym językiem starotestamentowych ksiąg jest starohebrajski, język kananejski (Iz.19:18), i po części aramejski, w którym mówiono w Palestynie podczas ziemskiego życia Chrystusa Zbawiciela; język ksiąg nowotestamentowych – grecki, był językiem wykształconych klas starożytnego świata. Najstarszy z przekładów starotestamentowych ksiąg na grecki język został uczyniony w Aleksandrii w 285-246 roku przed Chr., przez siedemdziesięciu dwóch uczonych Żydów; jest to tzw. Septuaginta. Światowy Kościół chrześcijański trzymał się tego przekładu do II wieku n.e., kiedy to zaczęły pojawiać się przekłady ksiąg świętych na łaciński język; najdoskonalszy z nich - Wulgata, długoletnia praca (390-405 rok n.e.) uczonego Hieronima. Wulgata dotąd używana jest w kościele rzymsko-katolickim; kościół wschodni wierzy w Septuagintę. Z kościelną reformacją na Zachodzie pojawiły się nowe przekłady, poczynając od pracy dr Marcina Lutra, przyjętej za podstawę we wszystkich następnych przekładach protestanckiego świata. Przyjęty przez Lutra kanon zawiera 66 ksiąg: 39 starotestamentowych i 27 nowotestamentowych. Nie są w nim zawarte tak zwane księgi niekanoniczne, będące tylko w greckim języku: np. 3 księga Ezdrasza, Barucha, księgi Machabejskie i inne.

Starotestamentowe księgi kanoniczne dzielą się według charakteru ich treści na 3 grupy:

a. historyczne księgi:

Pięcioksiąg Mojżesza („Tora”); Jozuego; Sędziów; 1 i 2 Królewska (lub Samuela); 3 i 4 Królewska (1 i 2 Królewska); 1 i 2 Kronik (dopełnienie do ksiąg Królewskich); Ezdrasza, Nehemiasza, Estery.

b. nauczające księgi:

Joba, Psalmów, Przypowieści, Kaznodziei Salomona, Pieśni nad Pieśniami.

c. prorockie księgi:

Izajasza, Jeremiasza, Treń, Ezechiela, Daniela, Ozeasza, Joela, Amosa, Abdiasza, Jonasza, Micheasza, Nahuma, Habakuka, Sofoniasza, Aggeusza, Zachariasza i Malachiasza.

Wiele interesujących wiadomości dały w ostatnich czasach wykopaliska, które rzucają światło na przeszłość człowieka i świadczą o prawdziwości biblijnych doniesień.

KSIĘGI STAREGO TESTAMENTU

Historyczne księgi

PIĘCIOKSIĄG MOJŻESZA (PENTATEUCH)

Jest on nazwany w Piśmie Świętym „zakonem” lub „księgą zakonu” (po hebrajsku „Tora” – pouczenie, nauki). Żydowska tradycja i starożytny Kościół chrześcijański przypisują jego powstanie Mojżeszowi, przywódcy i prawodawcy izraelskiego ludu, z przypuszczeniem, że właśnie on zebrał i zapisał zachowane wśród jego narodu ustne przekazy: o porządku stworzenia świata, o upadku ludzi w grzech i potopie *), o pochodzeniu i pierwotnej historii Izraela. Lecz nie imię tego, kto zebrał święte księgi, ale ich duchowość określa nam, chrześcijanom, ich wiarygodność i kanoniczne znaczenie. Decydujące zaś znaczenie w tym zagadnieniu mają odwoływania się Chrystusa i Jego apostołów do Pięcioksięgu, co daje prawo do ustanowienia nieprzerwanej i nierozzerwalnej więzi starotestamentowych ksiąg z nowotestamentowymi. Powtarzamy, że przez całą Biblię przewija się złotą nicią jedna i ta sama myśl: rozłączenie upadłego człowieka z jego Stwórcą.

Pięcioksiąg Mojżesza jest dokumentalnym potwierdzeniem stopniowego objawienia Bożej Opatrzności w słowie i czynnie, w stosunku do wybranego ludu, z którym powinien być narodzился Zbawiciel świata. Już od drugiego rozdziału 1 Księgi Mojżeszowej (Rodzaju) pojawia się znamienne imię Boże „Jahwe”, co oznacza „Jestem” (2M.3:14), i wskazuje na nieprzerwane samoobjawienie Boga. Ten charakter historycznego dokumentu daje tym księgom szczególne znaczenie wśród innych kanonicznych świętych ksiąg. Pięcioksiąg jest według pierwszeństwa księgą „przymierza” (2M.19–24 r.), związku Boga z człowiekiem. W związku z tym jest ono praobrazem Bożego planu zbawienia ludzi i poszczególnie praobrazem ziemskich przeżyć każdego zbawionego człowieka.

Zawartość Pięcioksięgu

- 1 księga – Rodzaju** (Genesis) (1M): Stworzenie świata i człowieka. Nieposłuszeństwo pierwszych ludzi – upadek w grzech. Kara i obietnica Zbawiciela. Wybranie narodu, z którego powinien być wywodzić się Zbawiciel. Przymierze z protoplastą tego narodu, Abrahamem.
- 2 księga – Wyjścia** (Exodus) (2M): Uwolnienie Izraela z egipskiej niewoli. Zawarcie przymierza z Bogiem przez Mojżesza na Synaju. Nadanie zakonu (prawa).
- 3 księga – Kapłańska** (Leviticus) (3M): Ustanowienie obrzędowego zakonu składania ofiar i kapłaństwa jako pośrednictwa między świętym Bogiem a upadłym człowiekiem.
- 4 księga – Liczb** ((Numeri) (4M): Przeżycia uwolnionych z niewolnictwa Izraelitów podczas ich czterdziestoletniej wędrówki przez pustynię w drodze do Ziemi Obiecanej.
- 5 księga – Powtórzonego Prawa** (Deuteronomium) (5M): Powtórzenie i pogłębienie zakonu przed wstąpieniem uwolnionych do ich dziedzictwa.

*) Licząc według Biblii wiek patriarchów do potopu można założyć, że praojciec Adam żył jeszcze 56 lat jednocześnie z Lamechem, ojcem Noego, i mógł uświadomić go o wcześniejszych wydarzeniach historii ludzkości. Potwierdzeniem tego przypuszczenia mogą być wykopaliska w Mezopotamii, pomniki asyryjsko-babilońskiego piśmiennictwa, donoszące trochę w skażonej formie o tych samych wydarzeniach.

Pierwsza Księga Mojżeszowa: RODZAJU (łac.: Genesis)

Podstawowe słowo: Na początku.
Podstawowy tekst: 1:1.

Główna myśl:
Upadek człowieka we wszystkich odniesieniach, mijający się ze zbawieniem Bożym.

Początek wszystkiego istniejącego.

Ta księga donosi o tym, jak Bóg (w Trójcy Św.*) przejawia Swoją twórczą moc, mądrość i wszechpotęgę. Już na samym początku równoległe są dwa początki – duchowy i materialny; wokół nich obraca się całe Boże Objawienie. Duch Boży unosi się nad chaotyczną materią, wkładając w nią różnorodną moc, z których największą jest światłość **). Z chaosu w sześciu twórczych okresach („dniach” ***) powstaje, według słowa Stwórcy, harmoniczny i piękny świat. Człowiek został postawiony nad nim jako panujący, stworzony troiście (duch, dusza, ciało) na obraz i podobieństwo Trójjedynego Boga (1M.1:26). Harmonia świata zostaje naruszona przez nieposłuszeństwo prarodziców w stosunku do woli Stworzyciela pod wpływem kusiciela szatana – upadłego anioła (Iz.14:12); ludzie pozbawiają się społeczności z Bogiem, tj. umierają duchowo i podlegają cielesnej śmierci. Ta kara rozprzeszczenia się na całe stworzenie. Miłosierny Bóg mimo to daje obietnicę w „potomstwie kobiecy”.

Oddanie się Bogu zachowało się tylko w potomstwie Seta, synu Adama. Cielesne zmieszanie się tych „synów bożych” z córkami synów bezbożnych doprowadza pierwotną ludzkość do ostatniego stopnia duchowego upadku. Bóg decyduje się zniszczyć ludzi potopem, oszczędzwszy tylko sprawiedliwego Noego i jego rodzinę (wszystkich osiem dusz). Podział jedyne go potomstwa Noego na trzy główne grupy (Semici, Chamici, Jafetyci) z różnym przeznaczeniem i przyszłością. Czasowe ich zjednoczenie w celu zbudowania wieży Babel. Ukarane pomieszaniem języków. Powołanie Abrama.

Pierwotna historia hebrajskiego ludu i przymierza Bożego z nim.

Treść: Posłuszeństwo Abrama; pierwsza próba jego wiary – opuszcza swoją ojczyznę nie wiedząc, dokąd idzie. Jego przeżycia w ziemi Obiecanej. Przymierze Jahwe z Abrahamem, obietnica dziedzica z Sary i ustanowienie symbolicznego obrzezania. Narodzenie Izaaka. Druga próba wiary Abrahama: gotów jest złożyć w ofierze swojego ukochanego syna. Bóg potwierdza Swoje przymierze z nim. Wygonienie syna z niewolnicy. Zarządca domu Abrahama wysłany po żonę dla Izaaka z krewnych rodziny i przywozi Rebekę. Ona urodziła bliźniaki Eza- wa i Jakuba. Ezaw lekceważy swoje pierworodztwo, Jakub staje się dziedzicem obietnicy i musi uciekać przed gniewem brata. W widzeniu otrzymuje potwierdzenie obietnicy danej Abrahamowi przez Boga. Bóg mu odpuszcza i błogosławi, i on wraca do Kanaanu z Haranu, z dużą rodziną i wielką trzodą. Ukochany jego syn Józef został sprzedany przez zawistnych braci do Egiptu. Cnoty Józefa i cudowny dar wykładania snów wybawiają go z więzów i dają mu łaskę faraona. Józef, rządcą Egiptu, odpuszcza swoim braciom i przesiedla wszystkich swoich krewnych, w liczbie siedemdziesięciu dusz, do Egiptu. Jakub błogosławi Józefa w osobie jego dwóch synów i proroczo ogłasza przyjście Potomka Judy, przed Którym pokłonią się wszystkie narody. Śmierć Jakuba. Śmierć Józefa.

Historię stworzenia z chaosu pięknego świata, można porównać do wewnętrznego, duchowego odrodzenia człowieka pod wpływem mocy Ducha Świętego.

*) Nazwę Boga „Elohim” spotyka się tylko w księdze Rodzaju, 1:1-3; oznacza mnogość w jedności. Dalsze objawienie się Boga wyrażone jest w Biblii w imieniu Jahwe, co w przekładzie oznacza „Pan”.

**) Światłość istnieje niezależnie od ciał niebieskich. Tzw. zorza polarna w północnych krajach i światło elektrycznej iskry nie pochodzi z ciał niebieskich, które były ukryte przed ziemią do czwartego okresu stworzenia za nieprzenikloną zasłoną oparów.

***) *Dni stworzenia – nie doby, lecz niedające się obliczyć okresy czasu, jednak mające początek i koniec, tj. powstrzymanie czynności. „U Pana jeden dzień jest jak tysiąc lat, a tysiąc lat jak jeden dzień” (2P.3:8).*

Druga księga Mojżeszowa: WYJŚCIA (Exodus)

Podstawowe teksty: 3:8; 12:23.

Główna myśl: Odkupienie krwią.

Ta księga donosi o uwolnieniu potomków Abrahama z egipskiej niewoli, o przymierzu Boga z nimi na górze Synaj i czterdziestoletniej ich wędrówce po pustyni w drodze do ziemi Obiecanej. Wyzwoliciel – Bóg, pośrednik między Bogiem i Izraelitami – Mojżesz, odważny i wierny sługa Boży (Hbr.3:2).

Duch Święty mówi przez apostoła Pawła (1Kor.10:1-11), że wszystko, co wydarzyło się Izraelitom na pustyni było praobrazem nadchodzącego – ludzi, wydarzeń, celów. W ten sposób, widoczny przywódca uwolnionego ludu, Mojżesz, był praobrazem Chrystusa-Wyzwolicielem świata z mocy grzechu; lecz nie Mojżesz wprowadził lud do ziemi Obiecanej, gdyż on symbolizował zakon, przez który tylko jest poznanie grzechu (Rz.3:20), lecz nie daje usprawiedliwienia według wiary w Jezusa Chrystusa. Odrzucony przez współplemieńców bierze sobie żonę z pogańskiego ludu (praobraz Kościoła z pogan); później pojawia się wśród swoich, przyobleczony mocą z wysokości, i zostaje przyjęty przez nich (praobraz przyszłego połączenia Izraela, który uwierzył, z chrześcijanami).

W księdze Wyjścia wyraźnie przedstawiona jest nieprzebyta przepaść między świętym Bogiem i grzesznym człowiekiem. Zbliżenie do Boga, do Chrystusa Zbawiciela, możliwe jest tylko przez przelanie przez kapłana krwi czystego zwierzęcia – jako praobraz tego, że społeczność z Bogiem możliwa jest odtąd tylko przez Golgotę Chrystusa, pod warunkiem oczyszczenia z wszelkiej nieczystości drogocenną krwią Baranka Bożego (1J.1:7). Wędrówka Izraelitów po pustyni jest praobrazem życia wierzących wśród pustyni tego świata, który pełen jest różnych pokuszeń i niebezpieczeństw. Pod przewodnictwem Ducha Świętego „gorzkie wody Mary” stają się słodkie, a „ukąszenia węży” nie są śmiertelne – przy jednym spojrzeniu na krzyż Golgoty.

Starotestamentowe składanie ofiar było w znaczeniu tylko zakrycia grzechu i oczyszczenia z niego (hebr. słowo *kaphar* = zakrywać), lecz nie usprawiedliwienia grzesznika, „jest bowiem rzeczą niemożliwą, aby krew wołów i kozłów mogła gładzić grzechy” (Hbr.10:4). Starotestamentowa ofiara wskazywała na odkupieńczą ofiarę Chrystusową, zadowalającą sprawiedliwość Bożą („zapłata za grzech jest śmierć” Rz.6:23), i dającą całkowite usprawiedliwienie. Chrześcijanin już nie jest pod jarzmem uczynków zakonu, który prowadzi do potępienia, lecz pod łaską, dającą odpuszczenie i całkowite usprawiedliwienie.

Główna myśl księgi „Wyjścia” – założenie ziemskiego królestwa Bożego wśród wybranego ludu.

Teść: Ucisk Izraela przez faraona. Życie Mojżesza do jego powołania do służby. Mojżesz i Aaron przed faraonem. Ustanowienie Paschy. Wyjście Hebrajczyków z Egiptu. Klęska wroga. Cudowne zachowanie życia 600-tysięcznego ludu i ustanowienie świętowania sabatu. Objawienie Boga na górze Synaj. Nadanie zakonu, dziesięciu przykazań. Przymierze Boga z ludem przez pośrednika Mojżesza. Boży nakaz dotyczący przybytku, jego przeznaczenia i kapłanów. Tablice przymierza; naruszenie przymierza przez kłanianie się złotemu cielcowi; odnowienie przymierza. Przygotowanie przybytku i jego wyposażenia; poświęcenie go i przebywanie w nim chwały Bożej.

Te wydarzenia obejmują okres 215 lat.

Trzecia księga Mojżeszowa: KAPLAŃSKA (Leviticus)

Podstawowe słowa: świętość i odkupienie.

Główna myśl:

1. Dostęp odkupionych do Boga tylko przez krew.
2. Świętość u odkupionych jest konieczna.

W tej księdze mówi się o tym, jak wybawienie z egipskiej niewoli (mówiąc inaczej – z niewoli grzechu) powinno zbliżać do Boga, aby służyć Mu. Księga Kapłańska jest przedłużeniem Wyjścia. W niej jest opisana droga zbliżenia się do Boga w celu społeczności z nim; ustanowiono ceremonię składania ofiar i poświęcenia godnych osób z pokolenia Lewiego w stan kapłański. Różne rodzaje ofiar; z czystych zwierząt – cielce, owce, jagnięta; z ptactwa – synogarlice i i młode gołębie; z mąki, roślinnego oleju, kadzidła i soli. Stan kapłański (arcykapłan, kapłani i Lewici) po obmyciu ciała musieli przyodziewać się w szaty, odpowiadające stopniowi ich stanu kapłańskiego. W 23 r. księgi Kapłańskiej ustanowione są czas i trwanie świąt: siódmy dzień tygodnia – sobota (dzień odpocznienia), pascha, święto zbiorów, pięćdziesiątnica, święto trąb, oczyszczenia i namiotów. Ustanowienie sabatowego (tj. siódmego i jubileuszowego (tj. 50) roku (roz.25) sprzyjało zaszczepianiu w ludzię miłości do bliźniego.

Razem z prawami duchowego życia Izrael otrzymuje też obywatelskie prawa, które określają wzajemne stosunki społecznego i rodzinnego życia. Boże pochodzenie Synajskiego prawa podkreśla się często powtarzającymi się słowami: „I powiedział Pan do Mojżesza”. W księdze Wyjścia Bóg mówi z Synaju, w księdze Kapłańskiej – z przybytku.

Starotestamentowe ofiary są praobrazem ofiary Golgoty. Starotestamentowej służbie Pan Jezus przeciwstawia czczenie Boga „w duchu i w prawdzie”, a kapłaństwu – powszechne kapłaństwo wierzących.

Podstawowa myśl księgi Kapłańskiej zawiera się w tym, że społeczność odkupionych z Bogiem wymaga od nich całkowitej czystości życia: „Świętymi bądźcie, bom Ja jest święty, Pan, Bóg wasz” (3M.19:2).

Treść: Ogólne prawa dotyczące ofiar i obowiązków kapłanów. Synowie Aarona Nadab i Abihu ukarani zostają przez Boga za wniesienie do przybytku obcego ognia, tj. nie tego, który zawsze podtrzymywany był przez kapłanów na ołtarzu*). Postanowienia odnośnie cielesnej czystości; uświęcenie osobistego, rodzinnego i obywatelskiego życia. Kary za przestępstwa przeciw zakonowi. Ustalenie świątecznych dni i czasu. Świętość kapłanów i ich rodzin. Ukamienowanie bluźniercy. Rok sabatowy i rok jubileuszowy (wezwanie do miłosierdzia). Obietnica błogosławieństwa Bożego za przestrzeganie zakonu i przekleństwo za jego naruszenie.

Czwarta księga Mojżeszowa: LICZB (Numeri)

Podstawowe słowa: służba, czyny, wojna, wędrówka.

Główna myśl: Odkupieni:

1. Wyratowani, żeby służyć.
2. Powinni wystrzegać się niewiary.

Policzenie izraelskiego ludu.

Ta księga otrzymała swoją nazwę od dwóch spisów ludu izraelskiego, o których donoszą rozdziały 1 i 26. Pierwszy spis odbył się na polecenie Boże i został przeprowadzony przez Mojżesza i Aarona na pustyni Synajskiej, w drugim roku po wyjściu ich z Egiptu; drugi – pod koniec czterdziestoletniej wędrówki – przeprowadzony przez Mojżesza i Eleazara już nad Jordanem, w zasięgu ziemi Obiecanej. Do tego czasu nie pozostał już ani jeden człowiek z tych, którzy w czasie pierwszego spisu mieli ponad dwadzieścia lat: wszyscy, kuszący Boga, umarli z powodu swojej niewiary. W cudowny sposób wybawieni z egipskiej niewoli, świadkowie wielkich dzieł Bożych, oni, na granicy Kanaanu, zwątpili w wierność Jego obietnic. Pustynia była

konieczna do zdyscyplinowania wybawionego ludu, żeby z nieuporządkowanej masy niewolników stworzyć zorganizowane wojsko Jahwe; czterdziestoletnie trwanie wędrówki było już karą za niewiarę. W 1 Liście do Koryntian 10:1-12 Duch Święty mówi, że wszystkie przestępstwa Izraelitów przeciw przymierzu z Bogiem spisane są w świętej księdze jako obrazy do pouczenia nas wierzących, żebyśmy nie byli skorzy do złego, jak byli skorzy umarli na pustyni.

Najznaczniejszymi wydarzeniami, opisanymi w księdze Liczb, są: cudowne nakarmienie ludu manną z nieba; uzdrowienie ukąszonych przez jadowite węże, przez jedno spojrzenie na wywyższonego na drzewcu miedzianego węża i cudowna woda ze skały. Manna, miedziany wąż i woda – praobrazy Chrystusa. Za swoje nieposłuszeństwo woli Bożej, Mojżesz zostaje pozbawiony możliwości wejścia do ziemi Obiecanej.

Treść księgi Liczb: Spis zbrojnych Jahwe i podzielenie ich w obozie według pokoleń, pod przywództwem pokolenia Judy. Podzielenie Lewitów w celu obsługi przybytku. Przepisy o nazywaniu. Świętowanie Paschy na pustyni Synaj. Wędrówka Izraelitów pod przywództwem Bożym. Manna i nasycenie nią ludu; kara za szemranie. Zwiadowcy, wysłani do ziemi kanańskiej, odstrasza ją lud czekającym na niego niebezpieczeństwami. Szemranie Izraelitów nie tylko na Mojżesza i Aarona, lecz i na Boga. Gniew Boży i wyrok: szemrający umrą na pustyni. Bunt Koracha. Zakwitnięcie łaski Aarona. Wydobycie wody ze skały przez Mojżesza. Jadowite węże. Śmierć Miriam i Aarona. Zwycięstwa Izraelitów. Wieszcz Bileam błogosławi Hebrajczyków i w oddalonej przyszłości widzi Mesjasza – Gwiazdę z Jakuba, berło z Izraela (4M.24:17). Spis według pokoleń. Wyznaczenie Jozuego na następcę Mojżesza. Powtórzenie przepisów o ofiarach i świątecznych zgromadzeniach. Zwycięstwo nad Midianitami. Podział ziemi Obiecanej według pokoleń i wyznaczenie granic każdego pokolenia. Miasta Lewitów i miasta schronienia.

Podstawowa myśl księgi Liczb: Bóg wychowuje, sędzi i oczyszcza Swoją lud, jak pszenicę z plew; Jego wierność jest niezmienna i łaska bezgraniczna.

Piąta księga Mojżeszowa: POWTÓRZONEGO PRAWA (Deuteronomium)

Podstawowe teksty: 5:20; 10:12-13;
11:26-28; 28:1.

Główna myśl:
Prawdziwa motywacja do posłuszeństwa i konieczność posłuszeństwa.

Hebrajska nazwa tej księgi – Powtórzenie. 70 interpretatorów nazywa ją Powtórzoną Prawem. Ta księga jest uzupełnieniem i wyjaśnieniem Synajskiego nadania zakonu. Podstawowy zakon został nadany przez Boga na górze Synaj, w ogniu, grzmotach i błyskawicach, i zwracał się tylko do sumienia człowieka. Księga Powtórzonego Prawa też zwraca się do jego serca i wzywa do uległości Bogu z miłości do Niego, gdyż miłość do Boga i bliźniego są wypełnieniem zakonu. Posłuszeństwo Bogu jest niezmiennym warunkiem Jego przychylności. Góry Garizim i Ebal są symbolami błogosławieństwa i przekleństwa.

Końcowe pouczenia ludu przez Mojżesza, który przygotowuje się wejść do swego dziedzictwa, szczególnie przypominają mu o jego długu w stosunku do Boga i swoich współobywateli. Cała księga tchnie surowością i jednocześnie łaską: przecież, pouczenia skierowane są do tych, którzy w młodości nie uczestniczyli w grzechach ojców na pustyni. „Miłując Pana, Boga twego, słuchając jego głosu i Ignąc do niego, gdyż w tym jest twoje życie” (30:20). – „O sprawiedliwość, li tylko o sprawiedliwość będziesz zabiegał, abyś zachował życie i utrzymał w posiadaniu ziemię, którą ci da Pan, Bóg twój” (16:20).

Proroczy wzrok Mojżesza zwrócony jest na przyszłość jego ludu w ziemi dziedzictwa: tam należy czcić Boga w **jednym** miejscu, w tym, które wybierze Bóg; tam przyszły król powinien sporządzić sobie ze zwoju odpis Prawa od kapłanów i zawsze czytać go, aby nie odstąpić od zakonu ani w prawo, ani w lewo; tam Bóg powoła spośród Izraela Proroka, Który przyniesie pełne objawienie prawdy Bożej (wskazanie na Mesjasza Chrystusa).

Izraelski lud, niewolnik faraona, wychowuje się na pustyni, żeby stać się ludem wybranym, ludem Bożym. Ma obowiązek żyć w świętości, nie mieszać się z otaczającym światem.

Wszystkie pięć ksiąg Mojżeszowych ze wzrastającą jasnością świadczą o tym, na czym polegało powołanie Izraela: musiał on być solą ziemi, źródłem światła i błogosławieństwem dla świata. Mówiąc inaczej – takim powołaniem duchowym Izraela jest Kościół Chrystusowy.

Mojżesz – widzialna głowa Izraela, z poświęceniem powstrzymujący gniew Boży przeciw niemu, jest praobrazem Chrystusa jako sędzieja, prorok i król.

Podstawowa myśl księgi Powtórzonego Prawa: Bóg pragnie wzajemnej miłości człowieka i ta miłość czyni uległość Bogu w pełni możliwą.

Treść: Zwrócenie się Mojżesza do Izraelitów z pouczeniem i ostrzeżeniem. Przypomnienie o trzydziestoosmioletniej wędrówce po pustyni. Wyjaśnienie znaczenia 10 przykazań, które są podstawą i istotą przymierza Bożego z ludem i niezmiennym warunkiem zbawienia.

Pouczenie (słuchaj, Izraelu!) i wyjaśnienie pierwszego oraz drugiego przykazania. Przypomnienie o opiece Bożej ludu i wezwanie do wzajemnej miłości ku Bogu, drogą wypełnienia przykazań. Wyjaśnienie pozostałych przykazań.

Przepisy o uświęceniu osobistego i społecznego życia. Obietnica błogosławieństwa dla wykonujących i groźba przekleństwa dla naruszających zakon. Odnowienie przymierza.

Mojżesz żegna się z ludem i umiera.

Księga Jozuego

Podstawowe teksty: 11:23; 21:44-45.

Główna myśl:

Wierność Boża objawiona i ukazana.

Ta księga nazwana jest imieniem wybrańca Bożego, który zakończył uwolnienie Izraela z egipskiej niewoli i wprowadził go do Kanaanu. Jozue, syn Nuna, pierwotnie nazywał się Hoszea – Ozeasz (Jahwe wybawił). Wysyłając go w liczbie innych wywiadowców w celu oglądnięcia Kanaanu, Mojżesz nadał mu imię Jozue (Jehoszua – Jahwe jest pomocą). Ten wierny i odważny sługa Boży oraz pomocnik Mojżesza był napelniony Duchem Świętym i kontynuował po śmierci wielkiego przywódcy rządzenie Izraelem według woli i w imieniu Boga.

Nazwana jego imieniem księga jest kontynuacją Pięcioksięgu. Cel księgi – dać dowód tego, jak Bóg wypełnił Swoją obietnicę dania Kanaanu 12 pokoleniom Izraela w stałe władanie. W duchowym sensie Jozue jest typem Jezusa Chrystusa. Mojżesz – symbol zakonu, nie może dać zwycięstwa grzesznemu ludowi; Jozue – praobraz Chrystusa – przeprowadza go przez Jordan – symbol chrztu wodą i Duchem – do nowego życia w duchu i w prawdzie. Wódz naszego zbawienia Jezus Chrystus daje, jak Jego praobraz, jedno zwycięstwo za drugim nad groźącymi zewsząd wrogami dusz naszych i otwiera bramy wiecznego życia – niebo.

Treść: Jozue, syn Nuna, wysłał wywiadowców do Jerycha. Przejście Izraelitów przez Jordan, które poprzedzało przeniesienie Skrzyni Przymierza przez Lewitów. Zdobycie Jerycha. Grzech jednego człowieka, który przywłaszczył coś z przeklętego, sprowadza karę na całą społeczność. Zwycięstwo nad połączonymi ludami Kanaanu. Zdobycie Aj. Góry Garizim i Ebal – błogosławieństwo ludu i groźba przekleństwa. Pokonanie połączonych ludów Kanaanu. Podział zdobytych ziem między dwunastoma pokoleniami Izraela. Miasta Lewitów i schronienia. Śmierć przywódcy.

Księga Sędziów

Podstawowe teksty: 21:25; 2:12-16.

Główna myśl:

1. Nasza skłonność oddalania się od Boga.
2. Rezultat takiego duchowego oddalenia.
3. Boża łaska w dochodzeniu i ustaleniu odstępcy.

Ta księga mówi o tym czasie, kiedy Izraelici, pozbawieni twardej ręki Jozuego, pomalą oddalają się od prawdziwego oddawania czci Bogu i nie tylko nie doprowadzają do końca wyniszczenia ludów Kanaanu, lecz zbliżają się do nich i sami częściowo popadają w bałwochwal-

stwo. Za to Bóg kara ich zniewoleniem przez sąsiednie ludy. Pod uciskiem Hebrajczycy mięknią i upamiętują się w swoim zblędzeniu. Bóg posyła im wybawienie przez Swoich wybranych, sędziów, którzy na czele szybko zebranego pospolitego ruszenia, przeganiają najeźdźców i stają się przywódcami ludu. W księdze opowiada się o czynach trzynastu takich bohaterów; wśród nich była jedna kobieta – prorokini.

W tym smutnym czasie przybytek ze Skrzynią Przymierza już stracił swoje centralne znaczenie; Synajski zakon i ustawy zostały pozostawione, naruszono jedność pokoleń Izraela i wszędzie panował bezład. Historyk tego smutnego czasu nieraz wyraża skargę: „W tym czasie nie było króla w Izraelu, każdy robił, co mu się podobało” (Sdz.17:6; 18:1; 19:1; 21:25). Anarchia, mająca miejsce w czasach sędziów, trwa do tej pory, póki w narodzie nie budzi się ciągota do silnej władzy, co prowadzi do wybrania Saula na króla. Podstawowa myśl księgi, że brak władzy jest zgubne dla ludu, daje możliwość określenia czasu jej powstania na czas panowania Saula.

Cel księgi – opowiedzieć o bezgranicznej łasce Bożej w stosunku do ludu wybranego nawet podczas jego upadków i pokazać, że wybranie człowieka do czynów nie zależy od tych cech, którym ludzie przydają znaczenie, - „aby żaden człowiek nie chełpił się przed obliczem Bożym” (1Kor. 1:29).

Treść: Stan Izraela za czasów sędziów. Najbardziej znaczący z nich według swojej wierności Bogu – Gedeon (Sdz.8:23), według siły – Samson. Prorokini Debora i jej pieśń zwycięstwa. Bałwochwalstwo pokolenia Dana. Prawie całkowite wyniszczenie Beniaminitów przez inne pokolenia i kara za bezwstydną czyn.

Księga Rut

Podstawowe słowa: Przyszań, 1:9; 3:1.

Wypkup, 4:4,6.

Główna myśl:

Przyszań przez odkupienie i związek.

Ta księga daje wyraźny obraz bytu Izraelitów w dniach sędziów i opowiada wzruszającą historię kobiety Moabitki, która wchodzi do społeczności izraelskiej, stając się prababką króla Dawida i wchodzi do rodowodu Mesjasza – Jezusa, syna Dawidowego (Mt.1:5).

Krótkie o niej opowiadanie przenosi czytelnika na pole Palestyny – tam, gdzie naśladując rady ojców, żeńcy jeszcze pozostawiali snop wdowie, sierocie, przychodniowi. Młoda wdowa po Izraelicie, nie chcąc opuścić swojej teściowej, zbiera kłosa na polach bogatego krewnego swojego męża; jej wierność teściowej i skromność ujmują Boaza, który wykupuje dziedzictwo jej męża i żeni się z nią.

Podstawowa myśl księgi Rut jest taka, że obywatelstwo w Królestwie Bożym nie zależy od pochodzenia i zewnętrznych przywilejów, lecz tylko od oddania się Bogu i miłości do bliźniego. Mówiąc inaczej, Moabitka Rut jest praobraem Kościoła Chrystusowego z pogan, odkupionym przez Potomka Boaza według ciała – Mesjasza Chrystusa.

Treść: Oddanie Rut swojej teściowej. Rut w pokorze zbiera kłosa na polu Boaza. Rada teściowej. Małżeństwo Boaza z Rut; rodowód króla Dawida.

Wniosek: Bóg błogosławi tego, kto jest Mu wierny.

Księgi Samuela (lub 1 i 2 Królewska)

1 księga Samuela:

Podstawowe słowo: „modlić się” 1:10-27;
7:5; 8:6; 12:19-23.

Główna myśl:

Miejsce i moc modlitwy we wszystkich doświadczeniach życia.

2 księga Samuela:

Podstawowy tekst: 5:12.
Podstawowa fraza: „Przed Panem”.

Główna myśl:

Bądź pewny, twój grzech znajdzie cię.

Te księgi połączone są bezpośrednio z księgą Sędziów jako jej kontynuacja, a pierwotnie tworzyły jedną całość; noszą one imię proroka Samuela, ostatniego sędziego w Izraelu i pierwszego z proroków, który pozostawił piśmienne dziedzictwo. Prorok Samuel był założycielem monarchistycznej formy rządzenia.

Razem z epizodami z życia i działalności Samuela, księgi opowiadają fakty z życia pierwszych dwóch królów – Saula i Dawida. Duchowy upadek Izraelitów w epoce sędziów doprowadził do uzależnienia ludu od wojujących sąsiadów; od zawsze jego wrogowie Filistyńczycy zostali ostatecznie pokonani dopiero przez Dawida.

Samuel i inni prorocy, których imiona przeszły do potomności, w swoich zapisach historycznych wydarzeń dawali pierwszeństwo faktom, świadczącym o objawach potęgi Jahwe i Jego opieki nad ludem; na osobach przywódców ludu zatrzymywali się na tyle, na ile można było mówić o ich wierności lub niewierności ich zadaniom. W kronikach mocno podkreślona jest grzeszność królów i wskazuje się na związek jej z dosięgającymi lud nieszczęściami. Przez pryzmat wydarzeń prorok kronikarz zawsze widzi łaskawą lub karzącą rękę Bożą. Duchowym centrum ksiąg Samuela jest sam prorok, dalej – król Dawid. Poglądowość i żywość opowiadania pozwalają przypuszczać, że dużo jest opowiedziane przez naocznych świadków.

Treść 1 księgi: Pochodzenie i powołanie Samuela. Jego działalność jako sędziego i proroka. Założenie przez Samuela izraelskiego królestwa: namaszczenie Saula, króla według serca ludu. Rządy Saula jego najważniejsze zwycięstwa i jego samowola. Saul odrzucony przez Boga. Namaszczenie Dawida na króla; prześladowanie go przez Saula; śmierć Saula.

Treść 2 księgi: Dawid króluje najpierw nad pokoleniem Judy, później nad całym Izraelem. Boże polecenie odnośnie rządu tego męża „według serca Bożego”. Zewnętrzny rozrost królestwa. Ciężki grzech Dawida i kara. Dawid ukarany przez Boga i czasowo pozbawiony tronu. Po odpuszczeniu wraca i wprowadza w kraju spokój i porządek.

Podstawowa myśl tych ksiąg – pokazać, że samowola prowadzi do upadku i że Bóg wywyższa człowieka, wiernego Mu i wyznającego swój grzech.

1 i 2 (lub 3 i 4) Księga Królewska

1 Księga Królewska:

Podstawowe teksty: 12:19; 9:4-9.
Podstawowa fraza: „Jak Dawid, ojciec jego” 11:4 itd.

Główna myśl:

Jahwe, Najwyższy Władca Izraela, błogosławi posłusznych, karze niepokornych, odpuszcza pokutującym.

2 Księga Królewska:

Podstawowe teksty: 1:17; 10:10; 17:23;
24:2.

Główna myśl:

Wykonanie słowa Pańskiego jest pewne dla świętego, jak i dla grzesznika.

Podstawowa fraza: „Według słowa Pana”.

Pierwotnie i te księgi tworzyły jedną księgę. W nich opowiedziana jest historia Izraela od panowania Salomona (około 970 r. p.n.e.) do niewoli babilońskiej (około 561 r. p.n.e.). Głównym tematem tych ksiąg jest stosunek królów do Boga. Odstępstwo od prawdziwej czci Bogu, a wskutek tego stopniowa zewnętrzna i wewnętrzna niemoc ludu, który po Salomonie

dzieli się na dwa królestwa – izraelskie i judzkie. Dużo miejsca w księgach Królewskich poświęca się działalności takich proroków jak Elias, Elizeusz i Izajasz, którzy wzywali królów do upamiętania i dążyli do naprawy ich działań. Smutno brzmi często powtarzane przez proroka kronikarza o królestwie izraelskim: „Kroczył (król) całkowicie drogą Jeroboama, syna Nebata, i żył w jego grzechach, którymi przywiódł do grzechu Izraela”. Nie lepiej było też w królestwie judzkim.

Podstawowa myśl tych ksiąg: Z wysokości ziemskiej potęgi Izrael upada w otchłań ponizenia z powodu swego odstępstwa od Boga i Jego zakonu.

Treść 1 księgi: Panowanie Salomona nad Izraelem; jego mądrość i sława; budowa świątyni w Jerozolimie. Oczarowanie Salomona bałwochwalstwem swoich żon i koniec jego panowania. Podział królestwa za panowania jego syna na izraelskie i judzkie. Prorok Elias, piętnujący i karający bałwochwalstwo, wprowadzone przez króla Achaba.

Treść 2 księgi: Prorok Elizeusz i jego działalność. Izraelski król Jehu mści się na rodzie króla Achaba. Próba arcykapłana Jehojady ustanowienia prawdziwego czczenia Boga w królestwie judzkim. Waśnie między dwoma królestwami. Osłabienie Izraela. Nowi najeźdźcy – Asyryjczycy. Koniec królestwa izraelskiego; przemieszczenie 10 pokoleń do Asyrii. Podobający się Bogu judzki król Hiskiasz i prorok Izajasz. Król Hiskiasz odnawia służbę w świątyni i obchodzenie Paschy. Jego potomkowie zdradzają Boga. Juda płaci daninę Egipcjom, później Babilonowi. Oblężenie i zdobycie Jerozolim przez babilońskiego króla Nebukadnezara. Koniec królestwa judzkiego. Przesiedlenie Judejczyków do Babilonu.

1 i 2 księga Kronik (hebr. „Kronika”)

1 księga Kronik:

Klucz: „Ty panujesz nad wszystkim”.

Główna myśl:

Jahwe jako panujący Pan, błogosławi uległych i karze niepokornych. i karze niepokornych.

2 księga Kronik:

Podstawowy tekst: 20:20.

Podstawowa fraza: „Kto swoje serce skłania do szukania Boga” 30:19.

Główna myśl:

Poszukiwanie i służba Bogu – tajemnica żywej religii i zwycięskiego życia.

Grecka nazwa tych ksiąg, przejęta w „Wulgacie” oznacza dopełnienie (oczywiście, do ksiąg Królewskich). Te historyczne zapisy powstały prawdopodobnie około 330 roku p.n.e. i zostały zestawione przez jakiegoś Lewitę według zapisków Ezdrasza i Nehemiasza, a też według bardziej starszych dokumentów (być może ze świątynnego archiwum).

Przy porównaniu ksiąg Kronik z księgami Królewskimi widzimy, że pierwsze prawie dosłownie powtarzają dużo danych, odnoszących się do królów, i dużo dopełniają nowymi faktami, traktując je z punktu widzenia kapłanów. Szczególną uwagę poświęcono zaniedbanej przez potomków Salomona służbie świątynnej; pozostawione są prawie bez uwagi grzechy i złe czyny królów, którzy popadli w bałwochwalstwo, i sądy Boże nad nimi. Mowa jest przede wszystkim o królestwie judzkim. Autor zbioru ksiąg widocznie chciał uwidocznić fakt dania pierwszeństwa przez Boga monarchii Dawida. W drugiej księdze opowiedziano o próbach religijnego przekształcenia życia ludu za królów Asy, Jehoszafata, Joasza, Hiskiasza i Jozjasza. Z powodu moralizatorskiego charakteru ksiąg, autor szczególnie uwypukla jasne strony rządów królów z domu Judy, przywołując fakty, gdzie królewska władza działa w duchu, odpowiadającym pragnieniom współczesnego duchowieństwa.

Treść 1 księgi: Rodowód od Adama do Dawida. Panowanie Dawida. Jego współtowarzysze. Zguba Saula i jego domu. Rządy Dawida, jego troska o przyszłą świątynię. Dziękczynna modlitwa Dawida, jego ostatnie pragnienie i śmierć.

Treść 2 księgi: Składanie ofiar Salomona, jego bogactwo. Budowa świątyni i jej po-

święcenie. Rządy Salomona, jego mądrość, sława i koniec. Królowie i prorocy w królestwie judzkim od Rechabeama do Sedekiasza.

Na koniec – przypominanie o wiecznej łasce Bożej, okazanej w stosunku do praocjów i ponownie okazywanej Jeruzalem i świątyni.

Księgi Ezdrasza i Nehemiasza

Księga Ezdrasza:

Podstawowa fraza: „Słowo Pańskie”.

Główna myśl:

Miejsce i moc słowa w religijnym, socjalnym i społecznym życiu Jego ludu.

Księga Nehemiasza:

Podstawowe teksty: 1:4; 6:3.

Podstawowe słowa: Modlitwa i czyny.

Główna myśl:

Modlitwa, staranie i usilność – warunki pomyślnego dzieła dla Pana.

Te księgi są kontynuacją Kronik i nazwane są imionami dwóch znaczących działaczy epoki, zwanej częściowym powrotem Izraela z babilońskiej niewoli. Księga Ezdrasza rozpoczyna się od końcowych słów 2 księgi Kronik; to, razem z aramejskim językiem niektórych rozdziałów, sprowadza do przypuszczenia, że wszystkie trzy księgi napisane zostały przez jedną osobę, uczonego Lewitę.

„Kiedy skończy się czas, przepowiedziany przez proroka Jeremiasza”, wielu pobożnych synów Judy i Beniamina powróciło ze swoimi staruszkami do ziemi ojców. Możliwe, że powróciły także poszczególne osoby z innych pokoleń, lecz ogólnie 10 pokoleń Izraela pozostaje dotąd w rozsianiu po całym świecie do końca ludzkiej historii, nie rozpoznane wśród innych narodów. Wskutek łaskawego dekretu perskiego króla Cyrusa, zdobywcy Babilonu, do Jeruzalemu przyszła pierwsza grupa przesiedleńców pod przywództwem Zerubabela i arcykapłana Jeszui, syna Josadaka (536 rok p.n.e.). Po wzruszającej ceremonii założenia fundamentów drugiej świątyni w miejscu zniszczonej, prace musiały zostać wstrzymane z powodu donosu sąsiednich zawistnych Samarytan; wznowiono je dopiero w drugim roku króla Dariusza. Świątynia została ukończona, uroczyste poświęcona, i odprawiona Pascha. Drogocenne naczynia świątynne i przyrządy, zwrócone Żydom przez króla Artakserksesa, powróciły z drugą partią przesiedleńców, w większości z pokolenia Lewiego, pod przywództwem Ezdrasza, „uczonego, biegłego w zakonie Mojżeszowym”. Ezdrasz miał zamiar odnowić w świadomości i bytowaniu swego ludu zakon Mojżeszowy, i zaczął swoją działalność od zrywania mieszanych małżeństw. Po trzynastu latach do Jeruzalemu przyszedł drugi reformator Nehemiasz, podczasy króla Artakserksesa. On kontynuował i doprowadził do końca zaczęte dzieło Ezdrasza, wewnętrznego przekształcenia. Przy nim zniszczone Jeruzalem pomału odbudowuje się i zasiedla; wokół miasta powstają nowe mury i naprawiane są uszkodzone, przy czym budowniczo wie muszą jednocześnie bronić się przed zakusami wrogich sąsiadów. Po skończeniu prac Nehemiasz zbiera lud w celu wysłuchania zakonu Mojżeszowego, czytanego przez Ezdrasza przy ogólnej uwadze i w łzach upamiętania. W ślad za tym lud świętuje Święto Szalasów, pierwszy raz od czasów Jozuego.

Księga Nehemiasza wyróżnia się niezwykłą żywością opowiadania. Nehemiaszowi i Ezdraszowi udało się wrócić zakonowi Mojżeszowemu jego poprzednie znaczenie dla wewnętrznego życia ludu; lecz jego byłe dobrodziejstwo (z podziałem na pokolenia) i niezawisłość od innych ludów już nie powróciły.

Podstawowa myśl księgi Ezdrasza i Nehemiasza jest taka, że kierownictwo Boże i pomoc ludowi uwarunkowane są wiernością w stosunku do Boga i Jego zakonu.

Treść księgi Ezdrasza: Pierwsza grupa Żydów powraca z niewoli na czele z Zerubabelem i Jeszua, synem Josadaka. Powstanie zburzonej świątyni. Powrót drugiej grupy z Ezdraszem. Jego troska o oczyszczenie ludu z wszelkich śladów pogaństwa.

Treść księgi Nehemiasza: Powrót Nehemiasza do Jeruzalem. Wzniesienie miejskich murów przy jednoczesnym przeszkadzaniu ze strony wrogich sąsiadów. Odnowienie przymie-

rza ludu z Bogiem. Spis ludzi z pokolenia Judy i Beniamina, którzy osiedlili się w Jeruzalem. Uroczyste poświęcenie murów Jeruzalem. Odnowienie uroczystości Święta Szalasów. Wyzbycie się grzeszności w społecznym życiu tych, którzy powrócili do ojczyzny.

Księga Estery

Podstawowy tekst: 4:14.

Główna myśl:

Rzeczywistość Opatrzności Bożej.

Ta ostatnia z historycznych ksiąg w namacalny sposób przedstawia opiekę Bożą nad wybranym przez Niego ludem, który utracił niezawisłość. Ręka Boża niewidocznie kieruje zamysłami i postępkami ludzi, zmuszając zło do wywyższenia dobra. W tym samym czasie Bóg pozostawia człowiekowi wolność wyboru między dobrem lub złem i wkłada na niego odpowiedzialność za decyzje. Księga Estery była dużym pocieszeniem dla Żydów podczas ich długiego rozszania, kiedy moce zła nieraz starały się wytepić ich z powierzchni ziemi. Chociaż imię Jahwe ani razu nie jest w księdze wymienione, jednak Opatrzność Boża w niej całkowicie jest oczywista.

Księga została nazwana imieniem tej, która z pomocą Bożą uratowała swój lud od całkowitego wytepienia. Cel księgi – wyjaśnić pochodzenie Święta Losów, ustanowionego w IV wieku p.n.e.

Podstawowa myśl księgi: Bóg karze Swoj lud za grzechy, lecz i miłuje go jako lud przymierza.

Treść: Powstanie i nasilenie niebezpieczeństw dla Żydów, którzy w większości nie wrócili z niewoli do ziemi ojców. Królewski dekret o ich wytepieniu w całej monarchii Artakserksesa. Bohaterstwo Estery i wydanie nowego dekretu. Śmierć zamyślającego zło Hamana i wywyższenie czyniącego dobro Mordochaja.

Księgi nauczające

POEZJA

Ze starohebrajskiego kanonu do chrześcijańskiego przeszło sześć ksiąg nauczających, inaczej – pouczających: księga Joba, księga Psalmów, Przypowieści Salomona, Kaznodziei Salomona, Pieśń nad Pieśniami i Treny. Przedstawiają one klasyczne przykłady kultowej poezji, wyłącznie lirycznego charakteru. Powstanie i rozwój tego rodzaju poezji spowodowane zostało tym, że służyła ona wyrażeniu stosunku do Boga poszczególnych osób, jak też całego Izraela; wiara w Boga i oddanie Mu uwidaczniano albo w pieśni – Psalmy, Pieśń nad Pieśniami, Treny, albo w aforyzmach, wierszowanych wypowiedziach Salomona i innych mędrców: Przypowieści, Kaznodziei Salomona. Księga Joba pięknie łączy w sobie lirykę z pouczeniem. Poetyckie miejsca są częste też w księgach proroków.

Forma starohebrajskiej poezji – oryginalny paralelizm, oparty nie na rytmie i nie na rytmice kolejnych akcentów, lecz na powtórzeniu tej samej myśli – synonimu (Ps.9:10) lub połączeniu w jedną strofę dwóch przeciwieństw (antyteza) (Ps.1:1), w końcu – na rozwoju i dopełnieniu tej samej myśli odpowiednimi wyrażeniami (synteza) (Job.11:18). Strofy w Psalmach niekiedy przerywane są refrenem (Ps.42 i 43).

Początek starohebrajskiej poezji wywodzi się z czasów Mojżesza (Pieśń Mojżesza: 5M.31:30; 32:1-43). Jej rozkwit miał miejsce w epoce Dawida i Salomona; królewski śpiewak doprowadził do doskonałości psalmy, Salomon - aforyzmy. Wśród potomków Dawida kultowa poezja zamilkła razem z religijnością, tylko rzadko wybuchając słabym płomykiem, jak za króla Jehoszafata (2Krn.20). Lecz kiedy po ciężkiej próbie, uprowadzeniu do niewoli, Żydzi powrócili do ziemi ojców i odnowili służbę świątynną, wtedy poezja kultowa odżyła razem z oczekiwaniami Mesjasza, wnosząc swoje dary do starożytnego skarbcza.

Księga Joba

Podstawowe słowo: Pokuszenie.
Podstawowe teksty: 1:9; Jak.5:11.

Główna myśl:
Doświadczenia i cierpienia niekiedy
przychodzą dla pouczenia, nie zawsze
jako kara.

Ta księga rozpoczyna rząd ksiąg nauczających, przeznaczeniem których jest pouczanie ludzi odnośnie ufności ku Bogu i Jego dróg. Napisane są one w natchnieniu proroczym przez ludzi swego czasu; niektóre z nich – (Psalmy, Pieśń nad Pieśniami i Treny) – mają poetycką formę i przeznaczone są do śpiewania. W księdze Joba poetycki element przeplata się z filozoficznym. Głębokość i dojrzałość myśli tej księgi są takie, że według Lutra autorem księgi mógł być Salomon, z twórczością którego ma ona wiele wspólnego. Pogląd Lutra podzielało też wielu późniejszych uczonych znawców Biblii. Jeśli autorem tej wspaniałej księgi nie był Salomon, to możliwe, że powstała ona z natchnienia mędrca Hemana (1Krl.4:31), twórcy 88 Psalmu, zbieżnego charakterem z księgą Joba.

W epoce Salomona Izrael prowadził nie tylko wymianę handlową z sąsiednimi narodami, lecz i inną – na gruncie wymiany osiągnięć kulturowych. Królowa Saba jedzie nauczyć się mądrości Salomonowej – „ażeby wypróbować Salomona przez stawianie zagadkowych pytań” (2Krn.9:1-9); król Tyru Chiram daje Salomonowi swoich robotników do budowy świątyni (1Krl.5:15-18). Ten czas był okresem najwyższego rozkwitu kulturowego Izraela.

Według swojej formy księga Joba zbliżona jest do dramatu. Traktuje ona o głębokich zagadnieniach życiowych; o przyczynie i celu cierpienia dobrych, o stosunku człowieka do Boga i Boga do człowieka. Dlatego, że w niej nigdzie nie wspomina się o zakonie, to możliwe, że temat zapożyczony został przez autora z przekazów czasów patriarchów, kiedy pisanego zakonu jeszcze nie było, a ludzie żyli według zakonu swojego sumienia.

Wniosek autora jest taki, że doskonałej sprawiedliwości nie może być na ziemi, gdyż sprawiedliwy, w ludzkim znaczeniu słowa, grzeszy swoim zadufaniem i nie unika się przed Bogiem. I tak, sprawiedliwy doświadcza się po to, żeby uświadomił swoją niedoskonałość i nauczył się pokory. Jego cierpienia nie są karą, lecz oczyszczeniem, które prowadzi do udoskonalenia dla Boga (J.15:2).

Podstawowa myśl księgi Joba: Dróg Bożych nie zmienia prawo przyczyn i skutków, chociaż ono jest w nich; drogi Boże są niepojęte i dlatego cierpienie prowadzi do dobrego celu, będąc dopuszczone przez dobrego Boga. Gdyby Izrael zrozumiał księgę Joba, to krzyż Chrystusowy nie byłby dla niego takim zgorzeniem.

Treść księgi: Charakter i życie Joba; ciężkie jego cierpienia; odwiedzenie cierpiącego przez przyjaciół. Skargi Joba prowadzą do długotrwałego rozsądzania przez gości. Oni obwiniają Joba, przypuszczając, iż ma zatajone grzechy, przykryte zewnętrzną pobożnością. Job przekonuje o swojej niewinności, wypowiada przekonanie, że zostanie usprawiedliwiony przez Boga, i potępia bliskowzroczny stosunek współromków do niepojętego działania Boga. Jeden z przyjaciół sprawiedliwie zarzuca mu zbyt dużą ufność w swoją sprawiedliwość. Zakończenie mowy Jahwe: Wszechmocny może obciążyć sprawiedliwego cierpieniem dla jego doświadczenia i pokory. Pokuta Joba. Bóg odnawia jego zdrowie, zwraca i pomnaża mienie.

Godne są szczególnej uwagi wersety 25-27, 19 rozdziału, jako proroctwo o Odkupicielu Chrystusie, którego cierpiący ujrzy nad prochem swoim, uwolniony od swego ciała.

Księga Psalmów

Podstawowe słowo: Czczenie.

Główna myśl: Ps.29:2.

Tak nazywa się zbiór 150 pieśni duchowych, powstałych w różnym czasie historii Izraela. Poczynając od lutni Dawida, śpiewanie psalmów towarzyszy całej służbie świątynnej, czasowo przerywane za panowania królów odstępców, pocieszając lud pod brzemieniem babiloń-

skim, a z powstaniem świątyni i służby w niej za czasów Ezsdrasza i Nehemiasza, psalmy ponownie zajmują odpowiednie im miejsce. One wylewają przed Bogiem wszystko, co niepokoi serca wiernych: smutek z powodu triumfu bezprawia na ziemi i nadzieję zwycięstwa światłości nad ciemnością, upamiętanie w osobistych grzechach i nadzieję zbawienia z wysokości; najbardziej natchnione psalmy wznoszą się do proroczego widzenia Mesjasza – Chrystusa.

Odpowiednio do Tory (Pięcioksiąg Mojżesza), księga Psalmów w hebrajskim kanonie podzielona jest na 5 ksiąg. W hebrajskim kanonie psalmy nazywają się „tehillim”, tj. hymny. Za autora ich zwykle uważa się Dawida, chociaż do niego należy tylko 73 psalmów; 12 należy do śpiewaka Asafa, 10 do synów Koracha, 2 – Salomonowe (72 i 127); autorzy pozostałych są nieznani.

Charakter Psalmów w większości ukazany jest przez ich nagłówki; jest to albo modlitwa, albo słowne chwalenie, albo pouczenie. Wskazane też są instrumenty dla towarzyszącej muzyki: cymbały, lira, harfa, flety, trąby; każdy psalm wykonuje się na znaną przewodnikowi chóru melodię.

Psalmy przyjęto do kanonu nowotestamentowych ksiąg, gdyż one przedstawiają Boże objawienie w wyrażeniach, odpowiadającym ludzkim przeżyciom; i w obrazach, uprzedzających przeżycia Boga i Człowieka w Jego wcieleniu, cierpieniach, zmartwychwstaniu i nadchodzącym panowaniu na ziemi. Psalmów mesjańskich jest dużo: 2, 8, 16, 22, 23, 40, 41, 45, 47, 50, 55, 68, 69, 72, 89, 110, 118. Szczególnie wyraziste są Psalm: 2, 22, 110. Psalm 22 daje wyraźny obraz mąk krzyżowych Chrystusa („przebodli nogi i ręce moje”), z takimi szczegółami, jak dzielenie Jego odzieży. Wstępne słowa tego Psalmu Cierpiący wypowiedział na krzyżu, kiedy uosabiając się z grzechem świata, poczuł się pozostawionym przez Boga. Psalm 2 przedstawia Pomazańca Jahwe najpierw odrzuconego, później panującego nad narodami; w Psalmie 110 Pan króluje z Syjonu jest kapłanem według porządku Melchisedeka i dokonuje sądu nad narodami.

Te psalmy, w których dusza prześladowanego Izraela woła do Boga o pomstę na wrogach, oczywiście nie mogą mieć oddźwięku w duszy chrześcijanina, w którym zamieszkuje Duch Chrystusowy (Łuk. 9:52-55); lecz poza tym wyjątkiem większość psalmów jest prawdziwą duchową skarbnicą z której smutek może czerpać pocieszenie, uspokojenie i nadzieję.

Księga Przypowieści Salomona

Cel Słowa – kierować życiem.
Podstawowy tekst: 9:10.

Główna myśl:
Pobożność jest bardzo praktyczna.

Ta księga nazywa się w greckim przekładzie „Paroimial”, w Wulgacie – „Proverbia”; ojcowie Wschodniego i Zachodniego kościoła nazwali ją mądrością. Podstawa księgi – wiedza, przypisywane jej twórcy Salomonowi, z dodaniem myśli innych mędrców. Wszystkie te przypowieści, według tradycji, zostały zebrane i zapisane za panowania króla Hiskiasza. Od ludowych przysłów te wypowiedzi lub przypowieści różnią się tym, że pierwsze są materialne, a ostatnie duchowe. Mają one swoją podstawę w Pięcioksięgu Mojżesza i dlatego mogą służyć jako zasada postępowania dla ludu Bożego. Wszystkie one odnoszą się do naturalnego życia ludzkiego w całej jego różnorodności, ucząc prawidłowo rozsądzać fakty i prawidłowo postępować. Mądrością w księdze nazwano cnotę, głupotą – wszelki grzech. Mówiąc inaczej, jako mądrość można rozumieć Pana Jezusa – Boży Głos, który dał początek wszystkiemu, co istnieje (Jan. 1:1-3; Kol. 1:17). W księdze Przypowieści, jak i w filozofii, widać dążenie do zrozumienia istoty i praw wszystkiego, co zawarte jest w naturze i moralnym życiu człowieka. To dążenie w szczególności należy do Salomona i jego czasów, gdy obcowanie z kulturą innych narodów rozszerzyło światopogląd Izraela. Charakterystyczne jest to, że współcześni Salomonowi i późniejsi myśliciele utożsamiali mądrość z bojaźnią Bożą; dla nich mądrość była nierozłączna od religii, rozumianej w szerokim, ogólnoludzkim znaczeniu jako stosunek człowieka do Boga.

Treść: Wyjaśnienie celu zbioru przypowieści: pouczenie młodych. Konieczność szukania mądrości. Życzliwy i przyjazny stosunek do bliźniego. Droga cnotliwych i droga bezbożnictwa. Przestroga przed pokuszeniem rozwiązłości i przed zadłużeniem. Potępienie lenistwa, przewrotności, pychy, kłótności.

Od rozdziału 10 do 22 – wypowiedzi przypisywane Salomonowi; rozdziały 22, 24, 34 – „słowa mędrców”. Rozdziały od 25 do 29 ponownie Salomona; rozdz. 30 i 31 – wypowiedzi Agura i Lemuela.

Księga Kaznodziei Salomona lub Eklezjastesa

Klucz: „Pod słońcem”.

Główna myśl:

Bez Boga życie jest pełne udręki i rozczarowań.

Jest to zbiór wypowiedzi izraelskich mędrców, jeszcze nie olśnionych światłem Ewangelii. Rozsądzania o marności i przemijaniu wszystkiego, co istnieje „pod słońcem” mają rację na tyle na ile one mówią o oddaniu człowieka wyłącznie ziemskim zainteresowaniom i ulotnym radościom, gdyż dla takiego człowieka nie ma nadziei na wyższą sferę bytu. Poglądy o jednakowym losie po śmierci człowieka i zwierzęcia są naturalne w ustach ludzi, nieodrodzonych duchowo; że świadome życie trwa między śmiercią i zmartwychwstaniem, widać z wielu miejsc Pisma: Iz.14:9-11; Mt.22:32; Łk.16:19-31; Jan.11:26; 2Kor.5:6-8; Fil.1:21-23; Ob.6:9-11.

Według myśli autora wypowiedzi tej księgi, jej autor – Salomon – jakoby pod koniec swego panowania, zobaczył marność wszystkich swoich czynów i zamysłów. Lecz przeciw jego autorstwu mówi przede wszystkim forma czasownika „być” w początkowych frazach hebrajskiego oryginału: „Ja, Kaznodzieja, byłem królem nad Izraelem w Jeruzalemie”, gdy Salomon nie przestał być królem do samej swojej śmierci; dalej, język księgi nie jest współczesny Salomonowi, lecz bardziej późniejszej epoce i mocno przypomina język proroka Malachiasza, przedstawiający przejście do języka Talmudu. Autor księgi Kaznodziei Salomona, widocznie człowiek w podeszłym wieku, żył w przybliżeniu w jednym czasie z Malachiaszem, i jego pesymizm wyjaśnia się ogólną udręką, rezultatem przedłużającego się obcego ucisku. Pomimo to, wniosek tego człowieka, żyjącego jeszcze pod zakonem, z obserwacji życia są pouczające w znaczącej swej części: sprowadzają się one do tego, że dostępna człowiekowi moralna doskonałość zależy od bogobojnego wykonywania przykazań Bożych.

Księga Pieśń nad Pieśniami

Podstawowe słowo: Miłość.

Podstawowy tekst: 8:6.

Główna myśl:

Spoleczność Chrystusa ze Swoim ludem, jej konieczność, warunek i rezultat.

Sama nazwa księgi mówi o jej wyjątkowym miejscu w starohebrajskiej literaturze wśród innych duchowych pieśni. Jest to szereg liryczno-dramatycznych opisów uczucia miłości, powstałego między królem i pasterką. Autorstwo tej księgi przypisuje się Salomonowi i nie ma podstawy do wątplenia w to. Księga przeniknięta jest głębokim poznaniem natury i obfituje w poetyckie jej obrazy. Lecz już w starożytności uważana była przez Żydów za alegorię lub mówiąc inaczej, przedstawieniem stosunku Jahwe do Jego ludu; ta mistyczna interpretacja przeszła do chrześcijańskiego Kościoła i utrzymała się do naszych czasów, opierając się na „wielkiej tajemnicy” miłości Chrystusowej do Kościoła (Ef.5:31-32). W stosunku pasterki do króla wierzący widzą przeżycia serca, rwącego się do niebiańskiego Oblubieńca – to tracąc Go, to znów znajdując. Rozumie się samo przez się, że alegoria nie rozprzestrzenia się na szczegóły charakterystyki uczestniczących osób; w dodatku, przez całą księgę przeplata się ich wierność z niewiernością ku sobie i to szybciej usprawiedliwia interpretację Żydów niż

chrześcijan, których jedność z Chrystusem w wieczności żadnym zmianom podlegać nie będzie.

Chociaż ziemskie praobrazy nie mogą zadowalająco oddać istoty tego, co niebiańskie, jednak naszym sercem – jeśli nie świadomością – obrazy Pieśni nad Pieśniami „widzimy jakby w zwierciadle, niejasno”, i do jakiegoś stopnia wyjaśniają niepojętą miłość Chrystusową do Jego odkupionych oraz służą zbudowaniem i pocieszeniem w naszym ziemskim pielgrzymowaniu.

Treść księgi: Pierwsze spotkanie pasterki Sulamitki z królem. Opowiadanie Sulamitki o jej pociągu do ukochanego. Uroczyste spotkanie oblubienicy i ślub. Sulamitka tęskni za rodziną. Triumf czystej miłości małżeńskiej.

Prorocy i prorockie księgi.

Pismo Święte nazywa prorokami ludzi, którym Bóg dla Swoich szczególnych celów daje wejrzeć w Swoje tajemne drogi; dlatego oni nazwani są też „jasnowidzami”. W hebrajskim tekście słowo „prorok” oznacza dosłownie wieszcz, tj. człowiek, wieszczący lub obwieszczający to, co zostało udostępnione jego wewnętrznemu wzrokowi. Nazwa „prorok” – wieszcz – wskazuje na jego obowiązek, nazwa „jasnowidz” – na jego duchowy dar. Pismo rozróżnia trzy formy prorockiego wieszczenia: a) natchniona mowa w imieniu Boga: „Tak rzekł Pan...” (Iz.8:5), b) przenośnia lub alegoryczne opowiadanie o tym, że Bóg uzdolnił proroka do przejrzenia (widzenie Ezechiela rozdz.40...) i c) symboliczne zewnętrzne działanie, wyjaśniające ludowi lub poszczególnej osobie, ich stan albo to, co ich czeka (Jer.1:11...). Aby otrzymać natchnienie izraelski prorok nie uciekał się do zewnętrznego oddziaływania na swoją duchową naturę, jak to czyniły w starożytności pogańskie wyrocznie i jak to czynią obecnie muzułmańscy derwisze, członkowie heretyckich sekt lub media spirytystyczne. Natchnienie proroka nie jest egzaltacją: jego duch styka się z Duchem Bożym bez żadnego wysiłku z jego strony; jest on Bożym wybrańcem, ma on szczególną wrażliwość na Boże objawienie dzięki swemu czystemu, wstrzemięźliwemu, niekiedy ascetycznemu życiu (prorocy Eliasza, Jan Chrzyciel i inni). Kierowany przez Ducha Świętego, widział on wyraźnie grzeszny stan człowieka i odczuwał nieodpartą potrzebę napominania, pouczenia, przestrzegania i wskazywania na nieuniknione skutki naruszenia świętego zakonu Bożego.

Prorockie słowo starsze jest od najstarszych ksiąg prorockich; jest ono stare, jak samo objawienie Boże. Jeszcze Enoch prorokował przed potopem, „siódmy po Adamie” (Judy 14-15); Abraham jest nazwany prorokiem w 1M.20:7; Mojżesz – wielki prorok Starego Testamentu. Poczynając od Samuela, prorockie słowo nie milkło w Izraelu; prorocy tworzyli szczególny stan, łączący się w społeczności, mieli szkoły, byli centrum duchowego życia i strażnikami kultowej tradycji. Ich sposób życia odpowiadał ich wysokiemu powołaniu; wielu z nich przypieczętowało swoje świadectwo męczeńską śmiercią (Mt.23:37; Łk.11:47). Zadanie proroków polegało na podtrzymywaniu teokracji (panowania Boga) w państwie izraelskim, które utraciło ten ideał podczas panowania królów; prorocy musieli kierować królami, obwieszczając im Bożą wolę. Wymagała tego wielkość misji, którą Bogu upodobało się przyoblec Izraela. Wiele razy prorocy mogli okazywać mocny i nawet decydujący wpływ na historię Żydów; jednak, ten wpływ zawsze był czasowy: niezwykły upór rządzących znowu zwracał na drogę materialnego odstępowania od czczenia jedyne Boga w duchu i w prawdzie. Gdy rządzący przedkładali swoje drogi nad drogi Boże, to przeciwności między nimi i przedstawicielami Bożymi – prorokami, kończyły się wybięciem ostatnich, jak to miało miejsce za króla Achaba i innych.

Prorocy byli nie tylko przywódcami Izraela, lecz i kronikarzami jego historii. Kiedy pomimo wezwań proroków Izrael ciągle skłaniał się ku bałwochwalstwu i moralnemu upadkowi, Bóg włożył na proroków jeszcze jedno zadanie. Duch Święty coraz wyraźniej wskazywał im na zbawienie, odnowienie i uwielbienie Swego ludu, mówił o samoobjawieniu Boga w Osobie Wybawiciela. Powstała potrzeba nie tylko zapisywania wydarzeń, lecz też zapieczętowywać prorockie słowo dla stałego zbudowania i głoszenia, dla ożywienia wiary i umocnienia nadziei.

Tym okolicznościom zawdzięczamy powstanie i zachowanie prorockich ksiąg. Chociaż każdy prorok zwraca się do swoich współczesnych w duchu tego, co jest interesem dla danego czasu, jednak jego słowo jako słowo jasnowidza, nie utraciło swego znaczenia też dla ludzi Nowego Testamentu, dla nas – chrześcijan, tym bardziej, że wiele z przepowiedzianego jeszcze nie wykonało się. Oddalone wydarzenia stają przed prorockim wzrokiem nie zawsze w odpowiedniej kolejności (np. o uwielbieniu Chrystusa prorok Izajasz mówi wcześniej, w 11 rozdziale, niż o Jego cierpieniach i śmierci – rozdział 53), gdyż „częstkowa jest nasza wiedza i cząstkowe nasze prorokowanie” (1Kor.13:9); pomimo to, „mocne słowo prorockie” jest nam poręką łaski i wierności Bożej wprost do nastania przepowiedzianej całkowitej doskonałości.

Działalność proroków w ciągu wieków zmieniała się. Najstarsi prorocy zajęci byli wyłącznie wewnętrznym życiem Izraela, ich mowy skierowane były do królów i ludu obu królestw – judzkiego i izraelskiego, na które podzielił się Izrael po panowaniu Salomona; późniejsi prorocy już przepowiadają los innych narodów, na ile są one związane z Izraelem. Starożytni prorocy, szczególnie Eliasz i Elizeusz, przejawiają swoje posłannictwo w mocnych i przekonujących działaniach i cudach; późniejsi – w mocnym słowie i przekonującym nauczaniu. Od tych ostatnich mamy prorockie księgi, o pierwszych – dowiadujemy się z zapisów świętej historii Izraela.

Teologiczny podział proroków na dużych i małych odpowiednio do objętości ich ksiąg jest historyczną nieprawidłowością; pewniej jest rozróżniać proroków według czasu: do niewoli babilońskiej, w niewoli i po powrocie z niej. W Judzie do niewoli: Izajasz, Jeremiasz (częściowo na wygnaniu), Joel, Abdiasz, Micheasz, Nahum, Habakuk, Sofoniasz; w Izraelu: Ozeasz, Amos, Jonasz. Na obczyźnie: Ezechiel i Daniel, obaj z Judy, lecz służący całemu Izraelowi. Po powrocie z uprowadzenia wszyscy – Judejczycy: Aggeusz, Zachariasz i Malachiasz.

Księga proroka Izajasza

Podstawowe słowo: Zbawienie.

Podstawowa fraza: Święty Izraelski.

Główna myśl:

Pan wybawia lud za pośrednictwem sądu i łaski.

Klasyczny okres dla prorockiego słowa rozpoczyna prorok Izajasz, syn Amosa, przepowiadający w odstępie czasowym między panowaniem Uzjasza (Iz.6:1) do 15 roku panowania Hiskiasza, w przybliżeniu od 742 roku do 701 roku p.n.e. Według tradycji umarł o męczeńską śmiercią (za króla Manasses). Jego księga jest kulminacyjnym punktem starotestamentowego objawienia Bożego. Ze swej duchowej wyżyny, jak z wieży wartowniczej, jasnowidz widzi przyszłość Izraela i całego świata, zagląda nawet tam, gdzie czas przechodzi w wieczność. Przy tym u niego wydarzenia zbliżają się jak szczyty gór, będące w rzeczywistości bardzo daleko jeden od drugiego.

Tak jak z treści, tak i z formy, Izajasz jest pierwszy wśród proroków. Równorzędnie z liryką Dawida w jego mowach słyszy się grzmiący głos starożytnych przywódców Izraela. Groźnie i miękko brzmi jego głos, przebudzając obojętny lud, wskazując na nadchodzące jego wywyższenie pod berłem Mesjasza, syna Dawidowego. Nigdzie w innych starotestamentowych księgach tak wyraźnie nie występuje idea usprawiedliwienia z łaski, jak u proroka Izajasza; dlatego jego księgę można sprawiedliwie nazwać starotestamentową Ewangelią. Zagadką dla jasnowidza są dwa obrazy przyjścia Mesjasza-Pomazańca, cierpiącego i królującego, przy czym, w perspektywie, Izajasz widzi i opisuje uwielbienie (rozd. 11) wcześniej niż cierpienie (rozd. 53). Czy nie dlatego niektórzy teologowie przypuszczają, że rozdziały 40-60 należą do innego proroka, nie mniej natchnionego niż Izajasz? Prorokom w ogóle nie dane było widzieć wydarzeń między cierpieniem Mesjasza i Jego uwielbieniem; ten okres jest tajemnicą (Ef.1-10). Rozwiązanie tego znajduje się w Nowym Testamencie: pierwsze przyjście dla okupienia przez Golgotę, powtórne - dla panowania w chwale z Oblubienicą – Kościołem. Proroctwa Izajasza o powstaniu Izraela po niewoli babilońskiej i o powstaniu jego po obecnym rozstaniu po całym świecie nie powinny być mieszane; różnica jest oczywista z ich przeciwieństw.

Działalność Izajasza wypadła na zwrotny punkt historii izraelskiego ludu, który przestał wykonywać włożoną na niego przez Boga misję bycia światłością dla innych narodów. Razem z utratą prawdziwej pobożności Izrael pozbawił się swego oparcia w Jahwe i utracił swoją niezależność. Pozostało mu potępienie Boże, przepowiedziane jeszcze przez Mojżesza. Donosi o tym pierwsza część księgi Izajasza, rozdziały 1-39; druga jest kazaniem, wzywającym do odnowienia i uratowania świętej resztki. Nie tylko do jednego Izraela wielki jasnowidz kieruje swoją mowę: mówi też do innych narodów, „mieszkańców krainy mroków” (Iz.9:2). Widzi on przyszłość nie w mglistych zarysach, lecz w wyraźnych określonych obrazach; zwiastuje zbawienie przez Pomazańca Bożego, który wykona wolę Jahwe jako Sługa i Pasterz; jako pokorny Baranek poniesie na Sobie ludzkie przestępstwa i choroby, będzie nazywał się „Immanuel” – Bóg z nami. Wzrok proroka przenosi się z teraźniejszości na tę oddaloną przyszłość, kiedy razem z uwolnieniem człowieka z niewolnictwa grzechu, ziemia przeobrazi się i niebo. Najpierw potępienie Boże, później usprawiedliwienie, najpierw oczyszczenie wybranych w ogniu cierpienia, później ich uwielbienie w królestwie wiecznego życia, piękna, pokoju i miłości. Izajasz – zwiastun łaski Bożej dla wszystkich narodów.

Treść: 1 część. Rozdziały 1-6 są wprowadzeniem do całej księgi. Rozdział 6 - powołanie proroka. Rozdział 7:14 – znak Immanuela. Rozdziały 9:5-6 i 11:1-5 – charakterystyka „Pędu” i Jego królestwa. Proroctwa przeciw innym narodom za ucisk Izraela. Sąd nad nimi, pocięzenie dzieci Syjonu. Historyczne wydarzenia między okresami panowania Asyrii i Babilonu.

2 część. Obrazy przyszłości, poczynając od wybawienia Judejczyków z niewoli babilońskiej. Obietnica Pomazańca-Chrystusa. Pociuszające obietnice Jego dzieł. Nowa ziemia i nowe niebo. Dziękczynna, pokutna i prosząca modlitwa proroka o powstanie Syjonu i Jeruzalemu. Proroctwo o wszechświatowym sądzie, radości i triumfie zbawionych.

Księga proroka Jeremiasza

Księga proroka Jeremiasza:

Podstawowe słowa: Odstępstwo, powrót, naprawiać, umiłowal.

Treny (Lamentacje):

Podstawowe teksty: 1:12; 2:17; 3:22-23.

Główna myśl:

Pewność potępienia Bożego z powodu grzechu, równoległe z tym tkliwość i wieczność miłości Bożej.

Główna myśl:

1. Nieszczęście, które przynosi grzech.
2. Miłość i współczucie Pańskie dla będących pod Jego gniewem.

60 lat po śmierci Izajasza Bóg powołał drugiego wielkiego męża – Jeremiasza, syna Chilkiasza, młodego Lewitę. To wydarzenie miało miejsce w 13 roku panowania króla judzkiego Jozjasza. (628 rok p.n.e.). Ponad 40 lat prorok bez bojaźni potępił królów, wielmoży i lud judzki z powodu bałwochwalstwa i wad, głosząc im surowy sąd Boży – zniszczenie Jeruzalem i świątyni, spustoszenie kraju, tragiczny koniec króla i siedemdziesięcioletnią niewolę. Z natury łagodny i pokorny, Jeremiasz cierpił pod brzemieniem swojego powołania, lecz milczeć nie mógł: natchnione przez Ducha Świętego słowo paliło go i wyrывało się ognistym strumieniem. Miłując swój lud, widział nadchodzące niebezpieczeństwo ze strony potężnego Babilonu i smucił się z powodu niepokornych, odsuwających się od Boga braci. Gdy on w zatwardziałości wrzucali go do ciemnicy, a król Jojakim spalił jego księgę, on kontynuował napominanie i głoszenie, a tekst spalonej księgi ponownie podyktował pisarzowi Baruchowi, rozszerzając ją i uzupełniając. Jeremiasz kontynuował dzieło Izajasza. Królestwo judzkie, tak jak wcześniej izraelskie, upadało moralnie. Nakazane przez króla Manassesza czczenie Baala i Astarta z obrzydliwym rytuałem zapuściło głębokie korzenie a próby króla Jozjasza odnowienia przymierza ludu z Bogiem doprowadziła tylko do tego, że czasowo zapanowała zewnętrzna, obrzęd-

wa religijność, mało zmieniająca położenie rzeczy. Za króla Jojakima powstało okrutne prześladowanie przeciwko prorokom wprost do ich zabijania. Panu upodobało się zachować życie Jeremiasza, żeby przedłużyć wzywanie ludu do upamiętania.

Sens ustnych i pisemnych jego wypowiedzi sprowadza się do tego, że przed odpuszczeniem i usprawiedliwieniem powinna mieć miejsce zasłużona kara Boża i że Izrael z jego celem, jako lud, musi przejść przez polityczną śmierć, żeby odnowić się. Jeremiasz dążył do otwarcia oczu swego ludu na to, że jego złe czyny przekształcają nawet świątynię w jaskinię zbrojczy (Jer.7:11) i że prawdziwa pobożność wymaga nie zewnętrznej czci, lecz szczerego posłuszeństwa Jahwe. Kazanie Jeremiasza, odrzucone przez większość ludu, jednak dotknęło serc jakiejś części społeczeństwa, będącego na wygnaniu, i widocznie ten nieznaczący sukces miał duże znaczenie dla przyszłej historii Judejczyków: nauczeni gorzkim doświadczeniem wygnańców, oni już nie wracali do bałwochwalstwa.

Dla oczyszczonych przez cierpienie prorok zapowiada wspaniałą przyszłość; widzi on ten oddalony czas, kiedy jego lud znowu zbliży się do Boga ojców i będzie radośnie służył Mu, że Bóg wywyżwignie Jeruzalem i uczyni je chwałą przed wszystkimi narodami ziemi, a panować będzie – „sprawiedliwa latorośl” (Jer.23:5-6).

Współcześni Jeremiaszowi byli prorocy Sofoniasz, Habakuk i Uriasz; ostatni został zabity na rozkaz króla Jojakima. Wszyscy trzej prorocy przepowiadali w duchu Izajasza i Jeremiasza.

Według tradycji, prorok Jeremiasz zakończył swoje ziemskie życie śmiercią męczeńską, ukamienowany.

Treść księgi: Powołanie Jeremiasza. Piętnujące mowy do ludu judzkiego i wskazanie na nadchodzącą w przyszłości Latorośli z domu Dawidowego, Króla, Którego nazwą: „Pan sprawiedliwością naszą”. Proroctwo o powrocie z Babilonu. Historyczny dodatek.

Napominające proroctwa dotyczące narodów: Egiptu, Filistynów, Moabu, Ammonitów, Edomu, Damaszku, Kedaru i Chazoru, Elamu i Babilonu.

Dodatek: krótka historia zburzenia Jeruzalemu. Ułaskawienie króla judzkiego Jojachina; oślepienie i dożywotnie uwięzienie króla Sedekiasza.

Księga proroka Ezechiela

Podstawowa fraza: Chwała Pańska.
1:28; 10:4,18; 43:2.

Główna myśl:
Dobroć i surowość Boża.

Ezechiel, syn kapłana Buziego, został wprowadzony do niewoli podczas pierwszego najazdu Chaldejczyków na Jeruzalem w 598 roku p.n.e. z królem Jojachinem i innymi wybitnymi Judejczykami. Jego stałym miejscem przebywania w Babilonie było miasto Tel-Awiw nad rzeką Kebar. W piątym roku niewoli został on przez Boga powołany do kontynuowania wśród wprowadzonych dzieła proroka Jeremiasza, pozostającego w Jeruzalemie. I tak, Ezechiel, w swojej kolejności, zwiastuje nieuniknione zniszczenie Jeruzalemu i świątyni, wskazuje na to, że wisząca nad Syjonem kara w pełni jest zasłużona przez jego mieszkańców, i wzywa do upamiętania oraz oczyszczenia cały izraelski lud. Ezechiel kieruje swoje mowy do wszystkich dwunastu pokoleń, w tym czasie prawie całkowicie znajdujących się na wygnaniu; a po zburzeniu Jeruzalemu do nich dołączyły pozostałe pokolenia Judy i Beniamina.

Uporowi i nieupamiętaniu swego ludu prorok przeciwstawia własną nieugiętość. „Jak diament twardszy niż krzemień uczyniłem twoje czoło”. Tak wzniośle nie mówił ani jeden prorok w Izraelu; jego słowa podobne są do grzmotu i rażą jak błyskawica. Z następujących poieszczających mów Ezechiela widać, że jego wpływ na wprowadzonych był znaczny; tym można wyjaśnić przemianę, mającą miejsce w lepszych elementach żydowskiego ludu, stającego się z bałwochalców gorliwym wykonawcą zakonu Jahwe. Ezechiel przebudza w nich nadzieję na jasną przyszłość, na powrót do Jeruzalemu i powstanie miasta oraz świątyni, a także i na ten czas, kiedy Bóg ustanowi ze Swoim ludem wieczne przymierze pokoju i zjednoczy wszystkich pod panowaniem jednego prawdziwego Pasterza (rozdziały 34 i 37).

Między pierwszą i drugą częścią księgi Ezechiela wstawione są przepowiednie o sądzie nad rodziną pogańskich narodów, uciskających Izraela. Od sądów Bożych nad Izraelem do jego usprawiedliwienia – oto sens prorocत्व Ezechiela. Jego księga składa się z mów, wygłoszonych w różnym czasie. W niej 91 razy spotyka się wyrażenie „syn człowieczy” – w zwracaniu się Jahwe do proroka. Ezechiel według charakteru swego kazania rzeczywiście jest przedstawicielem nie jednego tylko żydowskiego ludu, lecz całej szerokiej ludzkiej rodziny, tak jak Pan Jezus, „Syn Człowieczy” – jest przedstawicielem nowej, odrodzonej ludzkości.

Treść: Prorocтва o sądzie Bożym nad winnym Izraelem. Widzenie chwały Bożej. Bóg posyła proroka do uprowadzonych. Znaki sądu w obrazach i alegoriach. Prorocтва o losie rodziny pogańskich narodów; o usprawiedliwieniu Izraela. Powtórne powołanie Ezechiela.

Potępienie niewiernych pasterzy i obietnica Jedyne go prawdziwego Pasterza. Obietnica odrodzenia ludu Izraela. Prorocत्व przeciw wrogom Izraela – Goga i Magoga.

Widzenie połączenia nieba z ziemią w obrazie nowej świątyni, oczyszczonej ziemi i świętego miasta, którego nazwa brzmi – „Jehovah-shammah”, Pan tam mieszka.

Nowy porządek rzeczy („Oto wszystko nowym czynię” – Ob.21:5) powinien wyrazić się w budowie i rozmiarach nowej świątyni oraz uwidocznić się we wszystkich dziedzinach życia odrodzonego Izraela. Rozdziały 40-48 nie są alegorią, lecz przepowiednią realnej przyszłości. Kiedy upadnie mur między Izraelem i innymi narodami świata, powszechne czczenie Boga przez Chrystusa wymagać będzie obszernej świątyni i zrównania wszystkich w prawach społeczeństwa z Bogiem (47:22). Cała świątynia będzie miejscem najświętszym, a chwała Boża znów wypełni ją.

Księga proroka Daniela

Podstawowa fraza: „Dzień Pański”.

Główna myśl:

Cena i ważność upamiętania.

Ta historyczno-prorocka księga jest starotestamentową Apokalipsą, tj. objawieniem Bożym: o losach świata, o pierwszym przyjsciu Chrystusa i o końcu ludzkiej historii. Nie mamy po co doszukiwać się wśród różnych poglądów historyków i teologów, kto właściwie i kiedy był jej autorem: wystarczy to, że Pan Jezus Chrystus w Ewangelii według Mateusza, 24:15, określił Daniela jako jej autora, a prorok Ezechiel trzy razy wspomina o „sprawiedliwym i mądrym Danielu” (Ez. 14:14,20; 28: 3); i w końcu, znaczna część jego prorocत्व już wypełniła się.

Ten zwiastun Boży został posłany nie tylko do Izraela, lecz i do całego świata. Wiecznie istniejący Bóg objawia Siebie przez Swego sługę poganom, wśród których cierpi jego lud, i obwieszcza zgon ich porządków. Ze starożytnego światowego centrum – Babilonu, przed obliczem jego nieograniczonych despotów, wychodzi słowo Pańskie na świadectwo o tym, że nie ludzie, lecz Wszchemocny kieruje losami ludzkości i prowadzi wszystkich oraz wszystko do Swojego wielkiego celu. Widzenia Daniela pokazują w obrazach powstanie, rozwój i koniec światowych imperiów.

Przeznaczeniem księgi Daniela przede wszystkim jest utwierdzenie w świadomości uprowadzonych do Babilonu zaufania do Opatrzności Bożej w stosunku do Jego ludu, pod warunkiem wierności Mu, jak byli wierni Daniel i trzech młodzieńców. Zapowiedziana w widzeniach historia światowych imperiów powinna naocznie pokazać nietrwałość wszystkich ludzkich budowli: wszystkie one upadną, a na ich gruzach Bóg wzniesie Swoje wieczne królestwo.

Jeśli taki jest pouczający cel księgi, to czy sprawiedliwie jest ograniczać interpretację widzeń Daniela o wydarzeniach czasów ostatecznych do praobrazu czasów syryjskiego króla Antiocha IV Epifanesa (169-164 p.n.e.), albo odnosić prorocत्व o Chrystusie do żydowskiego arcykapłana Oniasza, znanego tylko z tego, że został zabity przez swojego rywala, według opowiadania 2 księgi Machabejskiej 4:34? Jeżeli taka interpretacja jest zrozumiała przez Żydów, to w chrześcijańsko-teologicznej literaturze ona nie jest usprawiedliwiona i mówi o umyślnym wypaczeniu prawdy na korzyść modernistycznego odrzucania Chrystusa jako Boga i

Człowieka (Dan.9:25-26). I jeśli niektórzy krytycy Biblii odnoszą nazwę „pomazaniec” (grec. Chrystus) do perskiego króla Cyrusa na podstawie Iz.45:1, a „Najświętsze” („kodesch kada-schim”) – do ołtarza, a nie do Chrystusa Zbawiciela, to wszystkie te przedsięwzięte (żeby nie powiedzieć złe zamiary) interpretacje błędne i znikają przed znaczeniem werseku 24, 9 rozdziału księgi Daniela, gdyż Cyrus nie przypieczerował grzechów, nie zmasał win i nie przywrócił wiecznej sprawiedliwości. Uczynił to Syn Boży i Człowieczy (Dan.7:13-14), „i dano mu władzę i chwałę, i królestwo...”. Czas Jego pierwszego przyjścia wyraźnie ukazano w 25 wersecie 9 rozdziału, a Jego śmierć i zburzenie Jeruzalemu przepowiedziane są w 26 wersecie. Okrutne prześladowanie Żydów przez Antiocha Epifanesa jest praobrazem jeszcze okrutniejszego prześladowania ludu Bożego pod koniec ludzkiej historii – tego „wielkiego ucisku, jakiego nie było od początku świata aż dotąd, i nie będzie” (Mt.24:21) – za panowania „człowieka niegodziwości, syna zatracenia” (2Tes.2:3), praobrazem którego był Antioch Epifanes. O „nadejściu wyznaczonego kresu spustoszenia” prorok mówi na samym końcu 9 rozdziału.

Zarys treści księgi: Rozdziały 1-6 zawierają najważniejsze fakty z życia proroka. Rozdziały 7-12: widzenia Dawida. Rozdziały 7-8: o światowych imperiach i o „królestwie wiecznym”. Rozdział 9: modlitwa Dawida o lud izraelski i objawienie o jego losach przez anioła Gabriela. Rozdziały 10-11: dalsze objawienia o powstaniu i rozwoju wrogich Bogu państw. Rozdział 12: prorocтво o czasach ostatecznych.

Księga proroka Ozeasza

Podstawowe słowo: „Zawróćcie”.
(występuje 15 razy)

Główna myśl:
Przedstawienie Bożego planu, powrotu odstępców.

Chociaż ona odnosi się do połowy VIII wieku p.n.e., lecz umieszczona jest w kanonie po księdze proroka Daniela, rozpoczynając sobą szereg krótkich ksiąg, dopełniających czterech następnych proroków, i związanych między sobą szybciej logicznie niż chronologicznie.

Prorok Ozeasz, syn Beeriego, był współczesnym Amosa w Izraelu, Izajasza i Micheasza w Judei, i jego słowo odnosiło się do królestwa północnego, tj. izraelskiego, za panowania Jeroboama II. Był to czas zewnętrznego błogosławieństwa ludu i głębokiego upadku duchowego. Wprowadzone przez Jeroboama I bałwochwalstwo znalazło sprzyjający grunt i zapuściło głębokie korzenie. Zdemoralizowanie ludu szczególnie wyraźnie wyraziło się po śmierci Jeroboama II w zdradach i zabójstwach królów. Prorok Ozeasz wystąpił z potępieniem swoich współplemieńców z powodu moralnego zdziczenia i przypochlebiania się Egiptowi oraz Asyrii. Prorok potępia wyraźną przeciwność między zewnętrzną religijnością i wewnętrznym ostudzeniem wiary oraz pobożności. Pan chce miłości, a nie ofiary, bardziej poznania Boga, niż całopaleń (Oz.6:6). Za to, że Izrael polegał na człowieku, a nie na Jahwie, Który przyciągał go więzami miłości, Assur będzie musiał być ich królem (Oz.11:4-5). Lecz sprawiedliwy gniew Boży nie jest wieczny; Pan uzali się nad Izraelem, wybawi go od wiarołomstwa i będzie miłował go. Od mocy piekła On wybawi ich, od śmierci wykupi ich (Oz.13:14).

Przez wszystkie mowy proroka Ozeasza przewija się kontrast między sądem i obietnicą usprawiedliwienia. Stosunek Boga do Izraela przedstawiono jako związek małżeński, a wiarołomstwo ludu jako niewierność żony w stosunku do męża. To podobieństwo weszło do wszystkich późniejszych ksiąg Pisma Świętego, do nowotestamentowego Objawienia apostoła Jana włącznie.

Treść księgi: Wiarołomstwo Izraela i bezgraniczna do niego miłość Boża. Jahwe potępił lud, króla, kapłanów. Wyrok: asyryjska niewola. Obietnica usprawiedliwienia i błogosławieństwa pod warunkiem zawrócenia do Boga ojców i szczerego upamiętania.

Księga proroka Joela

Podstawowa fraza: „Dzień Pański”.

Główna myśl: Cena i ważność upamiętania.

Joel, syn Petuela, prorokował w Judei, prawdopodobnie w Jeruzalemie za króla Jehorama i przed klęską Joasza, w przybliżeniu od 840 do 820 roku p.n.e. (2Krn.24:23; Am.1:3). Gdyż prorok nie wspomina o Chaldejczykach, to można przypuścić, że mowa jest o zdobyciu Jeruzalemu przez Filistynów i Arabów za panowania Jehorama. Odgłosy mów Joela brzmią u późniejszych proroków, np. Ezechiela i Amosa.

Powodem do wystąpienia Joela było niebywałe w Judei spustoszenie roślinności przez szarańczę i przedłużająca się susza. W tym nieszczęściu Joel widzi sprawiedliwy sąd Boży z powodu niegodziwości królów oraz ludu i przepowiada w oddalonej przyszłości ostatni sąd ostateczny nad wszystkimi narodami, w „dniu Pańskim, wielkim i strasznym”, dzień kosmicznych przewrotów i odnowienia wszechświata. Ten dzień będzie poprzedzał napływ do świętej ziemi, podobnie jak szarańczy, wielkich zastępów (u Ezechiela – „Gog z kraju Magog”, rozdziały 38 i 39), które zostaną zniszczone przez potężne wojsko Jahwe. W ślad za tym zbiorą się narody w Dolinie Józafata, aby oczekiwać na swój ostateczny wyrok. Zaś dla Izraela, usprawiedliwionego i odnowionego, nastanie błogosławiona pora dobrobytu wśród oczyszczonej i odnowionej przyrody, przy obfitym wylaniu Ducha Świętego na wszelkie ciało (Dz.2:16).

Treść księgi: Przedstawienie nieszczęścia jako Bożego sądu i wezwanie do upamiętania. Obietnice Boże na teraźniejszość i na przyszłość. Przyszły „dzień Pański” i sąd ostateczny dla wrogów Izraela. Błogosławieństwo dla ludu przymierza, kiedy Pan będzie zamieszkiwał na Syjonie.

Księga proroka Amosa

Podstawowe słowo: „Kara”.

Główna myśl: Grzech ludu oznacza sąd ludu.

Judejczyk z Tekoa, pasterz, Amos trwał w trudnej służbie proroka w przybliżeniu od 780 do 740 roku p.n.e. Judea w tym czasie była osłabiona niepotrzebnymi i nieudanymi wojnami króla Amasjasza; a izraelskie królestwo ze stolicą Samarią osiągnęło jakiś rozkwit za królów Jehoasza i Jeroboama II, i nic nie zwiastowało jego zniszczenia. Lecz zwiastun Boży przewidział katastrofę, mającą miejsce po upływie 50 lat, i wiedział, że sprawiedliwy sąd Boży obejmuje 10 pokoleń Izraela z powodu zapomnienia Jahwe na rozsianie po całej ziemi.

Amos rozpoczął swoją służbę w izraelskim mieście Betelu, centrum podziału i bałwochwalstwa; tam królowie, odstępcy od wiary, zbudowali ołtarz i służyli Jahwe, kłaniając się bałwanom. Nie patrząc na groźby kapłana, prorok odważnie piętnował króla i innych z powodu demoralizacji religii w nadmiernym przepychu i ucisku ubogich. Mówił on o nieuniknionej karze za te grzechy i wzywał do upamiętania, gdyż bezprawia Izraela nawet ziemia nie wytrzyma, „czyż nie ma z tego powodu zatrzęść się ziemia” (Amos.8:8). Po dwóch latach, rzeczywiście, miało miejsce niebywałe pustoszące trzęsienie ziemi (Am.1:1). – Od złych czynów ludu i grożącej mu kary prorok przechodzi do „dnia Pańskiego”, dnia sądu. Sądzone będą narody uciśkające Izraela, a dom Izraela zostanie przesiedlony dalej niż Damaszek prócz tych, kto umrze od miecza. Upadającą chatkę Dawida (dom Dawidowy) Pan podniesie i wróci Izraela z rozsiania między narodami w tym błogosławionym czasie, kiedy po klęskach cała ziemia się odnowi, a „oracz będzie przynaglał żniwiarza, a tłoczący winogrona siewcę ziarna” (Amos.9:13), zaś „chatka Dawida” zostanie odnowiona na wieki przez Potomka Dawidowego według ciała, Pana Jezusa Chrystusa.

Obrazowe prooroctwo Amosa o duchowym głodzie i pragnieniu Słowa Bożego, którego nie można już będzie znaleźć na ziemi (Am.8:11-13).

Treść księgi: Krótkie zagrożenia jako kara sąsiednim ludom, dłuższe zagrożenie Judejczyków. Trzy napominające mowy do Izraela z wezwaniem go do upamiętania. Groźby dla

bogaczy i pysznych. Widzenia dotyczące losu izraelskiego królestwa, ostrzeżenia o niebezpieczeństwie. Proroctwo o zjednoczeniu całego Izraela i powstaniu domu Dawidowego.

Księga proroka Abdiasza

Klucz: „Jak postępowałeś, tak postąpią z tobą” – 1:15.

Główna myśl:
Ważne ostrzeżenie o niebezpieczeństwie pychy i antysemityzmu.

Osoba tego proroka nie jest wyjaśniona; możliwe, że on, to ten sam Obadiasz, o którym wspomina 2Krn.17:7. Nie wiadomo też, o jakim zdobyciu Jeruzalemu mówi prorok w wersecie 11. Być może o napaści Arabów i Filistynów za króla Jehorama (2Krn.21:16), o której mówią prorocy Joel 3:11 i Amos 1:6,9. W tym czasie jeńcy judzcy byli sprzedawani do niewoli przez filistyńskich marynarzy. – Prorok gromi Edom (Idumęę) za złośliwą satysfakcję w dniu niedoli Judejczyków, za okrucieństwo w stosunku do uciekinierów oraz ukrywających się przed pogromem i przepowiada temu krajowi całkowite unicestwienie. Abdiasz widzi też „dzień Pański”, groźny dla wszystkich narodów, kiedy Edomowi zostanie oddane według uczynków jego – oko za oko..., a na górze Syjon będzie zbawienie, dom Jakuba wejdzie do swego dziedzictwa, a nad nim będzie panował Sam Pan.

Idumea lub Edom („góra Seir”) – zajmowała wąski górzysty pas między Martwym i Czerwonym Morzem; jej mieszkańcy, potomkowie Ezawa, zawsze dokuczali Izraelowi, i ta wrogość sprowadziła na Edom karę Bożą, o której przepowiadali prorocy: Izajasz (34:5-15; 63:1-6), Jeremiasz (49:7-12), Ezechiel (25:14), Joel (3:24), Amos (1:11-12) i Abdiasz (15, 16, 18, 19, 21). W obecnym czasie ten kraj jest pustynią, pomimo żyzności gleby dolin i dobrego klimatu. –

Od ducha chrześcijaństwa prorok Abdiasz jest jeszcze bardzo daleko i rozumie tylko bezлітsne oddawanie złem za zło.

Księga proroka Jonasza

Podstawowy tekst: 4:2.

Główna myśl:
Bóg jest Bogiem też pogan, jak i Żydów.

Prorok Jonasz, syn Amittaja z Gat-Chefer, współczesny Amosa, stał się znany w Izraelu za panowania króla Jeroboama II, któremu przepowiedział przywrócenie granic jego królestwa (2Krl.14:25). Przez tego proroka Pan pokazał miłującemu siebie i zadowolonemu z siebie Izraelowi, że Jego miłosierdzie rozpościera się na wszystkie narody i że On nie chce wiecznej zguby. Nasza prorocka księga donosi o przeżyciach Jonasza, którego Bóg posłał do stolicy Asyrii Niniwy wzywać jej grzesznych mieszkańców do upamiętania. Ta historia ma charakter symboliczno-pouczający, dlatego też zaliczona została do prorockich ksiąg Starego Testamentu. Symbolika osoby i przeżycia Jonasza widoczne są ze słów Pana Jezusa w Mt.12:39-40 i Łk.11:29.

W Jonaszu, tak samo jak we współczesnych Chrystusowi faryzeuszach, nas, chrześcijan, poraża wąskość myśli i zatwardziałość serca, to te cechy, które doprowadziły Jonasza do trzydniowego przebywania wewnątrz morskiego stwora. Cała niezwykła misja Judejczyka Jonasza do pogardzanych pogan, jest praobrazem wysłania Syna Bożego na grzeszny nasz świat, a przebywanie Jonasza w ciele morskiego stwora jest praobrazem przebywania Jezusa w sercu ziemi. Temu ostatniemu praobrazowi odpowiada proroctwo Ozeasza 6:2.

Główną myślą historii Jonasza jest to, że Boży sługa w tym świecie powinien bezwarunkowo wykonywać wolę Tego, który go posłał, dokąd by nie prowadziła droga, gdyż Pan troszczy się o całe Swoje stworzenie. Fakt upamiętania i nawrócenia ogromnej stolicy Asyrii przez kazanie Jonasza zawsze powodował niewiarę i śmiech krytyków. Zaś dla nas nie podle-

ga on wątpliwości, gdyż poświadczony jest przez Chrystusa. Niniwa mogła upamiętać się czasowo pod wpływem strachu, niebezpieczeństwa katastrofy. Jeszcze bardziej niewiarygodnie przedstawia się połknięcie Jonasza przez rybę. Lecz my nie powinniśmy zapominać, że dla celów Wszzechmocnego nie ma przeszkód.

Księga proroka Micheasza

Podstawowe teksty: 6:8; 7:18.

Główna myśl:

1. Nienawiść do niesprawiedliwości.
2. Nienawiść do rytualizmu.
3. Przewidywanie odpuszczenia.

Micheasz, z Moreshet w południowo-zachodniej części Judei, prorokował jeszcze przed upadkiem królestwa izraelskiego. Takie bliskie czasowo prorokowi wydarzenia, jak najazd Asyryjczyków na Samarię (1:6-16), dają mu przewidzieć wydarzenia ostatnich dni: najazd narodów na Jerozolimę, ich pokonanie przez Boga (Ob.16:16; 20:7-9) i panowanie Mesjasza na Syjonie.

Według stylu i treści prorocत्व Micheasz bliski jest Izajaszowi, który był jego współczesnym, którego częściowo dopełnia, np. przez wskazanie miejsca narodzenia Immanuela: Betlejem Efrata (5:1). Przewidzi on także sądy Boże nad dwoma królestwami za bałwochwalcze świątynki, za niesprawiedliwość rządzących i wywrócenie prawdy przez kapłanów oraz proroków. Zbawienie rozpocznie się od Syjonu, gdyż z domu Dawidowego wyjdzie „ten, który będzie władcą Izraela. Początki jego od prawnika, od dni zamierzchłych”. Cały rozdział 4 jest prawie powtórzeniem prorocत्व Izajasza o błogosławionym czasie ziemskiego panowania Mesjasza. Na samym końcu (4:14) Micheasz widzi jeden szczegół tych poniżeń, które musi wycierpieć odrzucony Mesjasz: „Kijem biją po twarzy Sędziego Izraela”. W oddalonej przyszłości prorok widzi, że resztki Jakuba będzie błogosławieństwem dla wszystkich narodów – „jako rosa od Pana” (BG). Do nadziei proroka my, chrześcijanie, możemy dołączyć nasze przekonania – według słów apostoła Pawła (Rz. 11:12).

Groźnie brzmi przepowiednia o zwycięstwie Syjonu nad licznymi narodami w dniach ostatnich (4:11-13) i ojcowskie, przyzywające zwrócenie się Jahwe do niepokornego Syjonu (6:1-16). W ostatnim rozdziale prorok Micheasz wyznaje przed Bogiem swoje grzechy, utożsamiając siebie z całym Izraelem. Porównaj Dan.9:3-19. Orędownictwo za ludem zawsze wchodziło w służbę proroków. Podobnie jak Micheasz, będzie wołać do Boga w ostatnie dni i resztki Izraela.

Treść księgi: Trzy prorocze mowy. Wskutek wielkiego zdemoralizowania ludu Bóg dopuścił zburzenie Jerozolimy. Wybawienie z babilońskiej niewoli i w dalekiej przyszłości – przez Władcę z Betlejem Efrata. Rozsądzenie o niewdzięczności Izraela; pojednanie z Bogiem; przepowiednia o błogosławionym czasie zbawienia i powstania Izraela.

Księga proroka Nahuma

Podstawowa fraza: „Doszczętnie”.

Podstawowy tekst: 1:8-9.

Główna myśl:

Tragiczny dział odstępców od wiary.

Prorok Nahum, rodem z Elkosz (prawdopodobnie w Galilei), wystąpił jako prorok za panowania Hiskiasza (według innych źródeł – Manasses). On powinien był pocieszać lud Boży, zastraszonej potęgą Asyrii, która powodowała przerażenie we wszystkich okolicznych narodach i już zawojowała oddalony No-Ammon (Tewy w Górnym Egipcie). Niniwa, która upamiętała się w wyniku kazania Jonasza, wróciła do bezbożności, rozwiązłości i złych czynów; ona zasłużyła na karę, gdyż „mści się Pan na swoich wrogach” (1:2). Dlatego Nahum nie wzywa do upamiętania: ono nie jest możliwe dla tych, którzy raz zostali oświeceni i odpadli (Iz. 1:4-

5,28; Prz.29:1; Hbr.6:4-8). Niniwa musi zniknąć z powierzchni ziemi i powtórnie już nie powstanie, ciemiężycielka narodów.

Ognistym strumieniem płynie mowa Nahuma o sędzie Bożym nad grzesznym miastem. Z tych słów można wywnioskować, że prorok wystąpił już po uprowadzeniu do niewoli dziesięciu pokoleń Izraela. Pociesza on Judę obietnicą, że Pan przywróci wspaniałość Jakuba, wspaniałość Izraela (2:3). Światowe imperia są narzędziami w rękach Jahwe, Który kieruje historią – taka jest wielka myśl prorocka Nahuma.

Mowa tego proroka bliska jest według swojej wzniosłości i charakteru do mów Izajasa i Jeremiasza przeciw Babilonowi, a przedstawienie zdemoralizowania Niniwy bliskie jest przedstawieniu Babilonu w Objawieniu Jana 17; zaś dział bezbożnego miasta jest ostrzeżeniem dla nominalnego chrześcijaństwa, odstupującego od Chrystusa. Bóg nie pojednuje się z łamiącym Jego zakon inaczej, niż przez krzyż Golgoty, dający zadośćuczynienie Jego sprawiedliwości.

Księga proroka Habakuka

Podstawowe słowo: „Dlaczego” 1:3.

Główna myśl:

Niezależność Boża w przypadku dopuszczenia zła.

Sądząc po wypowiedzi języka i modlitwie w rozdziale 3, przypominającej Psalm 77, prorok Habakuk mógł być Lewitą lub śpiewakiem w świątyni. Żył on w ostatnich latach panowania Jozjasza i w pierwszych Jehojakima. Był to ciężki czas dla Judei. Babilońska monarchia krzepła, rozszerzała się i już walczyła z Egiptem o panowanie w świecie. Nieznacząca Juda leżała między nimi bezbronna, utraciwszy oparcie w Jahwe z powodu swego nieposłuszeństwa Mu. Karający bicz Boży już zawisł nad Jeruzalemem, gdzie razem ze świątynnym czczeniem Boga ojców, praktykowane były wszystkie formy panteistycznej religii, przejętej od sąsiednich ludów. Reformy króla Jozjasza nie spowodowały uzdrowienia od podstaw; prawdziwa pobożność zachowała się tylko u niewielu. Samowola i przemoc silnych nad słabymi powoduje wołanie proroka do Boga (1:2-4). Habakuk zaniepokojony jest milczeniem Jahwe i dopuszczeniem deptania prawdy na ziemi. Odpowiedź w widzeniu uspokoiła jego strwożoną duszę. Teraz wie, że pyszny i żarłoczny najeźdźca, dopuszczony przez Pana tylko dla sądu, zostanie w swojej kolejności ukarany za swoje okrucieństwa, a „sprawiedliwy z wiary żyć będzie” (2:4). Pobożni muszą mocno trzymać się życiodajnej wiary – podobnie jak sam prorok, który w obecnej niedoli wznosi się do uwielbienia radości w przyszłości. Uznając wiarę za moc zbawienia, Habakuk jest poprzednikiem apostoła Pawła (Rz. 1:17; Gal.3:11). Jakie wspaniałe perspektywy otwiera wiara i dla pogan, i dla – resztki – Żydów!

Izrael został ukarany przez Babilon, Babilon przez Persję... „Ludy mozolą się nad tym, co pożera ogień, a narody trzudzą się nad tym, co nie ma wartości. Lecz ziemia będzie pełna poznania chwały Pana” (2:13-14). Tak też będzie – podczas powtórnego przyjścia Pana Jezusa w chwale (porównaj Iz.11:9-11).

Księga proroka Sofoniasza

Podstawowe słowo: „Żarliwość”.

Główna myśl:

Podstawowy tekst: 1:18; 3:8.

„Ja Pan, Bóg twój, jestem Bogiem żarliwym”.

Współczesny Jeremiaszowi, praprawnuk króla Hiskiasza, Sofoniasz, wystąpił jako prorok za panowania Jozjasza. Reformy tego pobożnego króla nie oślepiają mężów Bożych: one nie zmieniają serc większości ludu: razem z odnowieniem obrzędowego czczenia pozostało w pełnej mocy materialne postrzeganie życia. Jeszcze nie wykorzeniono służby Baalowi i czczenia ciał niebieskich; wśród znanych i bogatych – widoczne lekceważenie Boga (1:8-12); se-

dziowie zapomnieli praworządności, prorocy są lekkomyślni i wiarołomni, kapłani kalają świątynię i zakon. Nieunikniony jest sąd Boży; jest on bliski, ten wielki dzień Pana (1:14-18). On nie oszczędzi też wrogich Judei narodów. Dopiero po tym oczyszczającym ogniu Jahwe może zebrać Sobie wiernych z każdego narodu, a wtedy oczyszczony i uświęcony lud Boży na Syjonie będzie radością dla swojego Pana.

Jak u większości starożytnych proroków, tak i u Sofoniasza wywyższa się myśl, że do osiągnięcia zbawienia lud Boży musi przejść przez sąd. Charakterystyczny dla Sofoniasza jest jego uniwersalizm, jego zainteresowanie dla zbawienia innych narodów, i wskazanie na to, że w Izraelu zostanie wybawiony „lud pokorny i ubogi” (3:12). Prorok woła do tych „unizonych sercem” wiernych zakonowi Jahwe, żeby oni pozyskiwali prawdę i mogli być zachowani w dniu gniewu Pańskiego. On przewidzi w oddalonej przyszłości, że zbawiona resztką Izraela nie będzie czynić bezprawia i czystymi wargami będzie wzywać Pana (3:9-13).

Oczekiwany przez Sofoniasza sąd nad Judeą przez Nabukadnesara, czy nie jest obrazem tego nadchodzącego „dnia Pańskiego”, kiedy nad oczyszczoną i przeobrażoną ziemią wzejdzie Słońce Prawdy, usadowi się na tronie Dawidowym Oczekiwany przez wszystkie narody Pan Jezus?

Księga proroka Aggeusza

Podstawowa fraza: „Słowo Pańskie”.

Główna myśl: Bóg na pierwszym miejscu w życiu i służbie.

Aggeusz – pierwszy z proroków epoki powrotu Żydów z babilońskiej niewoli. Judea znajdowała się wtedy pod panowaniem perskich królów, zdobywców Babilonu. Powróciwszy, z gorliwością zajęli się odbudowaniem zniszczonej świątyni (Ez.3-6), otrzymawszy na to królewskie pozwolenie, potrzebne środki do budowy i zagarnięte przez Nabukadnesara narzędzia świątynne. Lecz wskutek zawiści sąsiedniej Samarii prace musiały zostać przerwane; pierwsza trwała 16 lat pomimo pozwolenia nowego króla, Dariusza, aby je kontynuować. Nawet takie doświadczenie z wysokości, jak katastrofalna susza, powodująca nieurodzaj, nie przebudziła u osłabionych ludzi świadomości długu przed Bogiem. Wtedy wystąpił prorok Aggeusz, który być może jeszcze pamiętał wspaniałość świątyni Salomona. Swoim wezwaniem rozbudził gorliwość dla sprawy Bożej starszych i ludu, na czele z Zorobabelem; praca ruszyła, i po czterech i pół roku budowa została zakończona oraz poświęcona, służba ofiarnicza przywrócona.

Budowniczych najbardziej uduchowilo słowo proroka o tym, że z nimi przebywa Pan (1:13) i że chwała nowej świątyni przewyższy chwałę poprzedniej (2:9); ta przepowiednia wypełniła się, kiedy do świątyni Zorobabela (odnowionej przez Idumejczyka Heroda) wstąpił Oczekiwany przez wszystkie narody (2:7), lecz odrzucony przez swoich, Chrystus. Wspaniała świątynia Salomona i następna runęły; lecz niewzruszenie będzie stać ta, opisana przez proroka Ezechiela, do której wjedzie na stałe Chrystus-Król, a chwała Boża napelni świątynię i oświełi wstrząśniętą ziemię.

Księga proroka Zachariasza

Podstawowe teksty: 1:14; 2:8; 8:2.

Główna myśl: Boża miłość i troska o Swój lud.

Prorok Zachariasz, syn Barachiasza, z rodziny kapłańskiej, która powróciła do Jeruzalemu w liczbie innych pobożnych Judejczyków ze starszym Zorobabelem i arcykapłanem Jozuem, synem Jehosadaka. Młodszy współczesny proroka Aggeusza, Zachariasz kontynuuje jego świadectwo, pouczając i pocieszając najpierw budowniczych murów, później świątyni – w tym niespokojnym czasie, kiedy każdy robotnik musiał odierać napaści wrogich sąsiednich Samarytan. Zadanie Zachariasza polegało na tym, żeby wyjaśnić swoim współplemieniom przeciwność między poniżeniem teraźniejszości i wielkością obiecaną przyszłości. Swoje

zwrócenie się do ludu rozpoczyna od przypomnienia nieposłuszeństwa ojców Panu Zastępów i karze niewoli, która ich dosięgła. Dalej następuje szereg apokaliptycznych widzeń, symbolizujących obecny stan ludu, a także czekające go kary za to, że odrzuca posłanego do nich Króla i Pasterza. Ustanowione podczas wprowadzenia posty jako wyraz narodowego smutku, nie mogą zadowolić Boga: zamiast tych zewnętrznych znaków pobożności potrzebne jest wewnętrzne nastawienie serca do przykazań Bożych, głoszone przez poprzednich proroków; potrzebny jest sprawiedliwy sąd, miłosierdzie dla bliźniego, współczucie dla słabego. Wracające z niewoli pokolenie wyleczyło się na wygnaniu z bałwochwalstwa, lecz zaraziło się od Chaldejczyków nienasyconym pragnieniem zysku (Neh.5:1-9; Mal.3:8), tym komercyjnym duchem, który wcześniej był obcy Izraelowi jako rolnicemu ludowi, lecz którego nie wyzbył się przez wszystkie późniejsze wieki jego historii. Prorok Zachariasz piętnuje tę nową cechę alegorycznie w swoim dziewiątym widzeniu.

Pisma Zachariasza, jak księga Daniela, wylewa światło na wspaniałe obietnice Boże, które były szczególnie cenne w tym czasie, kiedy wydawało się, że Jahwe na zawsze odwrócił Swoje oblicze od niewdzięcznego ludu. Wokół zbierały się nowe groźne chmury: mała Judea była jeszcze w jarzmie Perskiej monarchii, a na zachodzie rysowały się już kontury monarchii Aleksandra Macedońskiego, która zmieniała Persję (Da.2:39; 7:6; 8:21-22; 11:2-4). Według celu i według formy treści Zachariasz blisko jest Daniela. Interesujące jest też podobieństwo proroczości Zachariasza do cierpiącym Mesjaszu do 53 rozdziału Izajasza. Zachariasz widzi też triumfalny wjazd Chrystusa do Jeruzalemu i zaraz – wydanie Go za 30 srebrników, cenę niewolnika. To widzenie przysłonięte jest innym: tego oddalonego dnia, kiedy każde pokolenie Izraela będzie szlochać z powodu szczerzej skrucy podczas oglądania na Górze Oliwnej swego Mesjasza z jego przebitymi rękami, które kiedyś wyciągał do nich. Nie jest ukryta przed prorokiem śmierć Pasterza i rozsianie Jego trzody.

Prorok Zachariasz przenika swoim prorockim wzrokiem w nadchodzące Królestwo Chrystusowe, gdzie będzie jedna trzoda i jeden Pasterz. Lecz przed „dnem Pańskim” wszystkie narody zbiorą się przeciwko Jeruzalemowi i wtedy wystąpią moce niebieskie, powodując ich wielką klęskę. I zapanuje na Syjonie wśród oczyszczonej resztki Izraela Ten Książę światła, do Którego będą ciągnąć ze wszystkich krańców ziemi wszyscy umęczeni i spracowani, wszyscy pragnący prawdy i sprawiedliwości, gdyż On jest Im-ma-nu-el (Bóg jest z nami).

Treść księgi: Zwiastowanie dla tych, którzy powrócili. Rozdziały 1:7 – 6:8: sześć nocnych widzeń. Rozdział 6:9-15: symboliczne działanie: arcykapłan Jozue i jego koronacja jako praobraz panowania Mesjasza. – Prorocze mowy; miłość do Boga i bliźniego większe niż posty. Zbawienie dostępne jest też poganom. Poniżenie wrogów Syjonu, wywyższenie Izraela przez Króla-Mejasza. Zebranie narodów. Narzekanie na niewiernych pasterzy; „biada niewiernemu pasterzowi!”. Nowe Jeruzalem, jego ochrona przez Boga. Dobry Pasterz i rozprzerzelenienie Królestwa Bożego.

Księga proroka Malachiasza

Podstawowa fraza: „Mówicie”.

Główna myśl:

Pamiętajcie, upamiętajcie się, nawróćcie, powtarzajcie.

O osobie proroka nic nie wiadomo. Treść jego krótkiej księgi wskazuje na to, że powstała około 435 roku p.n.e., między pierwszym i drugim pobytem Nehemiasza w Jeruzalemie. Mowy Malachiasza zgodne są z opisem stanu Judejczyków za Nehemiasza. Czas był ciężki; obietnica wybawienia nie spełniła się, pomimo gorliwości ludu w stosunku do służby świątynnej; dlatego nawet wielu kapłanów osłabło duchowo i zaczęli lekceważyć swoje obowiązki. Jeśli tacy byli pasterze, to z trzodą było jeszcze gorzej: wielu z ludu nawet spokrewniło się z poganami, lekceważąc swoją przynależność do ludu Bożego; wszyscy narzekali na przedłużające się obce jarzmo. W takiej sytuacji powołanie proroka, ostatniego Starego Testamentu, polegało

na tym, żeby dodać otuchy ludowi przez wskazanie na zbliżanie się „dnia Pańskiego” i tego sądu ostatecznego, który jak ogień przetopi dla Jahwe lud, godny służyć Bogu, gdyż tylko z ognia sądu Bożego, kiedy zostanie oddzielony sprawiedliwy od bezbożnego, może powstać nowy, harmoniczny system światowy.

Podobnie jak Zachariasz, Malachiasz widzi dwa przyjścia Pańskie i dwóch Jego poprzedników (Ml.3:1 i 4:5-6), lecz nie widzi, jak też wszyscy prorocy, okresu między przyjściami.

Treść księgi: W pierwszych dwóch rozdziałach – mowa o grzechach i brakach Judejczyków oraz wezwanie do poprawy. W rozdziale 3 – o przyjściu Pańskim na sąd, poprzedzonym przez anioła przymierza. Na zakończenie prorok jeszcze raz wskazuje ludowi na zakon Mojżeszowy i mówi, że Bóg w Swoim czasie przyśle proroka (Jana Chrzciciela), który przygotuje drogę Panu w Nowym Testamencie.

* * *

KSIĘGI NOWEGO TESTAMENTU

Zanim przystąpimy do studiowania Pisma Świętego Nowego Testamentu, musimy uznać dziedziczną więc organiczną Nowego Testamentu ze Starym jako kontynuację i dokończenie przedwiecznego planu zbawienia, naszkicowanego przez Boga symbolicznie już w księdze Rodzaju, rozdział 3:1-24. Nowy Testament zawiera się w Starym, tym „przewodniku do Chrystusa” (Ga.3:24-25), jak potężny dąb w małym żółędziu. Wszystkie starotestamentowe wydarzenia mają trojaki sens, oznaczając: a) obraz działania Boga z danymi ludźmi w warunkach ich czasu i bytu; b) część Bożego planu zbawienia; c) praobrazy wielkich nadchodzących prawd. Na przykład, historia Abrahama, Izaaka, Jakuba i Józefa pełna jest trojakiego znaczenia. Ich życie opowiadane jest prosto, po ludzku. Lecz posłuszeństwo i wiara Abrahama, który opuścił na polecenie Boga ojczyznę, żeby iść do nieznanego kraju, mówi chrześcijaninowi, że musi on duchowo oddzielić się od świata i czuć się w nim pielgrzymem oraz przychodniem w oczekiwaniu niebiańskiego miasta – a gotowość tego patriarchy do ofiarowania swego własnego ukochanego syna wskazuje na ofiarę Golgoty. Historia Józefa ukazuje w wyraźnych praobrazach historię czynu Chrystusa Zbawiciela: Józef skazany na śmierć przez zawistnych braci, pokonał pokuszenie Egiptu, został wyniesiony do rządcy kraju i uratował od głodowej śmierci swój lud oraz Egipcjan...

Niepojęta miłość Boża do upadłego Jego stworzenia i niepojęte Jego drogi, w celu pojednania z Sobą marnotrawnego syna! Aby Odkupiciel mógł się wcielić, został przygotowany szczególny lud, chroniący objawienie o Bogu-Duchu wśród narodów, będących w dużym materializmie. I taki lud powstał z jednej rodziny koczowniczo-pasterskiej oraz rozmnożył się, chroniony przez Opatrzność Bożą od wymarcia w Egipcie, wychowywany na pustyni, karany i usprawiedliwiany przez całą historię, która zakończy się powtórным przyjściem odrzuconego przez Izrael Mesjasza-Chrystusa.

Centralną Osobą wszystkich ksiąg jest Chrystus. Równorzędnie z symbolicznym znaczeniem starotestamentowych wydarzeń, każdy wybraniec Boży jest praobrazem i zwiastuje „Pożądanego przez wszystkie narody” (Agg.2:7 BG). W Melchisedeku widzimy Chrystusa-Króla i jednocześnie Arcykapłana na wieki; Adam – pierwszy człowiek starego stworzenia, Chrystus – pierworodny z martwych, pierwszy Człowiek nowego stworzenia. Słowa: „Niech stanie się światłość” – wskazują na Chrystusa, Światłość świata. W Starym Testamencie Chrystus ukazuje się też jako Osoba: jest On w akcie stworzenia świata, gdyż przez Niego wszystko powstało (Jan.1:3); jest On w objawieniach Bożych jako anioł Jahwe; jest On obiektem proroctw jako nadchodzący Odkupiciel; jest On Tym, Który od początku dokonuje zbawienia upadłej ludzkości osobiście i przez Swoich wybranych. Na Niego wskazywała zbawiająca moc krwi paschalnego baranka, uzdrowieńcza moc miedzianego węża, karmiąca manna z nieba, budowa Skrzyni Świadectwa, składanie w ofierze czystych zwierząt: wszystko mówiło o Baranku Bożym, biorącym na Siebie grzech świata.

Księgi nowotestamentowego kanonu, w liczbie 27, też są podzielone na historyczne (4 Ewangelie i księga Dziejów Apostolskich), nauczające (21 ksiąg listów apostołskich) i jedna księga prorocka (Objawienie Jana). Słowo „testament” ma dwa znaczenia: przymierze między dwoma stronami i ostatnia wola umierającego. Przymierze Boga z człowiekiem dotąd polega na tym, żeby człowiek przyjął do swego serca Chrystusa jako swojego osobistego Zbawiciela i otrzymał usynowienie od Boga; ostatnia wola Chrystusa, podjęta w przeddzień Jego śmierci krzyżowej i pokropiona krwią, jak krwią niewinnych ofiarnych zwierząt zostało pokropione przymierze Boga z Izraelem (Hbr.9:16-17).

Greckie słowo „Ewangelia” oznacza dobrą lub radosną nowinę. Jakaż zaś nowinę niosą nam cztery Ewangelie? Wielką i drogocenną nowinę o wcieleniu ze względu na nasze zbawienie jednorodzonego Syna Bożego, pobudzonego przez miłość do upadłego człowieka; nowinę

o tym, że nasz umiłowany Pan zastąpił nas przed sądem Bożym, wzięwszy na Siebie karę za grzechy każdego z nas (Iz.53:5); o tym, że każdy upamiętujący się otrzymuje ze względu na Chrystusa odpuszczenie i zdolność stania się nowym człowiekiem. O tej radości śpiewali aniołowie nad betlejemskimi polami w świętą noc narodzin Chrystusa, o niej zwiastowali apostołowie, z nią szli na rozszarpanie przez zwierzęta i na stopy męczennicy za imię Chrystusa. Apostolskie listy mówią o posyłanej każdemu, kto przyjął Chrystusa-Zbawiciela, mocy z wysokości do jego odrodzenia, tj. stopniowego wrastania w nowego człowieka-chrześcijanina. Otrzymane przez apostoła Jana Objawienie Jezusa Chrystusa ukazuje w niebie uwielbienie Baranka Bożego i zwiastuje o losach Kościoła Chrystusowego, o Bożym sądzie nad światem i o powstaniu Królestwa Pańskiego.

W Ewangeliach mamy zwiastowanie o przedwiecznym bycie Syna Bożego i Syna Człowieczego, Jego ziemskim pochodzeniu, życiu w ciele, męczeńskiej śmierci, zmartwychwstaniu i wniebowstąpieniu; przytoczone niektóre Jego mowy i cuda; przed sobą nie mamy biografii, lecz żywą Osobę. Bogu nie upodobało się, żeby przekazać nam szczegóły ziemskiego życia Chrystusa (oprócz jednego przypadku, opisanego przez ewangelistę Łukasza, 2:41-49) do czasu rozpoczęcia Jego służby – prawdopodobnie dlatego, żebyśmy nie byli zbyt zajęci Osobą „Chrystusem według ciała” (2Kor.5:16), na szkodę Jego dzieła. Ewangelieści przekazują słowa i czyny Pańskie krótko i prosto, bez osobistych uwag i interpretacji, gdyż słowa Chrystusa same z siebie są „duchem i żywotem” (Jan.6:63).

Ewangelie przedstawiają razem z Panem Jezusem grupę Jego uczniów Żydów, dzielących z Nauczycielem Jego ziemskie upokorzenie. Listy apostolskie przedstawiają stopniowo rosnący światowy Kościół (ciało Chrystusowe), narodzony w dniu Pięćdziesiątnicy i połączony z Głową w niebie, Kościół, składający się ze współdziedziców nieba i współpanujących w nadchodzącym Królestwie Chrystusowym, lecz na ziemi – pielgrzymów i przychodniów (1Kor.12:12-13; Ef.1:3-14, 20-23; 2:4-6; 1P.2:11).

Ewangelie przedstawiają Chrystusa w Jego trzech służbach: Proroka, Arcykapłana, Króla. Starożytny prorok był narzędziem Boga, Chrystus jest sam Bogiem (5M.18:18-19). Charakter służby Chrystusa jako Króla oczywisty jest już z przymierza Boga z Dawidem (2Sm.7:8-16); mówili o nim prorocy, lecz dopiero w Nowym Testamencie zostały ujawnione szczegóły, których nie było w proroczych widzeniach. Starotestamentowemu prorokowi była nie do pojęcia myśl o cierpieniach Mesjasza tym bardziej, że widzenia cierpień poprzedzały widzenia Jego chwalebne panowania (Iz.11). Żydzi dotąd odnoszą 53 rozdział Izajasza do swoich historycznych cierpień i rozszarpania. Wiemy z Nowego Testamentu, że cierpienia Chrystusa oddzielone są od Jego uwielbienia obecnym okresem powstawania światowego Kościoła i że powrót Pana będzie czasem urzeczywistnienia przymierza z Dawidem. Przy studiowaniu Nowego Testamentu trzeba usunąć przedsięwziętą myśl, że Kościół jest prawdziwym Izraelem, że starotestamentowe prorocтва o mesjańskim królestwie już wykonały się, i że „tron Dawida” (Łk.1:32) jest tym samym, co „tron Ojca mego” (Ob.3:21, a „dom Jakuba” – Kościołem, utworzonym z Żydów i pogan. Posłannictwo Pana Jezusa pierwotnie było skierowane do Żydów. Chrystus podporządkowywał się zakonowi, żeby odkupić będących pod zakonem (Ga.4:4-5) jako wypełnienie obietnicy, danej ich ojcom (Rz.15:8). Dlatego do Golgoty Ewangelie mają żydowski charakter, wzywając do zachowywania zakonu. Kazanie na górze rozszerza rozumienie zakonu, żądając tej doskonałości, która nie może zostać osiągnięta przez człowieka osobistym wysiłkiem. Taką doskonałość osiąga się przez łaskę Bożą, o czym czytamy w listach apostolskich; i ta stwarzana przez Boga sprawiedliwość według wiary (Ha.2:4) będzie wyróżniającą cechą obywateli mesjańskiego królestwa na ziemi do tego błogosławionego czasu, kiedy Chrystus przekaze królestwo Bogu i Ojcu (1Kor.15: 24).

Arcykapłańska służba Chrystusa jest zakończeniem Jego prorockiej służby. Jako prorok był przedstawicielem Boga pośród ludu i jako arcykapłan jest przedstawicielem ludu przed Bogiem. Z przyczyny grzeszności ludzi i swojej własnej, starotestamentowy arcykapłan musiał nieprzerwanie składać ofiary za siebie i innych obok wstawiennictwa za innych. Arcykapłan Nowego Testamentu – Chrystus, złożył Siebie samego jako doskonałą i świętą ofiarę (Hbr.9:14), oręduje obecnie za każdym, kto przychodzi przez Niego do Boga.

Nowotestamentowe księgi są dokumentem, potwierdzającym nowy związek Boga z człowiekiem. Ich autorami są albo bezpośredni świadkowie życia i czynów Chrystusa na ziemi, albo ich współpracownicy i towarzysze – lecz zawsze według natchnienia z wysokości: przez piszących mówił Duch Św. Wylanie Jego darów w dniu Pięćdziesiąticy na zebranych uczniów i apostołów zapoczątkowało Kościół Chrystusowy, którego fundamentem, kamieniem węgielnym, był Chrystus, a z Jego uczniów dane zostało apostołowi Piotrowi jako pierwszemu posłużyć się, według słów Pana, „kluczami Królestwa Niebios” (Mt.16:18-19), otwierając je kazaniem.

Zwiastowanie apostołów zachowało się w pierwotnych chrześcijańskich społecznościach w formie ustnego przekazu; lecz z biegiem czasu, kiedy to tu to tam zaczęły się odchylenia od słowa prawdy, a razem z tym w życiu poszczególnych zborów zdarzał się nieporządek, wymagający napomnienia i pouczenia, stało się oczywistą koniecznością wyłożenia na piśmie przez apostołów podstawowych prawd chrześcijańskiej nauki i prawidłowego podejścia do Osoby Chrystusa. To powtórne wystąpienie apostołów rozpoczęło się od ich listów do wszystkich zborów; listy apostoła Pawła do zborów miejscowych, Ewangelie i Dzieje powstały później. Ewangelii było dużo (Łk.1:1), lecz przez chrześcijan pierwszych dwóch wieków zostały powszechnie przyjęte do użytku tylko te cztery, z których dotąd korzysta chrześcijański świat. Ostateczne ustalenie kanonu nowotestamentowych ksiąg odnosi się do końca IV wieku.

Podstawowym językiem nowotestamentowych ksiąg nie jest hebrajski, lecz grecki, w tym czasie powszechnie używany. Dobrą nowinę skierowano już nie do jednego Izraela, lecz do całego świata i dlatego spisano ją w najbardziej rozpowszechnionym w starożytności języku.

Pierwsze rękopisy zaginęły prawdopodobnie w II wieku; święty tekst zachował się do naszych czasów najpierw w licznych kopiach ręcznych, później drukowanych. Wynaleziony przez Gutenberga w 1440 roku w Niemczech druk bardzo przysłużył się Biblii do jej rozprzestrzenienia, szczególnie w protestanckich krajach. Do reformacji na Zachodzie, wskutek dążenia tak zwanych sekt do biblijnego chrześcijaństwa, powstały pomimo będącej już od IV wieku Wulgaty też inne przekłady Pisma Świętego w łacińskim i romańskich językach (np. przekład Waldensów); lecz wszystkie one poprzedzone były przez przekład Marcina Lutra w niemieckim języku. W najnowszych czasach, w miarę rozwoju misjonarstwa w pogańskich krajach, przekłady Biblii na inne języki i dialekty zabezpiecza Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne, mające za zadanie zaopatrzyć w Pismo Święte wszystkie narody.

Trzy pierwsze Ewangelie mają jednorodny charakter zwiastowania (o działalności Jezusa szczególnie w Galilei); dlatego one tworzą jedną grupę i nazwane są w teologii synoptrycznymi od greckiego słowa „sinopsis” = ogólny, podobny, zarys przedmiotu. Ewangelisicy synoptrycy bardziej zajęli się widoczną ziemską działalnością Pana. Zupełnie różna od nich jest Ewangelia według Jana, przedstawiająca duchową stronę tej działalności (zatrzymując się prawie wyłącznie na wydarzeniach, mających miejsce w centrum życia narodu – Judei). Jego Ewangelia zbliża się już do Objawienia, unosząc zastaną z takich tajemnic Bożych, jak wcielenie przedwiecznego Logos, Boga-Słowa.

Wszyscy czterej ewangelisicy dają nam żywy obraz jedynej w świecie, niepowtarzalnej, bezgrzesznej Osoby Boga i Człowieka, lecz każdy z nich uwypukla jakąś jedną stronę Jego ziemskiej służby: u Mateusza Jezus jest Królem, u Marka – Sługą, u Łukasza – Człowiekiem, u Jana – Bogiem, ale u każdego z nich ten sam Jezus jest i Królem, i Sługą, i Człowiekiem, i Bogiem.

Kanoniczne znaczenie Ewangelii zawsze opierało się na wiarygodności ich apostołskiego pochodzenia, potwierdzonego świadectwem przede wszystkim Polikarpa, ucznia apostoła Jana, i duchowych pisarzy I i II wieku. A największym dowodem, że darowane nam objawienia natchnione są przez Boga, jest ich żywo twórczy, odradzający wpływ na duszę, pragnącej prawdy i pokoju z Bogiem.

Ewangelia według Mateusza

Podstawowy tekst: 1:1; 27:27.

Główna myśl: Jezus jako Mesjasz-Król.

Ta pierwsza księga radosnej dobrej nowiny napisana została przez tego z dwunastu najbliższych uczniów Pana Jezusa, który bez wahania zostawił swoje zajęcie, pogardzany przez lud zawód poborcy podatków i poszedł za Jezusem. Mateusz, inaczej Lewi, syn Alfeusza, napisał swoją Ewangelię, według przekazu, w języku aramejskim współczesnej mu Palestyny, przeznaczając księgę dla chrześcijan z Żydów. W konsekwencji, kiedy kazanie apostoła zламаła dla Chrystusa wielu pogan, dla nich został napisany, według słów historyka, grecki tekst; według poglądu Ireneusza, biskupa Lionu, mogło to być między 62 i 64 rokiem n.e. Rozdział 24 Ewangelii nie pozostawia wątpliwości, że istniała ona już przed 70 rokiem, tj. przed zburzeniem Jeruzalemu. Aramejski jej tekst w pierwotnej jej postaci nie zachował się.

Celem Ewangelii jest udowodnienie, że odrzucony przez Żydów Jezus z Nazaretu jest przepowiedzianym przez proroków Chrystusem, prawym królem żydowskim według swego ziemskiego pochodzenia od Abrahama oraz Dawida i według danej obu praojcom obietnicy.

Szczegółowością Ewangelii według Mateusza jest kazanie Pana Jezusa o Królestwie Niebieskim, najpierw schodzącego na ziemię w postaci wewnętrznego procesu odnowienia się grzesznego serca ludzkiego, a w przyszłości – w postaci panowania na ziemi Potomka Dawida w ciele, Tego przepowiedzianego w Starym Testamencie Immanuela-Jezusa, który „zabawi lud swój od grzechów jego” (Iz.7:14; Mt.1:21).

W swoim przekazie ewangelista nie wszędzie trzyma się związku wydarzeń z mowami Pana, lecz grupuje te ostatnie odpowiednio do wymagań swego celu. W paru długich mowach przekazuje naukę o Królestwie Niebios i prorocтва o powtórnym przyjściu Pana na sąd oraz oddaniu każdemu według jego uczynków – na koniec tego świata. Pod koniec Ewangelii jest opis ostatniej starotestamentowej Paschy Jezusa z uczniami i ustanowienie przez Niego, w celu przypomnienia Go, nowotestamentowej komunii Jego ciała i krwi; po wieczry nastąpiły cierpienia i śmierć krzyżowa Chrystusa, a na koniec radość Jego zmartwychwstania i ukazanie się Go pośród jedenastu uczniów, których wysłał w celu zwiastowania ludziom o zbawieniu przez Niego.

Ewangelia według Marka

Podstawowe słowo: „Wnet”.

Podstawowy tekst: 10:45.

Główna myśl:

Jezus jako Sługa.

Autorstwo drugiej Ewangelii przypisywane jest przez najstarszych historyków Janowi, zwanego Markiem (Dz.12:12), u którego matki Marii, w jej domu, często zbierali się apostołowie. Możliwe, że jest on tym młodzieńcem, o którym czytamy w rozdz. 14:51-52. Nawrócony przez apostoła Piotra, który nazywa go swoim synem (1P.5:13). Tak towarzyszył Marek apostołom w ich misyjnych podróżach (Dz.12:25; 13:5) i był ich pomocnikiem (Kol.4:10; 2Tm.4:11).

Starochrześcijańska tradycja nazywa apostoła Marka „interpretatorem” apostoła Piotra – w tym sensie, że Marek przekazał potomności słowa i czyny Pana Jezusa tak, jak je przyjął od Piotra, i jeśli nie zawsze w tym samym porządku, to w tym samym duchu; nawet główna fraza jego zwiastowania, mówiąca o całkowitym przekonaniu w Boskość Jezusa Chrystusa, przypomina wypowiedź Piotra w Ewangelii według Mateusza, 16:16; Mk.8:9. W pamięci Marka najmocniej utrwaliły się opowiadania Piotra o cudach Pańskich; z Jego mów przekazuje on tylko podstawowe; odniesienia do Starego Testamentu nie są częste a nie mają takiego znaczenia jak u Mateusza, gdyż Ewangelia została przeznaczona dla chrześcijan z pogan. Powstała ona w Rzymie w greckim języku i była znana w Azji już pod koniec I wieku, według świadectwa Papiasza.

Rodowodu Pana Jezusa Chrystusa apostoł Marek nie przytacza w postaci tej, że Pan przedstawiony jest w stanie dobrowolnego uniżenia: jest On „Sługą Jahwe, Latoroślą” (Zach.3:8), gdy u Mateusza jest On „królewską latoroślą Dawida” (Jer.33:15). U Marka wszędzie przejawia się gotowość Jezusa do służenia innym; charakterystyczne dla sługi jest powtórzenie słowa „wnet”.

W Jezusie apostoł Marek pokazuje nam Bożą pokorę Syna Bożego, zwyciężającego miłośćią.

Ewangelia według Łukasza

Podstawowe słowo: „Syn Człowieczy”

Główna myśl:

Podstawowy tekst: 23:47.

Jezus jako idealny Człowiek.

Ewangelista Łukasz napisał swoją księgę dla niejakiego Teofila, chcąc dać mu dokładne i wyraźne przedstawienie powstania chrześcijaństwa. Jego jest Ewangelia i jego jest księga Dziejów Apostolskich. Zawierają one historyczną podstawę nauki ewangelicznej. Ewangelista Łukasz uwypukla w Chrystusie cechy ludzkiej natury, a ewangelista Jan cechy natury Bożej. U Łukasza rodowód Jezusa dochodzi do Adama, jest to rodowód Marii: Józef, jej mąż, jest nazwany synem Heliego, jej ojca, gdyż tak było przyjęte u Żydów.

Sądząc po wstępie, ewangelista Łukasz dla swego celu dokładnie przestudiował całą historię chrześcijaństwa na podstawie słów świadków naocznych „od samego początku” – od narodzenia Jana. Wiarygodność świadectw o wydarzeniach i faktach, które miał do dyspozycji ewangelista, potwierdzona jest przez żydowskiego historyka Józefa Flawiusza, który je przytacza. Ewangelista Łukasz, człowiek wykształcony, z zawodu lekarz, wiąże swoje opowiadanie ze współczesnymi mu historycznymi wydarzeniami, które odnotowane są przez Flawiusza. Grecki język jego ksiąg najbliższy jest klasycznemu z poród wszystkich innych nowotestamentowych Pism. Jego nawrócenie na chrześcijaństwo mogło mieć miejsce w wyniku kazania apostoła Pawła, pod wpływem gruntownej przemiany byłego prześladowcy chrześcijan. Widzimy Łukasza jako wiernego towarzysza Pawła podczas drugiej podróży misyjnej „apostoła pogan”, który nie opuścił go nawet w czasie uwięzienia (Dz.16: 10...; 20:5-15; 21:1-18; Kol.4:14; 2Tm.4:10; Flm.23). O jego dalszym życiu i śmierci nic pewnego nie wiadomo.

Przytoczone w Ewangelii według Łukasza przypowieści mają dość bliski ludzkiej naturze charakter i mówią o tym, że „przyszedł bowiem Syn Człowieczy, aby szukać i zbawić to, co zgineło” (19:10). Cała księga ewangelisty Łukasza jest dobrą nowiną o mężu, „którego imię brzmi Latorośl” (Zach.6:12). Razem z tym, ewangelista uwidacznia Bożą stronę natury Chrystusa i Jego królewską godność (1:32-35).

Uniwersalny charakter Ewangelii według Łukasza szczególnie przekonywająco świadczy o duchowej bliskości ewangelisty z apostołem pogan Pawłem: Pan Jezus jest Zbawicielem całego świata. –

”Oto człowiek!”

Ewangelia według Jana

Podstawowe słowo: „Wierzący”.

Główna myśl:

Podstawowy tekst: 20:31.

Jezus jako wieczny Syn Boży.

Czwarta Ewangelia została napisana przez najbardziej oddanego i wiernego ucznia Pana Jezusa, Jana, który był naocznym świadkiem całej ziemskiej służby Zbawiciela i któremu Pan, umierając na krzyżu, przekazał troskę o Swoją matkę. – W odróżnieniu od trzech ewangelistów synoptyków, apostoł Jan opisuje nam Chrystusa ze strony Jego Bożej natury: On i Ojciec są jedno (Jan.10:30). Po zamartwychwstaniu Chrystusa i zstąpieniu Ducha Świętego na apostołów, przed umiłowanym uczniem Chrystusowym odsłoniła się zastłona niepojętej tajem-

nicy wcielenia drugiej Osoby Trójcy świętej – Syna Bożego, przedwiecznego Słowa (grec. Logos). Starożytni chrześcijanie porównywali ewangelistę Jana z orłem, wznoszącym się w górę z otwartymi oczami ku słońcu, i nazywali go Teologiem. W jego Ewangelii Boskość Chrystusa widoczna jest ze świadectwa o Nim Jana Chrzciciela, uczniów Chrystusowych i nawet Jego nieprzyjaciół, którzy musieli przyznać, że „nigdy jeszcze człowiek tak nie przemawiał, jak ten człowiek mówi” (Jan.7:46).

„Łaska”, o której czytamy w 1:16, jest niczym innym, jak miłością Boga do człowieka – ze względu na zasługę Chrystusa, naszego Zastępcy przed sądem Bożym. Czas od zmartwychwstania Chrystusa do Jego powtórnego przyjścia jest czasem łaski. Sprawdzianem jest przyjęcie lub nieprzyjęcie Chrystusa (3:16; 6:47; 3:36); ludzkie dobre uczynki nie dają zbawienia: są one owocami, jedynie zbawiającej, wiary w Chrystusa. – Z rozmowy z Nikodemem (3:3-8) przekonujemy się o konieczności odrodzenia człowieka – tj. całkowitej zmiany jego natury mocą Ducha Świętego, bez czego niemożliwe jest nie tylko wejście do Królestwa Bożego, lecz nawet ujrzenie go. Warunkiem dla tego powtórnego narodzenia jest wiara człowieka w Chrystusa jako jego osobistego Zbawiciela.

Cel Ewangelii według Jana widoczny jest w rozdziale 20, werset 31: „abyście wierzyli, że Jezus jest Chrystusem, Synem Boga, i abyście wierząc mieli żywot w imieniu jego”. Księga skierowana jest przeciw współczesnym Janowi filozoficznym wymysłom, odrzucającym Boskość Chrystusa Zbawiciela. Historyczną jej podstawą jest pięć podróży Pana Jezusa do Jeruzalemu, dających punkty oparcia do ustalenia kolejności faktów z ziemskiego życia Pańskiego.

Dzieje Apostolskie

Klucz do analizy: 1:8.

Klucz do zwiastowania: 1:1.

Główna myśl:

Zapisana w Ewangeliach działalność, którą Jezus rozpoczął, była i jest dokonywana przez Niego przez Ducha.

Ta druga księga Łukasza jest kontynuacją jego opowiadania w Ewangelii o powstaniu chrześcijaństwa. W „Dziejach” Duch Święty kontynuuje ziemską służbę Pana Jezusa, który wstąpił do nieba, wprowadzając Jego naśladowców we wszelką prawdę (Jan.16:13) i rozprze-strzeniając Królestwo Boże na ziemi. Tak jak w Ewangeliach Syn Boży objawiał i wielbił Ojca, tak też w księdze Dziejów Apostolskich Duch Święty objawia i uwielbia Syna. Duch Święty wymieniany jest tu ponad 70 razy; Jego wpływ, potęgą i praca odczuwane są od początku do końca księgi.

Przeznaczeniem obu ksiąg Łukasza jest przedstawienie zwycięskiego marszu dobrej nowiny o Chrystusie z Jeruzalemu przez Antiochię do stolicy starożytnego świata – Rzymu. W Ewangelii widzieliśmy, jak nastawiony przez faryzeuszów Izrael odrzucił Chrystusa; w Dziejach Apostolskich czytamy o tym, jak pewna liczba Żydów w Jeruzalemie odpowiedziała na wezwanie Piotra w dniu Pięćdziesiątnicy i utworzyła, na kamieniu wiary tego apostoła, pierwszy zbor chrześcijański, fundamentem którego był, jest i będzie odrzucony przez budowniczych kamień węgielny – (Ef.2:20) Pan Jezus Chrystus. Przez tego samego Piotra Pan wkrótce otworzył wejście do Swojego światowego Kościoła też dla pogan (Dz.10), a zśród prześladowców chrześcijaństwa wyniósł, w osobie Saula z Tarsu, gorliwego apostoła pogan. Działalności Saula (Pawła) poświęcona jest cała druga część księgi: rozdziały 13–28, gdy we wcześniejszych rozdziałach widzimy w centrum wydarzeń apostoła Piotra. Drugą część księgi prawdopodobnie powstała z notatek podróźniczych Łukasza, towarzyszącemu Pawłowi w jego misyjnej podróży, gdyż opowiadanie nie jest już w trzeciej osobie, lecz w pierwszej: „my”...

Księga Dziejów Apostolskich nie daje nam pełnej historii działalności innych apostołów, żeby nie zatrzymywać naszej uwagi na ludziach; jej celem jest pokazanie, jak Pan tworzył Swoją Kościół z małych, niezależnych jedna od drugiej, społeczności żydowskich i pogańskich, i jak rosły oraz umacniały się one, prowadzone przez Ducha Świętego pod przywództwem Chrystusa Zbawiciela i opieką Jego gorliwych uczniów.

Listy apostoła Pawła

Te listy uzupełniają osobistą służbę apostoła i są rozwinięciem myśli Chrystusowej (w Mt.16) o powstaniu Jego światowego Kościoła z ludzi, powołanych z tego świata, zbawionych przez wiarę w Chrystusa, którzy przyjęli Ducha Świętego, uwalniającego ich od grzechu, i oczekujących uwielbienia podczas powtórnego przyścia ich Zbawiciela. Budowanie Kościoła – tajemnica dla starotestamentowych jasnovidzów – stało się dziełem życia apostołów, jako kontynuacja ziemskiej służby Pana Jezusa Chrystusa. Od apostoła Pawła wiemy, że światowy Kościół nie jest organizacją, lecz żywym organizmem, Ciałem Chrystusowym; wiemy też o formie organizacji i życiu pierwszych zborów apostołskich, którymi kierował Duch Święty przez starszych (prezbiterów lub biskupów), ustanowionych przez apostołów. Dowiadujemy się, że biblijne rozumienie zbawienia włącza: odpuszczenie, usprawiedliwienie, odkupienie, pojednanie, poczytanie sprawiedliwości Odkupiciela, łaskę, uświęcenie, uwielbienie – upodobnienie do Chrystusa. Zbawienie jest niezasłużonym darem Bożym dla wierzącego za to, że Chrystus przyjął na Siebie zapłatę za grzechy ludzi i wypełnił żądania zakonu Bożego: za grzech – śmierć.

Chociaż apostoł Paweł rozpoczął swoją pracę w żydowskich synagogach, jednak był on przeniknięty myślą, że dla usprawiedliwienia przed Bogiem decydujące znaczenie ma nie zakon, ale wiara w niezasłużoną przez człowieka łaskę w Chrystusie Jezusie. Bóg przyjmuje upamiętującego się grzesznika ze względu na Chrystusa, nie postępując według Swojej sprawiedliwości; zaś przez zakon tylko jest poznanie grzechu (Rz.3:20) i człowiek, niewolnik swojej grzesznej natury, naruszając zakon ściąga na siebie gniew Boży (Rz.4:15). Zakon Boży w 10 przykazaniach jest zakonem miłości, został on wykonany przez Boga i Człowieka Jezusa Chrystusa zamiast nas, przez naszego Zastępcę przed sprawiedliwym sądem Bożym.

Protest tak zwanych judaizujących chrześcijan (tj. chrześcijan z Żydów) przeciw chrzestowi pogan bez uprzedniego obrzezania został rozpatrzone na apostołskim soborze w Jerozolimie, w około 52 roku, gdzie zaaprobowano działalność apostoła Pawła i postanowiono, żeby na nawróconych pogan nie wkładać jarzma obrzędowego zakonu, „którego ani ojcowie nasi, ani my nie mogliśmy unieść. Wierzmy przecież, że zbawieni będziemy przez łaskę Pana Jezusa” (Dz.15:7-21).

Odrzucony przez Żydów, apostoł Paweł skierował swoje kazanie wyłącznie do pogan (Dz.13:45-49). Ten był faryzeusz, przyjąwszy do swego serca Chrystusa, zrozumiał charakter Jego Królestwa i powszechną potrzebę zbawienia; „Apostoł pogan” oddał swoje bogate dary duchowe narodom świata.

List do Rzymian

Podstawowy tekst: 1:16-17.

Główna myśl:

Usprawiedliwienie z wiary,
jego metoda i rezultat.

Ten list jest pierwszym z listów apostoła Pawła; został napisany około 60 roku podczas trzeciego pobytu apostoła Pawła w Koryncie (2Kor.13:1). Motywacją do jego napisania był zamiar apostoła Pawła uczynienia Rzymu takim samym centrum chrześcijańskiej misji dla Zachodu, jakim była Antiochia na Wschodzie; lecz jeszcze przed pobytem w Rzymie Paweł chce przekonać się, że miejscowi bracia są jednomyślni z nim w uznaniu jednej i tej samej drogi zbawienia dla wszystkich ludzi, Żydów i pogan. Główną myśl listu apostoł wypowiada sam w rozdz. 1:16: „Albowiem nie wstydę się ewangelii Chrystusowej, jest ona bowiem mocą Bożą ku zbawieniu każdego kto wierzy, najpierw Żyda potem Greka”. Ta myśl została rozwinięta w trzech częściach listu. W pierwszej części (rozdz. 1–8) jest rozwinięta wypowiedziana przez Pana Jezusa myśl, że niemożliwa rzecz dla człowieka możliwa jest Bogu (Łk.18:26-27). Gdyż Żydzi i poganie okazali się naruszcicielami zakonu, ostatni – zakonu sumienia, dlatego

Bóg daje usprawiedliwienie, uwalnia od mocy grzechu i przenosi do innego porządku rzeczy – do prawdziwego życia – z wiary, do ofiarnego samo oddania Chrystusowi, przez pośrednictwo Którego wierzący znów wstępuje w społeczność z Bogiem, naruszoną przez grzech. W walce łaski z grzechem po nawróceniu, zwycięstwo ducha nad ciałem jest pewne, jeśli tylko chrześcijanin będzie pamiętał, że umarł on dla grzechu (Rz.6:2-3) i powinien stać się dzieckiem Bożym, nowym człowiekiem, prowadzonym przez Ducha Bożego (Rz.8:14-17). Apostoł gorąco i przekonywająco trzyma się niezmiennego warunku uświęcenia; święte życie nierozłączne jest od usprawiedliwienia jako jego owoc. Usynowionego i uświęconego chrześcijanina nic nie może pozbawić miłości Bożej w Chrystusie Jezusie (Rz.8:35).

Druga część listu (rozdz.9-11) odpowiada na pytanie, czy Izrael, lud przymierza, na zawsze został odrzucony przez Boga. Dowiadujemy się, że zatwardziałość Izraela trwa do czasu, póki do Królestwa Bożego nie wejdzie pełna liczba pogan, a wtedy zbawiony zostanie Izrael jako lud. „Albowiem Bóg podał wszystkim w niewolę nieposłuszeństwa, aby się nad wszystkimi zmiłować”. Taki jest cel niepojętych dróg Bożych!

W trzeciej części listu (rozdz.12–16) apostoł zobowiązuje wierzących do sposobu życia, odpowiadającemu ich wysokiemu powołaniu dzieci Bożych, mówi o ich zachowaniu odnośnie współwierzących i niewierzących; niech mocni w wierze będą uniżeni w stosunku do swoich jeszcze słabych współbraci i nie dają im w niczym zgorszenia, naśladowując przykład Chrystusa w pokorze i zaparciu się siebie. Na koniec apostoł pozdrawia będących w Rzymie swoich przyjaciół i współpracowników, przestrzegając wszystkich przed czyniącymi podziały i zgorszenia.

Znaczenie Listu do Rzymian dla światowego Kościoła Chrystusowego jest bardzo duże: ten list zawiera całą chrześcijańską naukę o wierze jako o jedynej i doskonałej drodze do zbawienia. „Wiara jest darem Bożym, czyniącym możliwym przeobrażenie grzesznego człowieka w nowe stworzenie, odnawiającym w nim zatarty przez grzech obraz i podobieństwo Boże, i dającym taką pewność w miłość Ojca do usprawiedliwionego syna marnotrawnego, że człowiek może spokojnie iść na cierpienie i śmierć; wiara czyni człowieka radosnym i napełnia go miłością do Boga i Jego stworzenia, człowieka. Wierzący staje się mieszkaniem Ducha Świętego i bez przymusu, chętnie i radośnie, dąży do czynienia każdemu dobra, do służenia każdemu, do znoszenia wszystkiego z miłości do Boga i dla Jego chwały; stąd pochodzą podobające się Bogu, rzeczywiście dobre uczynki” (Marcin Luter).

1 i 2 List do Koryntian

Pierwszy List do Koryntian.

Podstawowy tekst: 1:2: „Którzy wzywają imienia Pana naszego Jezusa Chrystusa, na każdym miejscu, ich i naszym”.

Główna myśl:

Panowanie Chrystusa.

Drugi List do Koryntian.

Podstawowe słowa: „Pocieszenie”, „służba”.

Główna myśl:

Pocieszenie: jego charakter i zapłata.
Służba: jej rodzaj i wykonanie.

Te dwa listy zostały napisane około 59 roku podczas pobytu apostoła Pawła w Efezie i skierowane są do zboru w Koryncie, założonego przez Pawła w czasie jego drugiej podróży misyjnej (Dz.18). Napisanie listów spowodowane było pogłoskami o dużych nieporządkach w tym zborze. Korynt był bogatym portowym miastem w greckiej prowincji Achai; półmilionowa jego ludność składała się w głównej części z niewolników, sług klasy rządzącej. Po nieudanym wystąpieniu w Atenach (Dz.17:15-34), apostoł Paweł oddał Koryntowi półtora roku swojej pracy misyjnej. Proste jego kazanie o zbawieniu przez krzyż Golgoty, przyciągnęło do Chrystusa dużo ludzi, w większości pokrzywdzonych ubogich (1Kor.1:26); lecz moralna demoralizacja miasta była tak wielka, że podczas nieobecności apostoła młody zбір zaczął pomalu wracać

do pogańskich nawyków. Pod opieką uczonego Apollosa z Aleksandrii, chrześcijanina z Żydów, zbór wzbogacił się w dary duchowe, w szczególności w poznanie (1Kor.1:5); lecz skłonność Greków do mędrkowania i krasomówstwa szybko wyparła z wielu serc małe kielki posiewu Pawła, o czym apostoł dowiedział się od niektórych wierzących, którzy przybyli do Efezu z Koryntu. Doniesiono apostołowi, że w Koryncie wierzący podzielili się na grupy, odpowiednio do przedkładania tego lub innego z apostołów; że naukę o zmartwychwstaniu skażono, zborowa dyscyplina upadła, wśród braci bywają przypadki procesowania się; przewrotnie pojęta wolność od zakonu doprowadziła niektórych do uczestniczenia w pogańskich ucztach świątynnych, pewnego brata – do dużego naruszenia moralności, a społeczność koryncka nie potępiła winnego...

Pełen miłości do błędzących, cielesnych braci, Paweł potępił ich odstępstwa i przekonuje, żeby nie trzymali się ludzi, lecz Chrystusa i nauki o łasce, oczyszczającej i uświęcającej życie człowieka. Ponad wszelkie poznanie i nawet ponad wiarę – jest miłość (1Kor.13).

Z pierwszego listu widzimy, że walka między ciałem i duchem jest tak samo obecna w społeczności wierzących – w zborze, jak w poszczególnych osobach. Ojcowski stosunek apostoła Pawła do naruszających porządek w korynckim zborze może wiele nauczyć zborowych przywódców naszych dni, które nie są obce pogaństwu.

W drugim liście czytamy o ciężkich przeżyciach apostoła w związku z napaściami na niego w Koryncie judaizujących formalistów, podrywających jego apostołski autorytet, co zagrażało już samej nauce o zbawieniu z łaski przez wiarę. Swoim listem chce on, jeszcze przed swoim przybyciem do Koryntu w celu wyjaśnienia wszystkich nieporozumień, przywrócić poprzednie braterskie stosunki ze społecznością. Jest on zadowolony, dowiedziawszy się od Tytusa, że jego surowe napomnienie podziało na społeczność otrzeźwiająco, poczynając od tego, że winny grzechu kazirodztwa poniósł zasłużoną karę; lecz społeczność jeszcze nie jest na wymaganej wysokości; a demoralizujący wpływ judaizujących hamuje dalsze powodzenie w oczyszczeniu z niepotrzebnych i szkodliwych przeżytków pogaństwa. Od 10 rozdziału apostoł przechodzi do ostrego napominania obmówców, poddających w wątpliwość jego prawo do apostołstwa, i przytacza dowody prawności swojej wysokiej służby. Zbór w Koryncie musi być wolny od fałszywych nauk, przynoszonych przez ludzi żądnych zysku i zainteresowanych tylko nim, i musi trzymać się ewangelii Chrystusowej, którą przyniósł on, Paweł, który nigdy w niczym nie czerpał z niej zysku. Bezinteresowności nie mogą mu zabrać przez swoje oszczerstwo fałszywi apostołowie; on, sługa Boży, zniósł o wiele więcej cierpień, niż ktokolwiek inny, i chociaż jest on słaby i wątły ciałem, lecz mocny Duchem Chrystusowym. List kończy się przypomnieniem o dobrowolnej zbiórce dla biedniejszych świętych, wezwaniem do braterskiej jedności i apostołskim pozdrowieniem.

List do Galacjan

Podstawowy tekst: 3:2.

Główna myśl:

Chrystus, Wybawiciel od zakonu i prostej zewnętrznosci, wprowadzający do chwalebnej wolności.

Galacją nazywała się w starożytności jedna z dzielnic rzymskiego imperium w Małej Azji, zasiedlona przez Galacjan. Podczas swoich misyjnych podróży apostoł Paweł założył tam parę zborów, w większości z tubylców-pogan. W rozdziale 4:13-17 listu czytamy o tym, jak pomyślnie na tym gruncie rozprzestrzeniła się dobra nowina o zbawieniu z łaski. Lecz wkrótce judaizujący formalisci zaniepokoił Galacjan tym, że do usprawiedliwienia człowiekowi mało jest jednej wiary, ale konieczne jest jeszcze podporządkowanie obrzędowemu zakonowi. Z przewrotnością prawdziwych faryzeuszów próbowali oni poderwać autorytet wielkiego apo-

stoła, umniejszając jego powołanie i znaczenie, a razem z tym – znaczenie jego zwiastowania. Wielu dało się sprowadzić na tę drogę jeszcze i dlatego, że liczyli na uniknięcie prześladowania ze strony Żydów (6:12). Inni popadli w inną skrajność: pomieszawszy starotestamentową obrzędowość z zakonem dziesięciu przykazań, rozszerzonym przez Chrystusa, prowadzili sposób życia daleki od duchowego. Te odchylenia były przyczyną napisania listu przez apostoła Pawła z Efezu. Broni on swoje posłannictwo, powołując się na uznanie go przez innych apostołów w Jerozolimie, i obala fałszywą naukę judaizujących; wskazuje na to, że zbawienie ma swoje korzenie w przymierzu Boga z Abrahamem (1M.15:18), zaś zakon został nadany po 430 latach, przez niego jest poznanie grzechu i nikt nie może przez niego zostać usprawiedliwiony. „Bo jeśli przez zakon jest sprawiedliwość, tedy Chrystus daremnie umarł” (2:21). Innemu zbłądzeniu apostoł Paweł przeciwstawia otrzymywane z łaski duchowe odrodzenie, kiedy człowiek odwraca się od anarchii swojej woli, oddaje ją Chrystusowi i prowadzony przez Ducha Świętego, wykonuje wolę Bożą nie z bojaźni, lecz z miłości i wdzięczności. Zakon włożony jest przez Ducha Świętego do serca wierzącego, zapisany jest w jego myślach (Jer.31:33; Hbr.10:16), wierzący podległy jest zakonowi Chrystusowemu (Gal.6:2; 2J.5) i dąży do tego, żeby w nim ukształtował się Chrystus (Gal.4:19).

Ten list został napisany nie do jednego zboru, lecz do wszystkich zborów okręgu. W nim drugi raz spotykamy się z centralnym tematem nauki apostoła Pawła: „Sprawiedliwy z wiary żyć będzie” (Hab.2:4). Włączenie do dzieła zbawienia jakichkolwiek innych środków („dobrych” uczynków) oddala od wielkiej ewangelicznej zasady daru z łaski ze względu na Chrystusa.

List w oryginale został napisany własnoręcznie przez apostoła i nie zawiera, jak zwykle, żadnych pozdrowień.

List do Efezjan

Podstawowe teksty: 1:22-23; 5:30.

Główna myśl:

Kościół – Ciało Chrystusa.

Efez – handlowe i portowe miasto w rzymskiej prowincji Azji. Był on centrum kultury i czczenia greckiej bogini Artemidy, której świątynia zaliczona została z powodu swojej wspaniałości do siedmiu cudów świata. Tutaj została założona przez apostoła Pawła chrześcijańska społeczność, której pierwszymi uczniami byli uczniowie Jana Chrzyciela w liczbie około dwunastu (Dz.19:1-7). Apostoł Paweł prześwieślał światłością Chrystusową Efez i całą Azję w ciągu prawie dwóch lat. Powód napisania listu do Efezjan nie jest znany; apostoł podyktował go będąc uwięzionym w Rzymie lub w Cezarei. Z więziennych murów jego duch wznosi się na niebiańskie wyżyny i w modlitwie dostępuje społeczności z Bogiem... Ten list ma bardziej ogólny charakter niż wszystkie listy wielkiego apostoła i rozszerza naukę o światowym Kościele Chrystusowym jako organizmie, o Ciele Chrystusowym, żywotnie połączonym z Głową – Chrystusem w niebie, i dlatego bardziej niebiańskim niż ziemskim. Wierzący jest pielgrzymem do Kanaanu na wysokości, oczekującym przemienienia jego cielesnego ciała w nieprzemijające ciało. Uwierzysz w Chrystusa jako w swego Zbawiciela, duchowo martwy człowiek ożywa; sfera jego zainteresowań się przemieszcza w ślad za Chrystusem, do nieba; Duch Święty kształtuje go na podobieństwo Boże; według usynowienia jest on współdziedzicem Chrystusa. I to wszystko darowane jest mu ze względu na zasługi Chrystusa – z łaski, „nie z uczynków, aby się kto nie chlubił” (Ef.2:1-10). Przy tym, krew Chrystusowa spoila w jedno lud przymierza, Żydów z poganami; mur surowego zakonu między nimi runął i ustąpił miejsca ewangelicznej nauce Chrystusowej. Tajemnica połączenia Żydów z poganami w jedną społeczność, Kościół, była „ukryta w Bogu”, lecz objawiona Pawłowi i wyjaśniona przez niego.

Wysokiej pozycji światowego Kościoła Chrystusowego powinno odpowiadać też życie wierzących jego członków. Jest to przede wszystkim dążenie do zachowania jedności ducha w pokoju; jest to wzmacnienie się Duchem Świętym w wewnętrznym człowieku; innymi słowy, jest to przyjęcie wiarą do swego serca Chrystusa i jego darów, które w Kościele są różnorodne

w celu doskonałości świętych. Stary Adam, nasze ciało, musi ustąpić miejsca nowemu człowiekowi, zapieczętowanemu przez Ducha Świętego, żyjącego według zakonu miłości do Boga i bliźniego. Narzędziem do odniesienia zwycięstwa nad naszym wrogiem, szatanem, powinny być mocna wiara i dobra znajomość Słowa Bożego, tj. Pisma Świętego.

List do Filipian

Podstawowe słowo: „Wszyscy”.
Podstawowy tekst: 1:1-3.

Główna myśl:
Chrześcijańska jedność powinna być zachowana bez względu na cenę.

Podczas swojej drugiej podróży misyjnej apostoł Paweł został skierowany przez Ducha Świętego do Macedonii (Dz.16:9), dokąd też przybył w towarzystwie Sylasa i Łukasza, który przyłączył się do nich w Troadzie (Dz.16:10: „my...”). W rzymskiej kolonii Filipi, w miejscu modlitw, apostoł otrzymał pierwszą możliwość powiedzenia zebranych słuchaczom o zbawieniu. W domu jednej niewiasty, która uwierzyła, Pan przygotował wędrowcom przyjęcie (Dz.16:12-15), i stąd dobra nowina zaczęła rozprzestrzeniać się po mieście, pomimo przeciwstawiania się mocy ciemności; z powodu obmowy, Paweł i Syłas zostali wtrąceni do więzienia, lecz po ich cudownym uwolnieniu, kiedy sam strażnik więzienny uwierzył i ochrzcił się, społeczność chrześcijan z pogan w Filipi szybko wzrosła liczebnie i osiągnęła stan rozkwitu. Prześladowania przeciwników (Fil.1:28-30) przyczyniły się do oczyszczenia jej z plew (Fil.3:18-19) i umocnienia w zdrowej nauce.

Napisany w Rzymie z więzienia list do Filipian był pragnieniem apostoła Pawła wyrażenia braciom gorącego podziękowania za przysłany list i pieniężną pomoc; powrót ich wysłannika Epafrodyta, który pomyślnie przeżył w Rzymie ciężką chorobę, o której oni słyszeli, powinien położyć koniec ich niepokoju o niego. W Liście do Filipian, więcej niż w jakimkolwiek innym, występuje osobisty i przyjacielski stosunek apostoła do zboru: nie znajdując nic godnego do napomnienia, tylko uprzedza, poucza, dodaje otuchy umiłowanym braciom i siostram – jego „radości i koronie” (Fil.4:1), aby mocno trwali w jednym duchu i żyli godnie ewangelii Chrystusowej, walcząc dla ewangelii. Dział prześladowanego za Chrystusa jest o wiele lepszy, niż dział prześladowającego: pierwszego czeka wielka nagroda w niebie (Mt.5:11-12), gdy prześladowca skazany jest na zgubę. Stosunki między wierzącymi powinny być przesiąknięte pokorą i wzajemną miłością, według wielkiego wezwania Chrystusa. Wzajemna miłość jest zakonem królestwa Chrystusowego, wyróżniającym znakiem Jego rodziny.

Chociaż los apostoła podczas pisania listu jeszcze nie był postanowiony, lecz, co by go nie oczekiwało, dla niego ma znaczenie tylko uwielbienie Chrystusa, swoim życiem i śmiercią: dla niego życiem jest Chrystus, a śmierć zyskiem (Fil.1:21). W ciężkich warunkach więziennych nie opuszcza go duchowa radość w Panu i życzy im takiej samej radości.

Cały list jest wezwaniem do chrześcijańskiej radości – w ucisku, smutku i nawet w obliczu śmierci, gdyż ona nie może straszyć wierzącego.

List do Kolosan

Podstawowe słowa: 3:11; 1:18.
Podstawowy tekst: 2:8.

Główna myśl:
Wielka chwała i wielkość Chrystusa.

Społeczność w Kolosach we Frygii, prowincji Rzymu w Malej Azji, nie została założona przez apostoła Pawła, lecz przez jego ucznia Epafrasa; jemu zaś prawdopodobnie zawdzięczają swoje powstanie chrześcijańskie społeczności w sąsiadujących z Kolosami Laodycei i Milecie. Uwięziony razem z Pawłem Epafras, uświadomił apostoła o chwiejnym stanie duchowym tych społeczności, przy całej ich „wierze w Pana Jezusa Chrystusa i miłości do

wszystkich świętych”: niepokoili je z jednej strony kazania kaznodziei ascetyzmu z domieszką żydowskiej nauki, z drugiej – mędrkowania filozofów gnostyków (od grec. gnosis = wiedza), twierdzących, że do zbawienia nie wystarczy krzyż Chrystusa i że Chrystus nie jest Bogiem, lecz tylko najwyższym z przybliżonych do Boga duchów.

Smucąc się z powodu błądzących, wielki apostoł wysłał do Kolosów i Laodycei dwa listy, którymi po przeczytaniu społeczności musiały wymienić się. List do Laodycei nie zachował się; jednak jest przypuszczenie, że właśnie on został nazwany przez późniejszych kopistów Listem do Efezjan; za tym przemawia jego nieosobowy charakter jakby okręgowego listu, do wszystkich społeczności w Małej Azji, i brak pozdrowień, tak naturalnych dla człowieka, który przeżył w Efezie około trzech lat.

W Liście do Kolosan apostoł Paweł na samym początku określa istotę darowanego nam przez Boga zbawienia: jest ono wezwaniem do uczestnictwa w dziedzictwie świętych w światłości, wybawieniem od mocy ciemności, wolnym wejściem do królestwa umiłowanego Syna Bożego, w którym mamy odkupienie przez krew Jego i odpuszczenie grzechów (1:12-14). Jak śmierć ciała polega na oddzieleniu jego od duszy, tak śmierć duszy, jej wieczna zgnęba, polega na jej oddzieleniu od Boga. Trwanie w grzechach jest śmiercią duszy, gdyż każdy grzech, nie ujawniony przez człowieka w upamiętaniu u nóg Chrystusa, oddziela od Boga. Dziedzictwo świętych odpowiada stopniowi ich uświęcenia, które dokonuje się tutaj na ziemi, przy oddaniu serca Bogu, który "według upodobania sprawia w nas i chcenie i wykonanie" (Fil.2:13). Boże przygotowanie przekształca serce, czyni je niebiańskim, zdolnym rozkoszować się błogosławieństwem społeczności z Bogiem.

O Odkupicielu apostoł Paweł mówi, że On jest obrazem niewidzialnego Boga (wers.15). – „Kto mnie widział, widział Ojca” (Jan.1:14; 14:9). Jest On pierwotnym wszelkiego stworzenia (wers.15). To twierdzenie burzy dwie zgubne herezje pierwszych wieków chrześcijaństwa: a) że Osoby Trójjedynego Boga są tylko różnymi nazwami lub znaczeniami przejawu Jedynego Boga, i b) że Chrystus jest tylko Istotą, wyższą od wszystkich pozostałych stworzeń, lecz nie Bogiem. Mędrkujący heretycy widocznie nie mogli wyobrazić sobie, że jedna i ta sama osoba nie może być obrazem samej siebie. I czy jest możliwe komukolwiek, chociażby najwyższej istocie, prócz jednorodzonego Syna Bożego, żeby być doskonałym obrazem Boga i Jego wiecznego bytu, nieobjętości, niezmienności, z Jego wszechwiedzą, potęgą i wszechobecnością? Jako pierwotny wszelkiego stworzenia, Chrystus jest wiecznym Słowem (Bóg-Słowo) i wieczną mądrością Bożą; wszystko zostało stworzone przez Niego i dla Niego, i wszystko na Nim jest ugruntowane (wers.16-17). On nie jest stworzeniem, On jest Stworzycielem. On jest też głową światowego Kościoła jako Źródło jego żywotnego wpływu. On jest początkiem, pierwotnym z umarłych, nie według czasu zmartwychwstania, lecz według jego mocy i znaczenia, gdyż On nie tylko jest dawcą życia, lecz samym Życiem. Pan Jezus Chrystus jest pośrednikiem między niebem i ziemią, podczas oczekiwania tego błogosławionego czasu, kiedy Bóg połączy wszystko, co niebiańskie i ziemskie, pod jedną Głową.

Wielki apostoł w swoich cierpieniach raduje się z Kościoła Chrystusowego, na służbę którego został powołany przez samego Pana, żeby łączyć świat pogański z ludem przymierza.

I tak, w Liście do Kolosan apostoł Paweł po pierwsze uwypukla z niczym nieporównane znaczenie Osoby Chrystusa Zbawiciela i Jego czyny; po drugie, przeciwstawia samowolnym, pomimo duchowych sposobów uświęcenia, jak np. ascetyzmowi, proste żądania chrześcijańskiego życia, wypływające z prawidłowo przyswojonej nauki o zbawieniu z łaski przez wiarę.

Ten list jest natchnionym protestem przeciw wszelkim próbom wywrócenia biblijnych prawd, ich "spirytualizacji", niekiedy przewrotnego zaciemniania i podrywania znaczenia Chrystusowego dzieła, które zadowoliło sprawiedliwość Bożą i положиło początek nowego okresu w Bożej budowlu: okresu łaski.

1 i 2 List do Tesaloniczan

Pierwszy List do Tesaloniczan.
Podstawowy tekst: 1:10.

Główna myśl:
Przyjście Pana po Swoj lud.

Drugi List do Tesaloniczan.
Podstawowe teksty: 1:7-8.

Główna myśl:
Przyjście Pana ze Swoim ludem.

Po przeżyciach w Filipi apostoł Paweł przyszedł do Tesaloniki (Dz.17:1-4) (obecnie Saloniki), dużego centrum Macedonii (1Tes.2:2). Trzy sabatowe kazania wystarczyły, żeby wokół niego zebrała się grupa, którzy uwierzyli w Chrystusa, w większości z prozelitów, tj. pogan, nawróconych na judaizm. Tak powstał zbór w Tesalonice. Lecz moce ciemności nie spały: wskutek obmowy niewierzących Żydów, że chrześcijanie jakoby nie uznają władzy Rzymu, Paweł musiał pośpiesznie opuścić miasto. Jego serce niepokoiło się o nowonawróconych i wkrótce z Aten wysłał do nich swojego ucznia Tymoteusza, żeby dowiedzieć się o ich duchowym stanie. Gdy apostoł był już w Koryncie, Tymoteusz powrócił z dobrą wiadomością o stałości Tesaloniczan w wierze, pomimo prześladowań ze strony przeciwników, o ich miłości braterskiej i gorliwym zwiastowaniu przez nich słowa o Chrystusie nawet poza granicami Macedonii i Achai. Ta wiadomość spowodowała napisanie przez apostoła pierwszego listu do nich. z powodu swego ciepła i uczucia ten list jest kontynuacją nagle przerwanej osobistej jego łączności z młodą społecznością chrześcijańską.

Apostoł wyraża swoją radość, że jego duchowe dzieci są mocne w wierze i miłości, oczekując przyjścia Pana Jezusa w chwale. Ich życie udowadnia, że przyjęli oni ewangelię nie jako słowo ludzkie, lecz jako Słowo Boże; są oni radością i chwałą apostoła. Jednak, otaczające ich pogańskie środowisko jest dużym niebezpieczeństwem dla słabych; dlatego apostoł prosi ich w Jezusie Chrystusie, żeby godnie postępowali i podobali się Bogu, powstrzymując się przed wszelką nieczystością, żyli cicho i nie pozostawiali swoich obowiązków życiowych w niecierpliwym oczekiwaniu przyjścia Pana. O zmarłych w Chrystusie nie muszą się martwić, wiedząc, że Chrystus zmartwychwstał. Według Słowa Pana – dalej mówi apostoł – zmarli w Chrystusie razem z żywymi zostaną pochyceni w obłokach na spotkanie Pana, w celu wiecznego z Nim przebywania.

W 2 rozdziale tego listu widnieje przed nami ideał pracownika Królestwa Bożego: ofiarność i poświęcenie, odwaga, szczerość, bez żądzy zysku, macierzyńska miłość i delikatność w stosunku do pouczanych, ojcowiska troska.

Drugi List apostoła Pawła do Tesaloniczan przestrzega tych chrześcijan przed nadmiernie rozbudzonym oczekiwaniem, przepowiedzianych przez proroków wydarzeń przed przyjściem Chrystusowym. W duchowym odniesieniu zbór w Tesalonice mógł być przykładem dla innych; lecz w swojej niecierpliwości, pod wpływem prześladowań, on łatwo wierzył wszelkim pogłoskom i wymysłom samozwańczych proroków, że już następuje dzień Pański. Apostoł uspokaja braci, przypominając o tym, czego nauczał ich na podstawie proroctwa Daniela (Dan.11:21-45), i przestrzega przed próżniactwem – „kto nie chce pracować, niechaj też nie je” (3:10). Drugi rozdział tego listu wnosi bardzo dużo danych do nauki o wydarzeniach czasu ostatecznego, a w moralnym odniesieniu poucza chrześcijanina, żeby nie lekcewał żył ziemskich obowiązków ze względu na pobożność.

W listach apostoła Pawła do zbiorów widzimy stopniowe ukazywanie się ideału chrześcijańskiego życia. W Liście do Rzymian występuje myśl, że przez chrzest wierzący symbolicznie zostaje pogrzebany z Chrystusem, żeby z Nim zmartwychwstać; innymi słowy, on w widoczny sposób powiadamia o swojej decyzji skończenia z grzesznym życiem i życia życiem świętym. W Liście do Efezjan przewija się myśl, że wierzący nie tylko przechodzi z duchowej śmierci do duchowego życia, ale że w Chrystusie on już przebywa w niebie. W listach do Tesaloniczan wierzący wezwany jest do uczestnictwa w chwale Chrystusowej.

W 1 Liście do Tesaloniczan wyłożone są wszystkie wielkie podstawy chrześcijańskiej wiary: wybranie – 1:4; Duch Święty – 1:5-6; 4:8; 5:19; pewność prawdy ewangelii – 1:5; Święta Trójca – 1:1,5-6; nawrócenie – 1:9; powtórne przyjście Chrystusa – 1:10; 2:19; 3:13; 4:14-17; 5:23; życie chrześcijańskie – 2:12; 4:1; uświęcenie – 4:3; 5:23; dzień Pański – 5:1-3; zmartwychwstanie – 4:14-18; potrójna natura człowieka-5:23. Dzień „przyjścia Pana” – dzień Jego powtórnego przyjścia i „spotkania naszego z nim” (2Tes.2:1), wybawia wierzącego (1Tes.1:10) od sądu w „dniu Pańskim, wielkim i strasznym” (Iz.2:12; Jl.2:11; 3:4; Ha.3: 12; So.1:7,14; Mi.3:16,19; Hbr.10:27).

”Tajemna moc nieprawości”, która zawsze działa (2Tes.2:7), objawi się w czasie ostatecznym, kiedy ”ten, który teraz powstrzymuje, nie zejdzie z pola”, tj. Duch Święty.

1 i 2 List do Tymoteusza

Pierwszy List do Tymoteusza.

Podstawowy tekst: 3:15.

Główna myśl:

Do wykonania, 1Tm.4:12.

Drugi List do Tymoteusza.

Podstawowe słowo: „Wstydić się”.
1:8,12,16; 2:15.

Główna myśl:

Oddanie Panu i prawdzie w
prześladowaniu i odstępstwie.

Te dwa listy do ucznia i najbliższego współpracownika apostoła Pawła Tymoteusza, zawierają pouczenia i ostrzeżenia, konieczne osobie, powołanej do służby w zborze jako społeczności wierzących, w charakterze prezbitera (starszego), biskupa (nadzorca) i diakona, opiekującymi się ubogimi. Starszeństwo w miejscowych zborach w czasach apostołów nigdy nie było jednoosobowe, aby uniknąć naturalnego ludzkiej naturze pragnienia pierwszeństwa (3J.9). Apostołowie wkładali ręce na pracowników zborowych (Dz.14:23), wskazanych przez Ducha Świętego (20:28). Warunkiem włożenia rąk były osobiste cechy wybranych, wymienione w listach 1Tm.3 i Tt.1:5-9. Obowiązki prezbiterów i biskupów były dwojakie: krzewić zdrową naukę o zbawieniu z łaski przez Golgotę, chroniąc prawdę przed wypaczeniem, i pilnować dyscypliny zborowej. Pismo Święte porównuje to do obowiązków pasterza trzody; dlatego dwa listy do Tymoteusza i do Tytusa nazywają się pasterskimi.

Opuszczając na jakiś czas Efez dla Macedonii, apostoł Paweł pozostawił tam Tymoteusza (1Tm.1:3; 3:4), a dowiedziawszy się o trudnościach, z którymi w tym mieście przyszło zetknąć się jego młodemu zastępcy, postanowił podbudować i wzmocnić go listem. Tymoteusz powinien przeciwstawić się fałszywym nauczycielom, którzy pozostawili prostotę apostołskiego chrześcijaństwa, zachwycali się i pociągali innych albo w bezowocne mędrkowania rabinów, albo w mglistą naukę filozofów gnostyków, zalecając swoim naśladowcom bezżeństwo oraz surowe posty. Takich samozwańczych nauczycieli zakonu trzeba z miłością napominać; modlić się należy o wszystkich ludzi; kobiety powinny zdobić się w dobre uczynki i w zborze nie nauczają, lecz same się uczą; pracownicy zborowi muszą być, według swoich osobistych cech, godni tego powołania; na utrzymaniu zboru mogą być tylko samotne wdowy, znane ze swego czystego życia. Dalej, apostoł mówi o stosunku starszych do wierzących i wierzących do starszych, sług („niewolników”) do panów i o tym, że korzeniem wszelkiego zła, nawet odpadnięcia od wiary, jest miłość pieniędzy. Pracownik zboru powinien unikać miłości pieniędzy i staczać dobry bój wiary, wnikając w siebie i w naukę Chrystusową, żeby zbawić samego siebie i zbawić słuchających go (1Tm.4:16).

Drugi list napisany został przez apostoła Pawła z więzienia przed oczekującą go męczeńską śmiercią. Swego „umiłowanego syna” Tymoteusza apostoł prosi, żeby przyszedł do niego jak można najszybciej i przyniósł mu pozostawione w Troadzie księgi i płaszcz, a do posługiwania mu – żeby przyprowadził z sobą Marka. W tym czasie, gdy uczniowie opuścili go w bojaźni, i tylko Łukasz pozostał mu wierny, apostoł miał radość z oglądania oblicza Pana, który go wzmocnił tak, że proces posłużył do utwierdzenia ewangelii. I oto Paweł w przeddzień

swego odejścia mówi o sobie to, co powinno być hasłem w życiu każdego prawdziwego chrześcijanina: „Dobry bój bojowałem, biegu dokonałem, wiarę zachowałem” (2Tm.4:7).

W tym liście widzimy zalecenie wielkiego apostoła dla swoich następców, aby służyli sprawie Bożej i bronili czystości nauki Chrystusowej. Apostoł zaleca Tymoteuszowi mocno trzymać się zdrowej nauki i przekazywać ją wierzącym, którzy byliby zdolni i innych nauczać; jego duchowy syn musi być dobrym żołnierzem Jezusa Chrystusa, gdyż „w dniach ostatecznych” nastaną ciężkie czasy i zwiastujący Słowo Boże będą musieli znosić prześladowania od „przybierających pozór pobożności, podczas gdy życie ich będzie zaprzeczeniem jej mocy” (2Tm.3:5).

Na równi z 2 Listem Piotra i Listem Judy oraz 2 i 3 Listem Jana, 2 List do Tymoteusza wskazuje na linię postępowania wiernego sługi Pana Jezusa Chrystusa w dniach upadku chrześcijaństwa i odstępstwa, które częściowo zaczęło przejawiać się już za apostołów. To odstępstwo polegało na odrzucaniu Boskości Jezusa Chrystusa i odkupienia człowieka przez Jego ofiarę (1J.4:1-3; Fil.3:18; 2P.2:1).

List do Tytusa

Podstawowy tekst: 2:7-8,15.

Główna myśl:

Boży ideał dla chrześcijańskiego zboru i chrześcijańskich pracowników.

Uczeń i współpracownik apostoła Pawła, Tytus, cieszył się jego dużym zaufaniem, i nie tylko wykonywał jego zalecenia, lecz w razie konieczności zastępował go (2Kor.2:13; 7:6-16; 8:6,16,23; 12:18). Z listu do niego dowiadujemy się, że apostoł zostawił go na wyspie Krecie w celu dokończenia zaczętego przez niego dzieła ustanowienia w miejscowych społecznościach starszych. I na Krecie było немало samozwańczych nauczycieli, pustych gadułów, którzy dogadzając zamięłowaniu Greków do wszystkiego nowego, rozwijali teorie żydowsko-gnostycznego światopoglądu i głosili ascetyzm, lekceważąc proste fakty chrześcijańskiej historii i wymagania chrześcijańskiej moralności. Apostoł zobowiązuje Tytusa do wprowadzenia w zborach zdrowej nauki i zgodnej z nią postępowania wierzących oraz do służenia wszystkim przykładem. Odnośnie organizacji miejscowych zborów, apostoł daje Tytusowi takie same pouczenia, jak Tymoteuszowi: starszymi zborów i diakonami powinni być ludzie o nieskazitelnym sposobie życia; powinni oni nauczać braci i sióstr, starych i młodych, wolnych i niewolników – życia sprawiedliwego, godnego szczególnego ludu, gorliwego w dobrych uczynkach, odnowionego przez Ducha Świętego Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa i oczekującego objawienia Jego chwały (2:13-14; 3:5-6).

Wszystkie trzy pasterskie listy apostoła Pawła świadczą o jego nieprzerwanej trosce o jedność Kościoła Chrystusowego w nauce i dyscyplinie; lecz szczególnie wyraźnie występuje ta troska w jego słownym nakazie, skierowanym do starszych w zborze efeskim (Dz.20:17-35). Apostoł przewidział, że „tajemna moc nieprawości” („wilki drapieżne, nie oszczędzające trzody”) zwiększy po jego odejściu swoją niszczącą pracę w Kościele, co miało miejsce w ciągu wieków i trwa w różnych formach do naszych alarmujących czasów.

Kościół, według określenia apostoła Pawła w 1 Liście do Tymoteusza, 3:15, jest domem Bożym, filarem i podwaliną prawdy. Tracąc swoją jedność i unikając pierwotnej prostoty nauki oraz organizacji, widzialny „historyczny” Kościół kończy, według słów Pisma Świętego, na odstępstwie (Łk.18:8; 2Tm.3:1-8). Przebywający wewnątrz niego Kościół niewidzialny – „ciało Chrystusowe”, „oblubienica Baranka”, „pełnia tego” co Chrystus „sam wszystko we wszystkim wypełnia” (Ef.1:22-23), oczekuje uwielbienie (Mt.13:36-43; Rz.8:18-23; 1Tes.4: 14-17).

List do Filemona

Podstawowe słowo: „Przyjmij”,
wers.12,15,17.

Główna myśl:
Zastosowanie chrześcijańskiego
odpuszczenia udowodniono i zilustrowano.

Jednocześnie z listem do chrześcijańskiej społeczności w Kolosach, apostoł Paweł wysłał list do jednego z jej członków, Filemona. List miał doręczyć zbiegły, a teraz wracający niewolnik Filemona, Onezym, który w Rzymie nawrócił się na chrześcijaństwo przez apostoła więźnia. Celem listu jest prośba o odpuszczenie winnemu i przyjęcia go już jako brata w Chrystusie; przy tym apostoł prosi Filemona, żeby przypisał mu szkodę, jeśli taką wyrządził mu Onezym.

Znaczenie tego krótkiego listu jest duże: widać z niego, że wiara i miłość mogą połączyć to, co zostało rozdzielone przez grzech, nie naruszając różnic w społecznym położeniu członków chrześcijańskiego zboru. List, pełen delikatności, mówi o dużym takcie piszącego i o tym, że w nim harmonicznie połączyły się godność apostoła z braterską pokorą i miłością.

Ten list jest cenny jako przykład praktycznej miłości, chrześcijańskiej miłości braterskiej i uczciwości. On na zawsze pozostanie wzorem świętej społeczności między chrześcijanami.

List do Hebrajczyków

Podstawowe słowo: „Lepszy”.

Główna myśl:
Środkiem przeciw tchórzliwości i
odstępstwu od wiary jest prawidłowe
zrozumienie chwały i czynów Chrystusa.

Jest on skierowany do chrześcijan z Żydów, którzy byli przywiązani do niektórych form świątynnej służby i którym podczas osłabienia wiary groziło niebezpieczeństwo powrotu do judaizmu, albo pomieszanie nowych pojęć ze starymi (Dz.21:18-24), wprost do sprowadzenia chrześcijaństwa do stopnia żydowskiej sekty. Autor listu nie jest znany, lecz według swego nauczyciela i podobieństwa do mów apostoła Pawła w synagogach i przed Radą Najwyższą, ten list od IV wieku na Zachodzie przypisuje się apostołowi Pawłowi. Odnosi się on do czasów przed zburzeniem Jerozolimy, tj. do 70 roku; widać to z tego, że o kapłaństwie lewickim mówi się w czasie teraźniejszym.

Czysto duchowy charakter chrześcijaństwa nie odpowiadał temu, czego Izraelita oczekiwał od Królestwa Mesjasza; dlatego autor listu, drogą całego szeregu przeciwstawień, udowodnia wyższość chrześcijaństwa nad judaizmem, którego znaczenie w Bożym planie zbawienia było czasowe i obrazowe jako przygotowanie do przyjęcia religii ducha i prawdy. Jezus Chrystus – mówi się w liście – jest ponad wszystkimi starotestamentowymi pośrednikami między człowiekiem i Bogiem: On jest Tym, Komu Bóg powiedział: „Synem moim jesteś, dziś cię zrodziłem. Proś mnie, a dam ci narody w dziedzictwo i krańce świata w posiadanie” (Ps.2:7-8). Mojżesz był wierny w swojej służbie; lecz nieporównanie większej czci godzien jest Budowniczy domu Bożego, Chrystus; zaś domem Jego jesteśmy my, jeśli tylko zachowamy do końca ufność naszą (Hbr.3:6). Jozue nie mógł zapewnić Izraelitom pokoju w Kanaanie; do odroczenia Bożego wchodzimy my, wierzący w Chrystusa, którzy przyjęliśmy przez Niego dar zbawienia z wiary, gdyż „sprawiedliwy z wiary żyć będzie” (Hab.2:4). Rozdział 11 ukazuje na przykładach z historii Izraela moc i znaczenie zbawiającej wiary, która zmienia charakter. Teraz, kiedy Chrystus, jako wieczny Arcykapłan według porządku Melchisedeka, wszedł do niebiańskiej świątyni ze Swoją krwią, za nas przelaną, chrześcijanie powinni służyć Bogu swoim życiem, wydawszy bezwzględną wojnę, „do krwi”, wszelkiemu grzechowi (Hbr.12:4), bo bez uświęcenia nikt nie ujrzy oblicza Pańskiego (12:14).

Celem listu jest utwierdzenie słabych w wierze, chwiejnych w jej żywotnym ujawnieniu się. Żydzi chrześcijanie powinni naśladować przykład starożytnych bohaterów wiary i nie odpadać od błogosławionej nadziei, pomimo krótkotrwałych cierpień, które prowadzą, w ślad za Chrystusem, do wiecznej chwały.

Powszechnie listy apostołskie

W nowotestamentowym kanonie Pisma Świętego znajduje się siedem powszechnych listów apostołskich; są to – List św. Jakuba, dwa Listy św. Piotra, trzy – Jana i jeden Judy. Mają one ogólny charakter i zwracają się do całego światowego Kościoła, podobnie jak list apostołski z soboru w Jerozolimie był skierowany do wszystkich chrześcijan (Dz.15:23-29).

List św. Jakuba

Podstawowe słowa: „Wiara” (12 razy),
„uczynki” (13 razy), „wykonawca” (5 razy).

Główna myśl:
Wiara ukazana w swoich uczynkach.

Za autora tego listu najstarsi kościelni historycy uznają jednego z braci Pańskich – tego, który razem z apostołem Piotrem i apostołem Janem po Pięćdziesiątnicy był na czele Jerozolimskiej społeczności (Gal.2:9). Według czasu powstania tego listu, uważa się go za pierwszy list apostołski i odnosi się on w przybliżeniu do 50 roku. – To, co donoszą historycy o życiu apostoła Jakuba, o jego płomiennej usłudze ewangelią, znajduje pełne odbicie w jego słowach do Kościoła Chrystusowego, składającego się z 12 pokoleń Izraela – „w rozsianiu”, tj. poza Jerozolimą i w innych krajach. Według tradycji, Jakub zakończył życie śmiercią męczeńską, ukamienowany, jak Szczepan.

Cel listu – wezwanie do żywego ujawnienia wiary w życiu. Apostoł wskazuje na konieczność dążenia do moralnej doskonałości i mówi, że wiara bez uczynków, martwa, nie może oczekiwać pomocy z wysokości w życiowych niedolach, nie ma mocy do przekształcenia kamiennego serca ludzkiego w miłujące Boga i braci, nie ma mocy pokonać własnych grzesznych przyzwyczajęń – np. okiełzać język (3:3-12). Prawdziwie wierzący jest widoczny ludziom przez swoje postępowanie. Zbawiająca wiara wyraża się w miłości, inaczej ona jest bezwartościowa w oczach Bożych; tak samo wyrażała się w czynach posłuszeństwa i miłości wiara starotestamentowych patriarchów: Abraham złożył na ołtarzu swojego syna i zostało to policzone mu za sprawiedliwość.

Czym bliżej życie zborowe znajduje się suchej i dogmatycznej wiary, przy chłodnym stosunków jego członków do siebie, tym większa jest konieczność przypominania i wypełniania nakazów apostoła Jakuba.

Wypowiadane przez niektórych przypuszczenie, że apostoł Jakub zaprzecza usprawiedliwieniu z wiary, nie ma podstawy chociażby dlatego, że jego list odnosi się do okresu Kościoła, kiedy przeciwności między zakonem i łaską jeszcze nie występowały.

1 i 2 List św. Piotra

Pierwszy List św. Piotra.
Podstawowe słowo: „Cierpienie”.

Główna myśl:
Jak możemy znosić cierpienia w
cierpliwości, radości i na chwałę Bożą.

Drugi List św. Piotra.
Podstawowe słowo: „Przypominanie”.

Główna myśl:
Jak być czystym i wiernym w dniach
deprawacji i odstępstwa.

Jeżeli autorstwo drugiego listu niektórzy teolodzy poddają wątpliwości, to autorstwo pierwszego jednomyślnie przyznają temu uczniowi Pana, który pierwszy wyznał Go jako Syna Bożego i był jednym z pierwszych kamieni Jego Kościoła, powstałego w dniu Pięćdziesiątnicy na fundamentie Chrystusa (Ef.2:20). Czas i miejsce powstania tych listów nie są znane, jak nie jest znana dalsza działalność apostoła Piotra po tym, jak, poczynając od 13 rozdziału Dziejów Apostolskich, na pierwszy plan wychodzi osoba apostoła Pawła. Spotykamy Piotra jeszcze w Antiochii (Gal.2:11-14) i na apostołskim soborze w Jerozolimie (Dz.15). Według świadectwa ojców Kościoła II wieku, Piotr zmarł śmiercią męczeńską w Rzymie, gdzie był pod koniec swej życiowej drogi; lecz tradycja o jego długoletnim tam biskupstwie pojawia się dopiero w IV wieku. Z pierwszego listu można przypuścić, że apostoł pisał go w Rzymie, który mówiąc inaczej nazywał Babilonem (5:13). W liście odzywa się znana nam z Ewangelii gorąca natura Piotra, lecz oczyszczona i złagodzona przez działanie Ducha Świętego. Piotr – apostoł żywej nadziei w tym strasznym czasie prześladowań ze strony Żydów i pogan. Swoim listem apostoł chce wzmocnić wiarę swoich współbraci z 12 pokoleń Izraela w zborach Małej Azji, cierpiących do tego z powodu wewnętrznych różnic, powodowanych przez fałszywych nauczycieli.

Drugi list apostoła Piotra odnosi się, sądząc po 1:14, do końca jego życia i jest jakby jego testamentem. Apostoł przestrzega wierzących przed fałszywymi nauczycielami, którzy będą łowić nowonawróconych w cielesne pożądliwości na przynętę wolności i bezkarności, a w swojej zuchwałości będą odrzucać Pana, który ich odkupił, i Jego powtórne przyjście, gdyż nie rozumieją cierpliwości Pańskiej. Chrześcijanie powinni swoim nienagannym życiem odrzucać niesprawiedliwe oskarżenia nieposłuszeństwa władzom (3:16) i powinni być na przyjście Pana godni swego wysokiego powołania, nieskalani przez świat.

Cały list przeniknięty jest nadzieją bliskiego powrotu Odkupiciela w chwale i oczekiwaniem nowego wszechświata według Jego Słowa.

1, 2 i 3 List św. Jana

Pierwszy List św. Jana.
Podstawowe słowa: „Wiemy” i
„Społeczność”.

Główna myśl:
Życie w społeczności z Bogiem: Jego
radość, zwycięstwo, bezpieczeństwo i
pewność.

Drugi List św. Jana.
Podstawowe słowo: „Prawda”.

Główna myśl:
Prawdę trzeba przyjąć, ulec jej i
kochać bez względu na cenę.

Trzeci List św. Jana.
Podstawowy tekst: 1:8.

Główna myśl:
1. Obowiązek gościnności w zborze.
2. Niebezpieczeństwo wyniosłego
przywódcy.

Według świadectwa pierwotnego Kościoła i według samej treści listów, odzwierciedlających jasną postać umiłowanego i miłującego ucznia Pańskiego, autorem tych listów jest apo-

stoł i ewangelista Jan. – Jeśli w Ewangelii apostoł uwypukla Boskość i człowieczeństwo Chrystusa, to w pierwszym liście wyjaśnia on istotę chrześcijaństwa: jest ono społecznością z Bogiem-Ojcem przez Syna w Duchu Świętym, i zachowaniem siebie przed skalaniem grzechem. List dopełnia Ewangelię ojcowskimi pouczeniami wierzących odnośnie tego, jak rozpoznawać wkradającego się do Kościoła nosiciela ducha antychrysta, i jak chronić siebie od grzechu, trwając w miłości Bożej i w miłości brata swego. Apostoł szczególnie podkreśla ważność miłości braterskiej; udowadnia ona, że człowiek rzeczywiście jest odrodzony i usynowiony przez Boga, Który jest Miłością (4:8).

Drugi list apostoła przestrzega wierzących przed wieloma zwodzicielami i antychrystami, którzy wyszli na świat, i zobowiązuje do trzymania się prawdy, objawionej w Słowie Bożym, chodzenia w światłości przykazań Chrystusowych.

Trzeci list jest bardziej osobisty niż dwa pierwsze i też odnosi się do Kościoła w jego całości, gdzie już za czasów apostoła zagnieźdża się zło wyniosłości pewnych starszych nad innymi i zaznacza się podział wierzących na duchowieństwo i resztę.

Jeśli drugi lista Jana wskazuje na to, jaki powinien być obraz życia chrześcijanina w dniach upadku Kościoła, to trzeci mówi o osobistej odpowiedzialności każdego jako członka miejscowego zboru.

List św. Judy

Podstawowe słowa: „Zachować”
i „zachowani”.

Główna myśl:
Naszym obowiązkiem w zagrożeniu odstępstwa jest zachowanie wiary i siebie przed upadkiem.

List Judy, „brata Jakuba”, jednego ze starszych Jerozolimskiego zboru, zbliżony w swojej treści jest do Drugiego Listu apostoła Piotra i Drugiego Listu Pawła do Tymoteusza jako ostrzeżenie wiernych prawdzie przed rozpoczętym już za apostołów odstępstwem wielu od ewangelii w nauce i życiu.

Mając gorliwość o prawidłowe rozumienie drogi zbawienia wyłącznie przez ofiarę Chrystusa, autor listu wskazuje na niebezpieczeństwo społeczności wierzących z ludźmi, którzy odrzucają zbawienie z łaski przez wiarę, a chrześcijańską wolność interpretują jako usprawiedliwienie moralnej rozpusty. Ci grubiańscy gorszyciele są martwi dla wszystkiego, co duchowe, i podlegają straszemu sądowi Bożemu razem z upadłymi aniołami; wytrwali w pokuszeniu wierni mogą oczekiwać miłosierdzia Pana Jezusa Chrystusa, ku wiecznemu z Nim życiu.

Objawienie św. Jana

Podstawowy tekst: 1:19.
Podstawowa fraza: „Objawienie Jezusa Chrystusa”.

Główna myśl:
Jezus chwalebny Zwycięzca.

Ostatnia księga Biblii – Objawienie (grec. Apokalipsis), tj. „**Objawienie Jezusa Chrystusa, które dał mu Bóg, aby ukazać sługom swoim to, co ma się stać wkrótce**”. Księga obejmuje cały okres łaski i mówi o nadchodzącej zmianie porządku wszystkich rzeczy tego świata w ich pierwotnym pięknie i harmonii Bożej oraz człowieczej. Zesłany na wyspę Patmos apostoł Jan widzi szereg symbolicznych widzeń losów światowego Kościoła i donosi o nich w formie listów do siedmiu zborów (siedem – liczba pełni). Prócz miejscowego, czasowego znaczenia, te listy do zborów Małej Azji mają znaczenie **światowe**, jako miara duchowego stanu całego Kościoła Chrystusowego w oczach Bożych; **prorocze**, jako objawienie następujących jedna za drugą widocznych zmian charakteru Kościoła, i **osobiste**, jako słowo, badające serce

każdego poszczególnego chrześcijanina, który dąży do zwycięstwa nad instynktami swojej niższej natury. Przed duchowym wzrokiem jasnowidza objawiają się sądy Boże nad światem, który nie przyjął zbawienia, i nad niewiernym Chrystusowi zbrojem, po zabraniu wiernej Mu Oblubienicy; umiłowanemu uczniowi Pańskiemu, jednemu z dwóch „synów Gromu” (Mk.3:17), dano przeniknąć duchowym wzrokiem do nieba, do tronu chwały, i zasmakować nastanie tego błogosławionego czasu, kiedy „**panowanie nad światem przypadło w udziale Panu naszemu i Pomazańcowi jego**” (11:15).

Podczas okrutnych prześladowań wyznawców Chrystusa ze strony pogańskiego świata, wierzący szczególnie potrzebowali odpowiedzi na pytanie – czym skończy się walka między światłością i ciemnością, Królestwem Bożym i królestwem „księcia tego świata”. Odpowiedzi na to pytanie i dziś potrzebują chrześcijanie, w naszych czasach walki: albo w postaci studiowania Ewangelii, albo wyrachowanego modernistycznego do niej podejścia, albo we wszechobecnej obojętności do wszystkiego, co duchowe. „Czy Syn Człowieczy znajdzie wiarę na ziemi, gdy przyjdzie?” (Łk.18:8). Boża odpowiedź w Objawieniu głosi, że prawdziwy Kościół Chrystusowy, niewdzialny, składający się z odrodzonych dzieci Bożych, nie tylko ostoi się, będąc prowadzonym przez Ducha Bożego, lecz będzie uwielbiony, wzięty z ziemi podczas przyjścia Chrystusowego, i na wieki połączy się ze swoją głową; a na ziemi, w dniach sądu Bożego, uwiery i zostanie zbawionych jeszcze wiele dusz, razem z „resztką” Izraela.

Objawienie Jana przystaje do proroczej części Księgi Dawida „o czasach oddalonych”. Te czasy, jak niektórzy twierdzą, w większości odeszły do przeszłości, a liczne sądy Boże nad niewiernym zbrojem i niepokornym światem stały się już historią tego „wszechświatowego sądu Bożego” według wypowiedzi pewnego filozofa; przypomnijmy chociażby pogrom arabski w VII wieku nominalnego prawosławia w Bizancjum, a turecki w XI i XV wieku, albo upadek potęgi Hiszpanii, zhańbionej przez inkwizycję. Niedługo zachowywała się w świecie ewangelia o Zbawicielu i zbawieniu w pierwotnej czystości. Szybko sprawdzili się smutne słowa apostoła Pawła o wilkach drapieżnych, nie oszczędzających trzody (Dz.20:29-30), i Chrystusowe potępienia faryzeuszy, którzy zasiedli na mównicy Mojżeszowej (Mt.23:2-4). Po uznaniu chrześcijaństwa za religię państwową (w 316 r.), kościół połączył się z państwem i zajął panujące miejsce, zapomniawszy o tym, że jego Głowa w tym świecie była prześladowana i zamęczona. Teraz chrześcijaństwo przyjmowali z wyrachowania ludzie nieodrodzeni. Chrzest wiary zaczął ustępować chrtzowi dzieci, co jeszcze bardziej zwiększyło dopływ pogan do kościoła. Pomału z religii ducha i prawdy, chrześcijaństwo stało się światowym kultem, mającym w sobie żydowski zakon samousprawiedliwienia z czynków i pogańskie wielobóstwo razem ze złożoną obzędowością żydowskiego składania ofiar i pogańskich misterii. Kościół, w osobach wyrachowanej hierarchii, następców Diotrefesa, „który lubił odgrywać kierowniczą rolę” (3J.9), zajął panujące miejsce nad „laikami”, ukazał w swoim środowisku nowych Bileamów i nowe Izebele; czyny „nikolaitów” stopniowo przeszły do „nauki”, tj. życiowej praktyki (grec. nikao = podbijać, laos = lud). Walka Kościoła o prawdę z gnostykami („szatańskie głębin”) i heretykami przeszła w walkę przeciw prawdzie. Na trzecim światowym soborze (431 r.) w Efezie zatwierdzono modlitewną opiekę (w praktyce ubóstwanie) Jego Matki, która została nazwana Bogurodzicą. Do nauki kościoła niezauważalnie wkradło się wielobóstwo (święci błogosławieni Pańscy) i ich wyobrażenia – obrazy, czczenie których zatwierdzono na 7 światowym soborze. Szczera wiara pierwszych wieków chrześcijaństwa zmieniła się w suche dogmaty i obrzędowość w wiekach średnich. Jednak, we wszystkich okresach istnienia światowego Kościoła, były w nim i będą do końca wierne Chrystusowej ewangelii dusze, niewidoczne dla świata, znane tylko jednemu Panu. Ta „resztką” tworzy prawdziwy Kościół, dom Boży z żywych kamieni, mieszkanie Ducha Świętego. W odpowiedzi na obietnicę Pana Jezusa, powtórnego przyjścia, Jego Kościół mówi: „Amen, przyjdź, Panie Jezu!”.